

T.C. HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI PROGRAMI

**16. YÜZYIL OSMANLI DERİ SANATININ GÜNÜMÜZ
MODASINDA FARKLI YÜZEYSEL
DÜZENLEMELERLE GİYSİYE UYARLANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Semra ANAMUR

Danışman
Prof. ESİN SARIOĞLU

İSTANBUL-2015

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tekstil ve Moda Tasarım / Anabilim/Anasanat Dalı Tekstil ve Moda Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi Sema Şahin tarafından hazırlanan
“..... 16. yy Osmanlı Dönemi Sanatının Genişletilmesi Üzerinde Tarihi
Yerleşim Alanlarında Güncel Uygulamalar.....”
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23.10.2015

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Esin Sarıoğlu.....

Danışman: Prof. Dr. Esin Sarıoğlu Ünv. Tekstil ve Moda Tas. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Hülya Teycan
..... Halic Ünv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Bahattin ŞEBER
..... Halic Ünv. Tekstil ve Moda ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. A. Gönül Şen
..... Nisantasi Ünv. T.M.T. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi:

..... Ünv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

Deri, ilk çağlardan beri başta korunmak ve örtünmek için sonrasında çeşitli amaçlar içinde kullanılmıştır. Kazılardan çıkarılan deri örneklerinde geçmişte yaşamış uygarlıkların kültürlerinin izlerine rastlanmaktadır. Deri, Her çağda kolay form alabilme özelliği ile tercih edilmiş bir malzeme olmuştur.

Osmanlıda deri sanatı özellikle de 16. yüzyılda altın çağına ulaşmıştır. Sanayileşme sonrası dericilikte duraklama ve gerileme görülmüş olsada günümüzde deri sektörü teknolojinin takip edilmesiyle istenilen kalitede üretimler gerçekleştirilmektedir. Deri ürünler toplumların Sosyo-Kültürel yaşantılarına göre şekillenmektedir. Türkiyede deri sektörünün yakaladığı başarı ile üretilen ürünlerin yurtdışında tercih edilen ürünler arasında olduğu bilinmektedir.

Bu araştırmamda; “16.yüzyıl Osmanlı Deri Sanatının Günümüz Modasında Farklı Yüzeysel Düzenlemelerle Giysiye Uyarlanması” konu başlıklı yüksek lisans tezimde, Derinin tarihsel süreci, kullanıldığı alanlar ile derinin hayvandan yüzüldüğü andan itibaren mamul deri ve nihai ürün olarak tüketiciye ulaşana kadar geçirdiği tabakhane ve konfeksiyon aşamaları ile deri sektöründeki gelişmeler üzerine inceleme, amaçlanmıştır.

Tez araştırmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen ve engin bilgileri ile beni yönlendiren Sayın prof. Esin SARIOĞLU’na saygılarımı sunar teşekkür ederim. Tez çalışmalarını sırasında yardımcı dokunan Sayın Doç. Dr. Hülya TEZCAN’a, Atacan deri fabrikası sahibi Sayın Musa ŞAHİN’e ve çalışanı Nilüfer BAYRAKTAR’a saygılarımı sunar teşekkür ederim.

Tez çalışmalarım sırasında bana anlayış gösteren Ailem’e, benden hiçbir zaman desteğini, sabrını ve sevgisini eksik etmeyen eşim Mustafa ANAMUR’a saygılarımı sunar teşekkür ederim.

İnandığı projelerde gençlere destek olan, çalışmalarına inanıp, güvenen ve bundan sonraki çalışmalarımın devamını sağlayabilmem için benden desteğini ve teşviklerini esirgemeyen T.C. Haliç Üniversitesi Müttevelli Heyeti Başkanı Sayın Mansur TOPÇUOĞLU’na saygılarımı sunar teşekkür ederim.

Semra ANAMUR

İstanbul, 2015

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	XII
ABSTRACT.....	XIV
GİRİŞ.....	1
1. DERİNİN TANIMI, HİSTOLOJİK YAPISI VE KİMYASAL YAPISI.....	2
1.1.2. Derinin Tanımı.....	2
1.1.3. Derinin Yapısı.....	3
1.1.4. Derinin Histolojik Yapısı.....	3
1.1.4.1. Epidermis (Üst Deri)	4
1.1.4.2. Öz Deri- Corium (Deri Tabakası).....	4
1.1.4.3. Alt Deri.....	4
1.1.4.4. Kıl.....	4
1.1.4.4.1. Kıl Tipleri.....	5
1.1.5. Derinin Kimyasal Yapısı.....	5
2. MAMULDERİ ELDE EDİLMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	7
2.1. Derinin Korunması.....	7
2.2. Hayvan Derisine Uygulanan Konservasyon Yöntemleri.....	7
2.2.1. Tuzlu- Yaş Deriler (Salamura)	7
2.2.2. Tuzlu- Kuru Deriler.....	8
2.2.3. Hava Kurusu Deriler.....	8
2.2.4. Soğutma ile Salamura.....	8
2.2.5. Piklaj Salamurası.....	8
2.3. Tabaklamaya (Sepiye) Hazırlık İşlemleri (Yaş İşlentiler)	8
2.3.1. Islatma (Yumuşatma)	9
2.3.2. Kireçlik, Kıl Giderme ve Tola gelişimi.....	9
2.3.2.1. Kireçlik.....	9
2.3.2.2. Kıl Giderme.....	9
2.3.2.3. Tola Gelişimi.....	9
2.3.3. Etleme.....	10
2.3.4. Yarma.....	10
2.3.5. Sama.....	10
2.4. Sepileme Debagat İşlemleri.....	10
2.5. Bitirme (Finisaj) İşlemleri.....	11

3. DERİ VE DERİCİLİK TARİHİ.....	12
3. Türklerin Anadolu'ya Girişinden Önce Anadolu'da Deri Kullanımı.....	12
3.1. Tarih Öncesi Devirler.....	12
3.2. Tarih Öncesi Devirlerde Deri Kullanımı.....	12
3.2.1. Mağara Devrinde Deri Kullanımı.....	18
3.2.2. Yontma Taş Devri.....	18
3.2.3. Cilalı Taş Devri.....	20
3.2.4. Maden Devri.....	21
3.3. Uygarlıklarda Deri Kullanımı.....	21
3.3.1. Mısır Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik (M.Ö. 3000-525).....	21
3.3.2 Mezopotamya Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	31
3.3.2.1 Sümerler (İ.Ö 3500-2000).....	31
3.3.3. Yakın Doğuda Deri Kullanımı ve Dericilik.....	39
3.3.3.1. İran.....	39
3.3.3.2. Suriye.....	39
3.3.3.3. Fenikeliler.....	39
3.3.3.4. İbraniler.....	39
3.3.4. Anadolu Uygarlıklarında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	40
3.3.4.1. Hititler (M.Ö. 2000-1190).....	40
3.3.4.2. Troya Uygarlığı.....	44
3.3.4.3. Frigler (M.Ö. 700 – 300).....	44
3.3.5. Ege Uygarlıklarında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	45
3.3.6. Roma Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	49
3.3.6.1. Romanın Kuruluşu ve Krallık Devri (M.Ö735 - 510).....	49
3.3.6.2. Romanın İlk Kralları.....	49
3.3.6.3. Roma'da Etrüsk Kralları.....	49
3.3.6.4. Patriciler.....	49
3.3.6.5. Plepler.....	49
3.3.6.6. Köleler.....	49
3.3.6. Roma Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	50
3.3.7. Türkler'de Deri Kullanımı ve Dericilik.....	53
3.3.7.1. İlk Türklerde Deri Kullanımı ve Dericilik.....	53
3.3.7.2. İlk Türk Devletinde Deri Kullanımı ve Dericilik.....	53
3.3.7.3. İpek Yolu-Kürk Yolu.....	55
3.3.7.4. Kızılderililer de Deri Kullanımı.....	55
3.3.7.5. Selçuklu Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik.....	56
4. OSMANLI DEVLETİN'DE DERİ KULLANIMI VE DERİCİLİK.....	58
4.1. Fermanlar Konuşuyor.....	61
4.2. Osmanlılar'da Ahilik.....	65
4.3. 16.Yüzyıl'da Osmanlı Deri Sanatı ve Eserleri.....	66
4.4. 19.Yüzyıl'da Osmanlı Deri Sanatı ve Eserleri.....	84
4.5. Kullanılan Deri Çeşitleri.....	86
4.6. Kürk Kullanımı.....	87
4.7. Osmanlı Dönemi Deri Giyim Ürünlerinden ve Kullanılan Eşyalardan Örnekler.....	88
5. CUMHURİYET DÖNEMİ DERİCİLİĞİ.....	109

6. ATACAN DERİ FABRİKASINDA DERİLERİN TABAKLANMASINDA KULLANILAN MAKİNALAR VE İŞ AKIŞI.....	111
6.1. Hamderi Deposu.....	111
6.2. Tabakhane İşlemlerinde Kullanılan Maddeleri Muhafaza Edildiği Depo.....	112
6.3. Yaş İşlenti Bölümü.....	113
6.4. İlk İşlem Islatma Yumuşatma İşlemi.....	114
6.5. Mekanik İşlem Bölümü.....	119
6.6. Kuru İşlemlerin Yapıldığı Bölüm.....	120
6.7. Finisaj Bölümü.....	124
6.8. Laboratuvar Bölümü.....	128
6.9. Asorti Bölümü.....	130
6.10. Deilerin Çivilenmesi.....	132
6.11. Finisaj Bölümünde Yapılan Örnek Bir Çalışma.....	133
6.11.1. Kürklü Derilere Yapılan Bir Çalışma.....	133
6.12. Kurutma Bölümü Derilerin Kurutulması.....	137
6.13. Deri Yüzeyine Yapılan Tasarımlarından Örnekler.....	138
7. DERİCİLİK ÜRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER.....	141
7.1. Dericilikte Kullanılan Araçlar.....	141
7.1.1. Kesim ve Tıraşlama Araçları.....	141
7.1.2. Oyma ve Delme Araçları.....	144
7.1.3. Birleştirme Araçları.....	146
7.1.4. Diğer Araçlar.....	150
7.2.1. Temel Gereçler.....	154
7.2.2. Alt Yapı Gereçleri.....	155
8.DERİ ÇEŞİTLERİ ve DERİ ÖRNEKLERİ.....	157
8.1. Deri Çeşitleri.....	157
8.1.2. Ak deri.....	157
8.1.3. Antilop.....	157
8.1.4. Astarlık.....	157
8.1.5. Astarlık glase.....	157
8.1.6. Domuz derisi.....	157
8.1.7. Davul derisi.....	157
8.1.9. Fantezi Deriler.....	157
8.1.10. Glase.....	157
8.1.11. Güderi.....	157
8.1.12. Keçi derisi.....	158
8.1.13. Kösele.....	158
8.1.14. Kromlu kösele.....	158
8.1.15. Sabunlu kösele.....	158
8.1.16. Krokodil.....	158
8.1.17. Maroken.....	158
8.1.18. Meşin.....	158
8.1.19. Napa.....	158
8.1.20. Nubuk.....	158
8.1.21. Parşömen Derisi.....	158
8.1.22. Rujan.....	158
8.1.23. Sahtiyan.....	159

8.1.23. Sahtiyan.....	159
8.1.24. Şeffaf deriler.....	159
8.1.25. Süet.....	159
8.1.26. Vaketa.....	159
8.1.27. Vidala.....	159
8.1.28. Yapay (Suni) Deriler.....	159
8.2. Deri Örnekleri.....	159

9. DERİ İLE YAPILAN SÜSLEME TEKNİKLERİ.....166

9.1. Yüzey Süsleme Teknikleri.....	166
9.1.1. Aplikasyon Tekniği.....	166
9.1.2. Kabartma Tekniği.....	168
9.1.3. Oyma (Katı) Tekniği.....	169
9.1.4. Kakma (Gömme) Tekniği.....	171
9.1.5. İşleme Tekniği.....	172
9.1.6. Dikiş Tekniği.....	173
9.1.7. Yakma (Dağlama) Tekniği.....	174
9.1.8. Baskı Tekniği.....	175
9.1.9. Boyama Tekniği.....	176
9.1.10. Keserek İşleme ve Linol İşleme Tekniği.....	177
9.1.11. Islatarak Şekil Verme Tekniği.....	178
9.1.12. Birleştirme Teknikleri.....	179

10. GIYSİLİK DERİ ÜRETİMİ İÇİN DERİ KONFEKSİYON AŞAMALARI VE DERİDE KULLANILAN ÖLÇÜ BİRİMİ.....180

10.1. Deri Konfeksiyon Aşamaları.....	180
10.1.1. Ana Deri Deposu.....	180
10.1.2. Yardımcı Malzeme ve Aksesuarlar Bölümü.....	182
10.1.3. Bitmiş Ürün Bölümü.....	182
10.1.4. Modelhane Bölümü.....	183
10.1.5. Asorti Bölümü.....	184
10.1.6. Kesimhane Bölümü.....	185
10.1.7. Tıraş Bölümü.....	186
10.1.8. Dikimhane Bölümü.....	187
10.1.9. Astar Bölümü.....	189
10.1.10. El İşçileri ve Aksesuar Bölümü.....	189
10.1.11. Kalite Kontrol Bölümü.....	190
10.1.12. Ütü Bölümü.....	190
10.1.13. Ambalajlama Bölümü.....	191
10.2. Deri Konfeksiyonda Kullanılan Dikiş Çeşitlerinden Örnekler.....	192
10.3. Deri Konfeksiyonda kullanılan Oya Çeşitleri.....	194
10.4. Deride Kullanılan Ölçü Birimleri.....	195

11. TÜRKİYEDE DERİ İLE ÇALIŞAN MARKALAR VE TASARIMCILAR.....196

11.1. Türkiyede Deri İle Çalışan Markalar.....	196
11.1.1. Derimod.....	196

11.1.2. Desa Deri.....	197
11.1.3. İnci Deri.....	198
11.1.4. Kuzu Deri.....	199
11.1.5. Matraş Deri.....	200
11.2. Simay Bülbül.....	201
12. 16.YÜZYIL OSMANLI DERİ SANATININ GÜNÜMÜZ MODASINDA GİYSİYE UYARLANARAK YAPILAN TASARIM ÖRNEKLERİ.....	206
12.1. Moda Dünyasından Tasarım Örnekleri.....	206
12.2. Tez Çalışması için Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi Örneği.....	210
13. DERİ SEKTÖRÜ SORUNLARI.....	212
14. SONUÇ.....	214
15. KAYNAKLAR.....	217
16. İNTERNET KAYNAKLARI.....	218
17. ÖZGEÇMİŞ.....	219

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
Şekil 1.1.2.1. Ham Deri.....	2
Şekil 1.1.4. Kıl'ın Histolojik Yapısı.....	3
Şekil 1.1.4.4.1.1. Kıl Kökünün Kesiti.....	5
Şekil 1.1.5.1. Derinin Kimyasal Yapısı.....	6
Şekil 3.2.1. Geyik avı betimlemeli duvar resmi, Çatalhöyük.....	14
Şekil 3.2.2. Geyik avı betimlemeli duvar resminde avcılar leopar derisiyle örtünmüşlerdir. (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi).....	15
Şekil 3.2.3. Van yöresinde Urartu uygarlığı ile koşut, i.ö.1400'lü yıllara tarihlenen deri lahit örtüsü.....	16
Şekil 3.2.4. Van yöresinde Urartu uygarlığı ile koşut, İ.Ö. 1400'lü yıllara tarihlenen sıvama deri kaplı sürahi.....	16
Tablo 1. Anadolu'da Yaşamış Medeniyetlerin Kronolojik Sıralaması.....	17
Şekil 3.2.2.1. Yontma taş devrine ait kazıyıcı taş.....	19
Şekil 3.2.3.1. Kazıyıcı Taşlar.....	20
Şekil 3.3.1.1. Kral Narmer'in zaferini anlatan çift taraflı levha.....	21
Şekil 3.3.1.2. Kral Narmer'in gerisinde duran yardımcısı çıplak ayaklı kralın sandaletlerini taşımaktadır.....	22
Şekil 3.3.1.3. Mezarındaki duvar resminde leopar giysisiyle Tutankamon.....	23
Şekil 3.3.1.4. Tutankamon'un altın kaplamalı deri sandaleti.....	23
Şekil 3.3.1.5. Mısır'daki Mumyalama işlemine bir tür dericilik olarak bakılabilir.....	24
Şekil 3.3.1.6. Mısır'da sığır sürülerini gösteren resim.....	25
Şekil 3.3.1.7. Sandalet atölyesi.....	26
Şekil 3.3.1.8. Leopar Derisi Üretimi.....	27
Şekil 3.3.1.9. Derilerin Kesilmesi ve Boyanması.....	27
Şekil 3.3.1.10. Kemer Üretimi.....	27
Şekil 3.3.1.11. Derilerin Yağlanması.....	28
Şekil 3.3.1.12. Deri Koltuk.....	29
Şekil 3.3.1.13. Parmak arası sandalet.....	29

Şekil 3.3.1.14. Günümüzde de kullanılan tipik Mısır sandaleti.....	30
Şekil 3.3.2.1.1. Sümer’de zafer Şöleni Ur şehrinde zafer kutlamalarını tasvir eden duvar resmi. Oğlak ve boğaların varlığı gelişkin bir hayvancılığa işaret ediyor.....	32
Şekil 3.3.2.1.2. Deri şapkasıyla sümerli prenses.....	33
Şekil 3.3.2.1.3. Louvre Müzesi’inde Sümerli Ebih-İl Heykeli.....	34
Şekil 3.3.2.1.4. M.Ö 2500’lerde deri giysili sümer kadını.....	35
Şekil 3.3.2.1.5. Koyun postundan giysisiyle Sümer kadını.....	36
Şekil 3.3.2.1.6. British Museum’da sergilenen sümer sanatından gelişkin bir örnek.....	38
Şekil 3.3.4.1.1. Hattuşaş bölgesinde yazılı kaya tapınağı’nda Hitit kabartmalarında deri giysiler.....	41
Şekil 3.3.4.1.2. Hitit tanrılarının çizim halleride gösterilmektedir.....	42
Şekil 3.3.4.1.3. Deri Giysisiyle Kral Kilamur	
Şekil 3.3.4.1.4. Hitit Kralı Varpalavas’ın giydiği etek ucu saçaklı deri elbise.....	43
Şekil 3.3.5.1. Deri üzerine yazılı Tevrat.....	46
Şekil 3.3.5.2. Heykeldeki kişinin deri sandalet giydiği görülmektedir.....	47
Şekil 3.3.5.3. Bir Yunan vazosu üzerine nakşedilmiş ayakkabı üretimi.....	48
Şekil 3.3.5.4. Bir Yunan vazosu üzerine nakşedilmiş ayakkabı üretimi.....	48
Şekil 3.3.5.5. Roma’da sargılı ayakkabı modelleri.....	50
Şekil 3.3.5.6. Roma’da ayakkabı cinsleri ve isimleri.....	51
Şekil 3.3.5.7. Roma’da sandalet modelleri.....	51
Şekil 3.3.5.8. Roma İmparatoru Hadrian’ın Deri Giysisi ve Sandaleti.....	52
Şekil 3.3.7.2.1. Hunlara ait deri kaftan.....	54
Şekil 3.3.7.2.2. Hunlar dönemine ait eyer örtüsü.....	54
Şekil 3.3.7.3.1. Kürk Yolu’nu göstermektedir.....	55
Şekil 3.3.7.5.1. Macaristan Milli Müzesinde bulunan deri kaftan.....	57
Şekil 4.1. Osmanlı İmparatorluğu Haritası.....	58
Şekil 4.2. Kazlıçeşme. (Fotoğraf Yusuf Tuvi –AFIAP-).....	60
Şekil 4.3. Kazlıçeşme. (Fotoğraf Yusuf Tuvi –AFIAP-).....	60
Şekil 4.1.1. II. Ahmed Fermanı.....	62
Şekil 4.1.2. II. Mahmut Fermanı.....	63
Şekil 4.1.3. II Abdülhamit Fermanı.....	64
Şekil 4.3.1. 1582’de yazılan Surname-i Humayum.....	66
Şekil 4.3.2. Deri Kılıç Kıymı.....	68
Şekil 4.3.3. 16.yy. Kürk Kaftan. (Budapeşte Ulusal Müzesi –Macaristan.).....	69
Şekil 4.3.4. Deri Aplikeli Kürk Kaftan etek ucu yakın görünümü.....	70
Şekil 4.3.5. İçi Kürklü Kaftan. 1581 Sultan Murat III. Ait. (Topkapı Saray Müzesi).....	71
Şekil 4.3.6. Piri Reis Dünya Haritası. Yapım Tarihi 1513’tür. (Topkapı Sarayı Müzesi).....	72
Şekil 4.3.7. 16yy.da yapılmış, Deri yüzeye yerleştirilmiş karanfil, lale, kıvrık dal ve yapraklardan oluşan mavi ve kırmızı ipek iplikle işlenmiş Deri Çizme.....	73
Şekil 4.3.8. II. Selim’in Çizmesi. (Topkapı Sarayı – Müzesi).....	74
Şekil 4.3.9. 16.yy. da Osmanlı Matarası. (Topkapı Sarayı – Müzesi).....	75
Şekil 4.3.10. 16.yy. da yapılan Deri üzerine sıрма işlemeli çanta.....	76
Şekil 4.3.11. Sığır Derisinden yapılmış Zembil Çanta.....	76
Şekil 4.3.12. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden.....	77
Şekil 4.3.13. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden.....	78
Şekil 4.3.14. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden.....	78
Şekil 4.3.15. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden.....	79
Şekil 4.3.16. Deriden dival işi su matarası.....	80
Şekil 4.3.17. Üzeri gümüş kakmalı köseleden yapılmış keşkülü fukara.....	81

Şekil 4.3.18. İşlemeli deri ile kaplanmış parfüm şişesi.....	82
Şekil 4.3.19. İşlemeli deri salıncak.....	83
Şekil 4.3.20. Deri salıncaktan detay görüntü.....	83
Şekil 4.4.1. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın ürettiği bot.....	84
Şekil 4.4.2. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'ndan kadın ayakkabıları.....	85
Şekil 4.4.3. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'ndan kadın ayakkabıları.....	85
Şekil 4.7.1. Fatih Sultan Mehmet'in İtalyan Ressam Gentile Bellini tarafından yapılmış Kürk Kaftanlı bir portresi.....	88
Şekil 4.7.2. Sultan III. Selim'in Portresi.....	89
Şekil 4.7.3. Sultan Reşat'ın Bursa Mihmandarı Agah Efendi'ye Ait Vaşak Kürk.....	90
Şekil 71. Ahmed Bahaeddin Efebdî'ye Ait Vaşak Kürk.....	90
Şekil 4.7.4. III. Murat'a ait Deri Kaftan.....	91
Şekil 4.7.5. Kürklü kaftan; 16. – 17. yy. baştanbaşa gümüş ve altın telle dokunmuş.....	92
Şekil 4.7.6. Ay yıldız desenli kürklü kaftan. 16 – 17. yy.....	93
Şekil 4.7.8. Kakum kürklü kaftan. 16- 17. yy.....	94
Şekil 4.7.9. Parlak sarı muareden ceket, içi sincap kaplı, 16 – 17. yy.....	95
Şekil 4.7.10. Bulut desenli kürklü kaftan. 16 – 17. yy.....	96
Şekil 4.7.11. kakumdan üç benek, kol ağzı çizgili olarak desenlendirilmiş kürkle kaplıdır. 16 – 17. yy.....	97
Şekil 4.7.12. İşlemeli Deri Çocuk Çizmesi.....	98
Şekil 4.7.13. İşlemeli Deri Takunyalar.....	99
Şekil 4.7.14. Kakma tekniği ile yapılmış deri Kur'an mahfazası.....	100
Şekil 4.7.15. Eyer Takımı 19. yy.....	101
Şekil 4.7.16. Binici Takımı 19. yy.....	102
Şekil 4.7.17. Kaplumbağa Derisi Kalkan.....	103
Şekil 4.7.18. 18.-19.yy. Kütüklük.....	104
Şekil 4.7.19. Siyah Deri Kaplama Üzerine Gümüş Sırma İşlemeli Deri Tirkeş.....	105
Şekil 4.7.20. Sofra Altlığı.....	106
Şekil 4.7.21. Dival İşi Tekniğiyle İşlenmiş Sahan Kapağı.....	107
Şekil 4.7.22. Dival İşi Tekniğiyle İşlenmiş Sahan Kapağı.....	107
Şekil 4.7.23. Saray işi çizme.....	108
Şekil 4.7.24. Boyalı Sim İşlemeli Telatinden (Gön) Hamam Tası Kılıfı.....	108
Şekil 5.1.1. Süt ceketiyile Atatürk.....	110
Şekil 6.1.1. Hamderi Deposunda derilerin saklanması.....	111
Şekil 6.2.1. Tabakhane işlemlerinde Kullanılan Maddeleri Muhafaza Edildiği Depo.....	112
Şekil 6.3.1. Yaş işlenti bölümünden bir görünüm.....	113
Şekil 6.3.2. Tartılma işlemi tabaklama işlemleri sırasında kullanımı.....	113
Şekil 6.4.1. Yaş işlenti Dolabı.....	114
Şekil 6.4.2. Mikser Makinasında boyama, yağlama, kromlama yapılması.....	115
Şekil 6.4.3. Mikser (Merdane) Makinasında Yan tarafından görünümü.....	115
Şekil 6.4.4. Mikser (Merdane) Makinasında Yan tarafından görünümü.....	116
Şekil 6.4.5. Yaş Açıkı- Sıkma Makinası.....	116
Şekil 6.4.6. Deri Boyama Dolabı.....	117
Şekil 6.4.7. Deri Boyama Dolabı.....	118
Şekil 6.5.1. Yaş Zımpara Makinası.....	119
Şekil 6.5.2. Kuru Zımpara Makinası.....	119
Şekil 6.6.1. Kuru Dolap. Derilerin Yumuşamasını Sağlar.....	120
Şekil 6.6.2. Kuru Açıkı Makinası. Finisaj içinde bazen kullanılır.....	120
Şekil 6.6.3. Yatay Açıkı Makinası. (Jumbo).....	121

Şekil 6.6.4. Dikey Açık Makinası. (Jumbo).....	121
Şekil 6.6.5. Kürklü derilerde, Tüy Kırpma Makinası.....	122
Şekil 6.6.6. Islatma Makinası.....	122
Şekil 6.6.7. Ütü Makinaları.....	123
Şekil 6.7.1. Finisaj makinası Numune Çalışmaları için.....	124
Şekil 6.7.2. Pistole Makinası.....	124
Şekil 6.7.3. Pistole Makinasında Derinin Boyanma Aşaması.....	125
Şekil 6.7.4. Pistole Makinasında Derinin Boyanma Aşaması.....	125
Şekil 6.7.5. Light Makinesi.....	126
Şekil 6.7.6. Deri üzerine Yapılan Baskılarda Kullanılan Baskı Kalıpları (Serigrafi).....	126
Şekil 6.7.7. Deri üzerine yapılan Baskılar için. (Baskı Makinesi).....	127
Şekil 6.7.8. Baskı'ya Hazırlanmış Deriler.....	127
Şekil 6.8.1. Laboratuvar Bölümünden Görüntü.....	128
Şekil 6.8.2. Laboratuvar Bölümünden Görüntü.....	128
Şekil 6.8.3. Deneme Çalışmalar İçin Boyama Dolabı.....	129
Şekil 6.8.4. Deneme Çalışmaları İçin Yaş İşlenti Dolabı.....	129
Şekil 6.9.1. Derilerin Ölçümünü yapmak için kullanılan Desi Makinası.....	130
Şekil 6.9.2. Ölçüm sonucunda Makinanın otomatik etiket verme sisteminden çıkarılan etiketlerle etiketlenmesi.....	130
Şekil 6.9.3. Asorti bölümünde aynı büyüklük ve özellikteki deriler gruplandırılarak istiflenir.....	131
Şekil 6.9.4. Asorti Bölümünden bir görünüm.....	131
Şekil 6.10.1. Deriler çivilerle kenarlarından tutturularak gerdirilmesi.....	132
Şekil 6.10.2. Derilerin gerdirilmesi için tutturulmasında kullanılan çivi.....	132
Şekil 6.11.1.1. Kimyasallar ile sıvı solüsyonun hazırlanması.....	133
Şekil 6.11.1.2. Kimyasallar ile sıvı solüsyonun hazırlanması.....	133
Şekil 6.11.1.3. Hazırlanan solüsyonun derinin kürklerinin ucuna bir fırça ile hafif sürülmesi.....	134
Şekil 6.11.1.4. Solüsyon sürülen kürklü deri buhar işlemi için makineye verilmesi.....	134
Şekil 6.11.1.5. Uçları açılan kürklü deriler ütü makinesinde ütülenmesi.....	135
Şekil 6.11.1.6. Uçları açılan kürklü deriler ütü makinesinde ütülenmesi.....	135
Şekil 6.11.1.7. Aynı yöntemle hazırlanmış örnekler.....	136
Şekil 6.12.1. Kurutma Tüneli.....	137
Şekil 6.12.2. Fanlı Kurutma Makinası. Hızlı Kurutma Sistemi.....	137
Şekil 6.13.1. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	138
Şekil 6.13.2. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	138
Şekil 6.13.3. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	138
Şekil 6.13.4. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	139
Şekil 6.13.5. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	139
Şekil 6.13.6. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	140
Şekil 6.13.3.7. Deri yüzey tasarım örnekleri.....	140
Şekil 7.1.1.1. Otomatik Deri Kesim Makinası.....	142
Şekil 7.1.1.2. Makas, falçata, deri kesim bıçağı.....	143
Şekil 7.1.1.3. Deri tıraş makinası.....	143
Şekil 7.1.2.1. Biz, çarklı zımba, bıçak, linol bıçağı.....	144
Şekil 7.1.2.2. Çeşitli kabartma desenlerle süslenmiş çelik kalemler.....	145
Şekil 7.1.2.3. Çeşitli şekillerde delgi zimbalar.....	145
Şekil 7.1.3.1. Açık ve kapalı zımba el aletleri.....	146
Şekil 7.1.3.2. Açık ve kapalı zımba uçları.....	146
Şekil 7.1.3.3. Fermuar açacağı, basabas.....	147

Şekil.7.1.3.4. Deri dikiş makinası.....	148
Şekil.7.1.3.5. Freze makinası.....	148
Şekil.7.1.3.6. Şerit kesim makinası.....	149
Şekil.7.1.3.7. Çizgileme makinası.....	149
Şekil.7.1.4.1. Deri Ayakçılığında Kullanılan Şablon Kalıplar.....	150
Şekil.7.1.4.2. Deri Ayakçılığında Kullanılan Şablon Kalıplar.....	150
Şekil.7.1.4.3. Çelik cetvel, ege, kargaburun, keski, çekiç.....	151
Şekil.7.1.4.3. Çeşitli biçimde fırçalar.....	152
Şekil.7.1.4.4. Masat	153
Şekil.7.1.4.5. Mermer Tezgah.....	153
Şekil.7.1.4.6. Muşta.....	154
Şekil.7.1.4.7. Deriyi yapıştırmada kullanılan solüsyon.....	156
Şekil.8.2.1. Koyun Derisi.....	159
Şekil.8.2.2. Ceylan Derisi.....	160
Şekil.8.2.3. At Derisi.....	160
Şekil.8.2.4. Model özelliğine göre aksesuar olarak kullanılan keçi derisi.....	161
Şekil.8.2.5. Deri üzerine nakış işleme.....	161
Şekil.8.2.6. Kanguru Derisi.....	162
Şekil.8.2.7. Tilki Derisi.....	162
Şekil.8.2.8. Tavşan Derisi.....	163
Şekil.8.2.9. Lazer ile işlenmiş deri.....	163
Şekil.8.2.10. Sığır derisi.....	164
Şekil.8.2.11. Napa sığır derisi.....	164
Şekil.8.2.12. Napa sığır derisi.....	164
Şekil.8.2.13. Tam aşamasız sığır derisi.....	165
Şekil.8.2.14. Analin sığır derisi.....	165
Şekil.9.1.1.1. II. Selimin çizmesi, Osmanlı Dönemine ait.....	167
Şekil.9.1.2.1. 19 yy. Sultan Abdülhamitin kızı Fatma Sultan'a ait marş kitabında kabartma tekniği.....	168
Şekil.9.1.2.2. Kabartma tekniği.....	169
Şekil.9.1.3.1. Fatih Sultan Mehmet Devrine ait bazı ciltlerden oyma süsler.....	169
Şekil.9.1.3.2. Deri üzerine yapılmış dişi ve erkek oyma desenleri.....	170
Şekil.9.1.3.3. Oyma tekniği ile yapılmış deri yastık.....	170
Şekil.9.1.4.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan deriden kakma tekniği ile yapılmış Kuran kabı.....	171
Şekil.9.1.5.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan 19. y.y.'a ait sarı telle dival işlemeli çocuk botu.....	172
Şekil.9.1.6.1. Dikiş tekniği ile yapılmış yastık.....	173
Şekil.9.1.7.1. Yakma tekniği ile yapılmış deri çömlek.....	174
Şekil.9.1.8.1. Sultan IV. Murad'ın sarı sahtiyan baskı desenli mest-pabucu.....	175
Şekil.9.1.9.1. Boyama tekniği ile yapılmış deri tablo.....	176
Şekil.9.1.10.1. Boyama tekniği ile yapılmış deri tablo.....	177
Şekil.9.1.11.1. Islatarak şekil verme tekniği ile yapılmış deri kaplı şişe.....	178
Şekil.9.1.11.2. Deri'den yapılmış mask.....	178
Şekil.9.1.12.1. Birleştirme tekniği kullanılarak yapılmış sandık.....	179
Şekil.9.1.12.2. Birleştirme tekniği kullanılarak yapılmış sandık.....	179
Şekil.10.1.1.1. Dersi makinasında derilerin ölçümlerinin yapılması.....	181
Şekil.10.1.1.2. Depoda bulunan derilerin istif edilme şekli.....	181
Şekil.10.1.1.3. Depoda bulunan derilerin istif edilme şekli.....	182
Şekil.10.1.4.1. Hazırlanmış numune modeller.....	183

Şekil.10.1.4.2. Modelhane bölümünden bir görünüm.....	183
Şekil.10.1.5.1. Asorti Bölümünden bir görünüm.....	184
Şekil.10.1.6.1. Kesimhane Bölümünden bir görünüm.....	185
Şekil.10.1.7.1. Tıraşlama Bölümünden bir görünüm.....	186
Şekil.10.1.7.2. Tıraşlama Bölümünden bir görünüm.....	186
Şekil.10.1.8.1. Dikimhane Bölümünden bir görünüm.....	187
Şekil.10.1.8.2. Dikimhane Bölümünden bir görünüm.....	187
Şekil.10.1.8.3. Dikimhane bölümünde bir ayakçı ceket kenarına oya çekiyor.....	188
Şekil.10.1.8.4. Tela makinasında deriye telalama işlemi uygulanıyor.....	188
Şekil.10.1.9.1 Astar bölümünden bir görünüm.....	189
Şekil.10.1.10.1 Aksesuar ve el işçiliği bölümünden bir görünüm.....	189
Şekil.10.1.11.1 Kalite kontrol bölümünden bir görünüm.....	190
Şekil.10.1.12.1 Pres ütü yapılan, ütü bölümünden bir görünüm.....	190
Şekil.10.1.13.1. Sevkiyat bölümünden bir görünüm.....	191
Şekil.10.1.13.2. Ambalajlanmış sevkiyat bölümünden bir görünüm.....	191
Şekil.10.2.1. Deri konfeksiyonunda kullanılan dikiş çeşitleri.....	192
Şekil.10.2.2. Deri konfeksiyonunda kullanılan dikiş çeşitleri.....	193
Şekil.10.3.1. Oya genişlikleri 0,5 ile 4cm arasında değişmektedir.....	194
Şekil 11.1.1.1. Derimod defilesi.....	196
Şekil 11.1.2.1. Desa imaj 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	197
Şekil 11.1.3.1 İnci Deri 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	198
Şekil 11.1.4.1. Kuzu Deri 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	199
Şekil 11.1.5.1. Martaş Deri 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	200
Şekil 11.2.1. Moda Tasarımcısı Simay BÜLBÜL.....	202
Şekil 11.2.2. Aşk Mektupları Koleksiyonu 2014-2015 Sonbahar/Kış	202
Şekil 11.2.3. Zamanın Seslenişi Koleksiyonu 2011-2012 Sonbahar/Kış.....	203
Şekil 11.2.4. Şaman Kadınları 2010-2011 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	204
Şekil 11.2.5. Şaman Kadınları 2010-2011 Sonbahar/Kış Koleksiyonu.....	205
Şekil 12.1.1. Deri İşleme Tekniğine Örnek Tasarım.....	206
Şekil 12.1.1. Boyama yöntemi ile desenlendirilerek süslenmiş deri Palto.....	207
Şekil 12.1.2. Birleştirme ve aplike tekniği ile yapılmış deri bustiyer.....	208
Şekil 12.1.3. Packwork ve Aplike Tekniği ile yapılmış deri ceket.....	208
Şekil 12.1.4. Lazer işlemeli Elbise.....	209
Şekil 12.1.5. Lazer işlemeli Palto.....	209
Şekil 12.2.2. Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi.....	210
Şekil 12.2.1. Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi.....	210
Şekil 13.1. Eğitim Semineri'ne Katılım Belgesi.....	213

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Semra ANAMUR
Anabilim Dalı : Tekstil ve Moda Tasarım
Programı : Tekstil ve Moda Tasarım
Tez Danışmanı : Prof. Esin Sarioğlu
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ocak 2015

16. YÜZYIL OSMANLI DERİ SANATININ GÜNÜMÜZ MODASINDA FARKLI YÜZEYSEL DÜZENLEMELERLE GİYSİYE UYARLANMASI

ÖZET

Deri, insanoğlunun yaşamında ilk çağlardan beri kullanılan önemli ihtiyaç malzemeleri arasında yer almıştır. İnsanlar beslenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla avladıkları hayvanların derilerini soğuktan korumak için giysi olarak kullanmışlardır. Tesadüfen veya deneyerek buldukları tabaklama yöntemleriyle deri daha işlevsel bir hale getirilmiş ve farklı kullanım amaçları için deriden eşyalar üretilmiştir. Tabaklama yöntemleri geliştikçe deri çeşitli süslemeler ile daha estetik bir biçimde şekillendirilmiştir. Zevk ve tercihler doğrultusunda çeşitlenen deriler giyim modasının da başlangıcı olmuştur.

Deri dayanıklı bir materyel olması sebebiyle tarih boyunca çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Toplumların göçler ile birbirleriyle etkileşimleri sonucunda deriler, deri zanaatkarları tarafından farklı kullanım amaçları için çeşitli formlarda işlenerek üretilen ürünlerde kendi kültürlerini de yansıtmışlardır.

Türklerde deri kullanımı ve dericilik ilk türklerden itibaren beslenmek ve yün elde etmek için yapılan hayvancılığın sonucunda hayvanların derisinden yararlanılmıştır. Türklerin dericilikteki bilgileri Orta Asya Türkleri ile Anadolu'ya ulaşmıştır. Tabaklama ve işleme konusunda ileri teknik ve bilgilere sahip oldukları bilinmektedir.

Osmanlıya dericiliği dericilerin Pir'i sayılan Ahi Evren tarafından Selçuklular döneminde Horasan bölgesinde öğrendiği dericiliği Anadolu'ya 1205 yılında göç ederek gelmesiyle getirdiği bilinmektedir. Deriyi çok iyi bir biçimde tabakladığı bilinmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında deriden yapılan her eşyanın estetik ve sanatsal boyuta ulaştığı bilinmektedir. Bu nedenle bu araştırmada, 16. Yüzyıl Osmanlı deri sanatı incelenerek günümüz modasında farklı yüzeysel düzenlemelerle giysiye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu araştırma sonucunda deri giysi örnekleri hazırlanmıştır.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname: Semra ANAMUR
Department: Textile and Fashion Design
Program: Textile and Fashion Design
Thesis Advisor: Professor Esin Sarioğlu
Type and Date of Thesis: Post Graduate – January 2015

ADAPTATION OF 16TH CENTURY OTTOMAN LEATHER CRAFT TO MODERN FASHION CLOTHINGS THROUGH VARIOUS MINOR MODIFICATIONS

ABSTRACT

Leather has taken its place in humans' lives as one of the most crucial necessity items since the early ages. The leather of prey animals, which were hunted for nutritional needs, were used for protection against cold by mankind. The leather had become a more functional material with the help of tanning methods discovered either by chance or trial and leather products for different purposes were crafted. As the tanning methods developed, leather started to be shaped more aesthetically by means of various ornaments. Diversified leather products according to taste and preferences of people has led to the emergence of fashion.

Leather has been commonly used throughout the history due to its durability. As a result of immigration of communities and their interactions with each other, leather was shaped into different forms for different purposes by leather craftsmen and these products reflected their own cultures.

The use of leather by The First Turks started following stockbreeding which was mainly for food and wool. Their knowledge on leather crafting has spread to Anatolia with Centreal Asian Turks. It has been known that they had extensive technical knowledge on tanning and processing.

It is known that "Patriarch of leather crafting Ahi Evren", who learnt the leather craftsmanship in the Khorasan region, brought the craftsmanship to Ottomans by immigrating to Anatolia in 1205 AC. His great tanning skills is well acknowledged.

It is known that all the goods made of leather in the Ottoman Empire period has reached to a high aesthetic and artistic dimension. Therefore, in this study, it is aimed to analyze the 16th century Ottoman leather arts and apply various modifications on the modern clothings. As a result of this study, some samples of leather clothings have been produced.

GİRİŞ

İlk Çağlardan günümüze kadar gelen deri sanatı; yapılan arkeolojik kazılardan çıkarılan deri ürünlerinin incelenmesiyle her kültürün deri zanaatçıları tarafından deri ürünlerine işlendiği görülmektedir. Deri organik bir ürün olduğu için uygun saklama koşulları ve konservasyonu yapılmadığı takdirde uzun süre saklanamamaktadır. Kazılarda çıkarılan deri ürünler incelendiğinde yıllarca bozulmadan günümüze ulaşabilen örneklerden anlaşıldığı üzere eskiden tabaklama yöntemlerinin iyi bilindiği anlaşılmaktadır. Hatta bazı ürünlerdeki renklerin hala canlılığını kaybetmemesinde o dönemlerde tabaklamanın iyi yapıldığını göstermektedir.

Dericilik tarihi araştırıldığında Türklerde de tabaklama ve işleme konularında ileri teknik ve bilgilere sahip oldukları bilinmektedir.

16. ve 17. Yüzyıllarda en parlak devrini yaşayan Osmanlı dericiliği kaliteli ürünleriyle de yurt dışında da talep görmüştür. 16. Yüzyılda cilt sanatı büyük bir gelişme göstermiştir. Klasik dönemin en güzel örneklerine bu devirde rastlanmaktadır. 16.yüzyılda deri ürünlerinde Dival işi, tel sarma ve sırma işleme gibi işleme teknikler kullanılmıştır. Çeşitli motiflerin oyularak çıkartılıp applike tekniği ile deri ürünleri üzerine işlenmiştir. İpek ve çeşitli kumaşlarda deri üzerine applike tekniği ile işlenmiştir.

Bu araştırmada ilk çağlardan itibaren deri tarihi ve 16. Yüzyıl Osmanlı deri sanatında kullanılan teknikler araştırılmıştır. Bununla beraber derinin tanımı, yapısı, elde edilmiş yöntemleri, deride kullanılan araç ve gereçler ile, deri ile yapılmış süsleme teknikleri araştırılmıştır. Günümüzde deri sanayii'nde derilerin fabrikalarda geçirdiği aşamalar ve giysilik ürün haline gelirken deri konfeksiyonda geçirdiği aşamalar gözlemlenerek araştırılmıştır.

Dericilik tarihi araştırılırken, Dericilik Tarihi üzerine yayınlanmış kitap ve tez çalışmalarından yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, deri sektöründe karşılaşılan bazı sorunlar ve deri sektörüne ait bazı raporlara da yer verilmiştir.

1. BÖLÜM

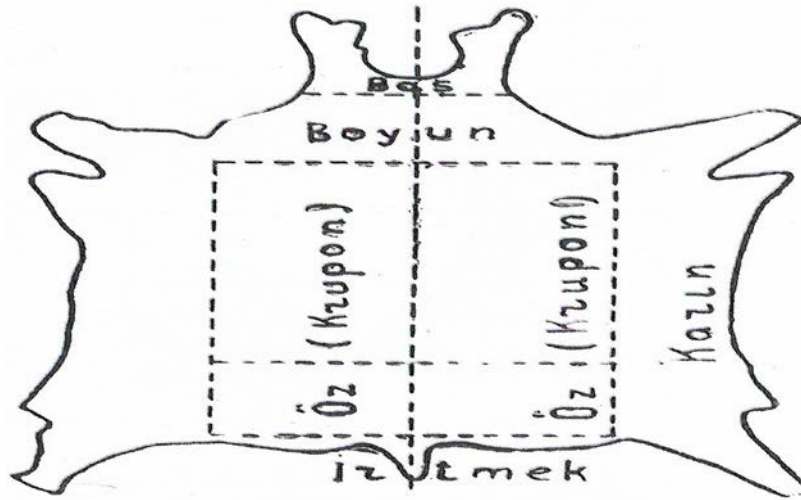
1.1. DERİNİN TANIMI, HİSTOLOJİK YAPISI VE KİMYASAL YAPISI

1.1.2. Derini Tanımı

“Deri, canlı hayvan vücudunda çok çeşitli fonksiyonları yerine getirir. Deri canlıyı soğuğa, sıcağa, dış mekanik etkilere, ultraviyole ışınlarına ve mikroorganizmalara karşı korur. Deri, çevre koşullarına göre ter ve yağ bezleri yardımı ile vucut temperatürünü dengeler.

Deri üretiminin değişik aşamalarındaki olayların iyi anlaşılabilmesi için derinin yapısı, özellikleri ve reaksiyonlarının iyi bilinmesi gerekir. Deri cinsine göre bazı farklılar göstermesine rağmen temelde aynı yapıdadır.”¹

“Hayvanlardan yüzülen ve tabakhanelerde işlenmeye hazır olan baş, kuyruk, ve bacaklarla birlikte bir bütün oluşturan deriye “Ham deri”, belli bir amaç için işlenerek, kullanılır duruma getirilen ham deriye ise “mamül deri” denmektedir”²

Şekil 1.1.2.1. Ham Deri.

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 70

¹TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 1

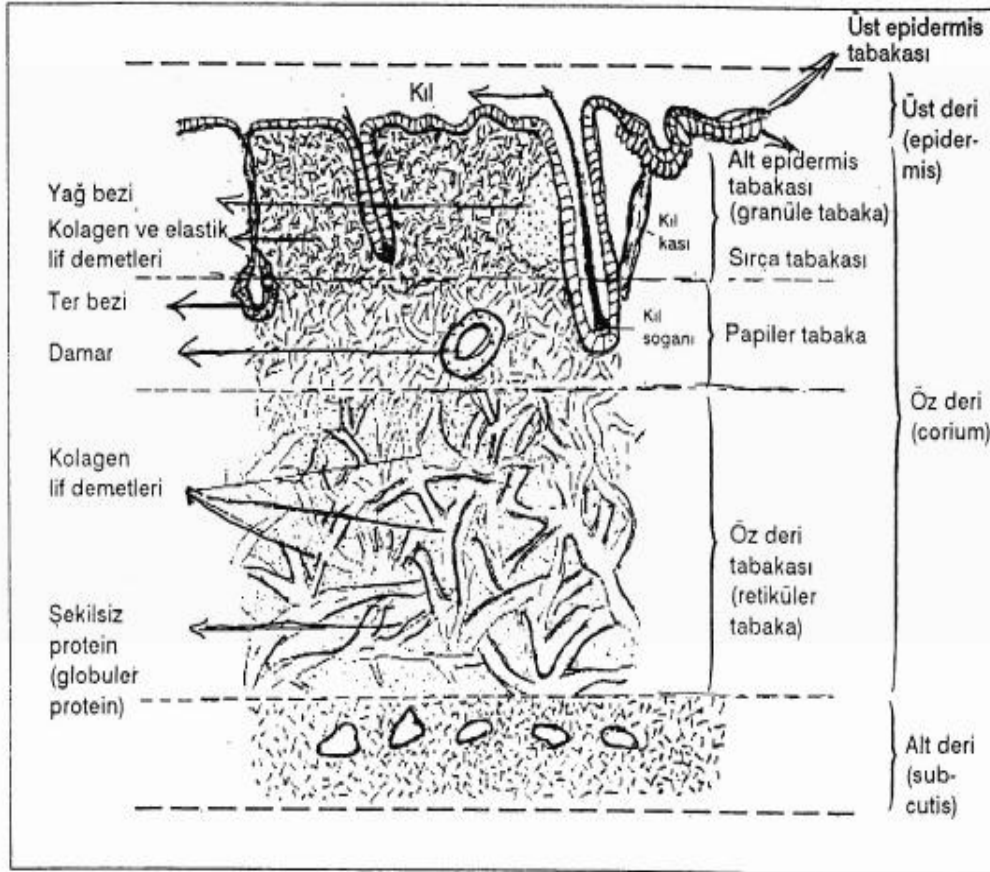
²KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 1

1.1.3. Derinin Yapısı

“Ham derinin kesitleri incelendiğinde yapı, gelişim, fizyolojik görev ve kimyasal yapısı farklı olan 3 ayrı tabaka tespit edilir. Üst deri veya epidermis olarak adlandırılan en dıştaki tabaka kıl, yün, tırnak ve bezleri de ihtiva eder. Deri üretiminde esas olan corium tabakasıdır. En alttaki tabaka alt deri olarak adlandırılır. Canlı hayvan vücudunda epidermis tabakası sürekli olarak yenilenir. Ve önemli yaşam fonksiyonlarını yerine getirir. En kalın tabaka olan corium tabakası epidermis tabakasını besler ve vücudu mekanik dış etkilere karşı korur. Deri üretimi sırasında alt deri ve üst deri tabakası uzaklaştırılır. Corium (deri tabakası) mamül deriye dönüştürülür. Kürk deri üretiminde üst deri tabakasıda muhafaza edilir. Üst deri ve deri tabakası kimyasal olarak proteinden meydana gelmiştir. Ancak üst deri yapı olarak farklı keratinden, deri tabakası ise kolagen ve az miktarda elastinden oluşur.”³

1.1.4. Derinin Histolojik Yapısı

“Omurgalıların derileri üç tabakadan oluşmuştur. Ancak bunlar yapıları, kimyasal bileşimleri ve fizyolojik görevleri yönünden farklılık gösterirler. Bu üç tabaka; Üst deri (epidermis), Öz deri (corium), Alt deri (subcutis) tabakalarında oluşturmaktadır.”⁴

Şekil 1.1.4. Kıl'ın Histolojik Yapısı.

Kaynak: MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s.

³ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 1

⁴ MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 4

1.1.4.1. Epidermis (Üst Deri)

“Epidermis tabakası toplam deri kalınlığının %1-2’sini teşkil eder ve corium tabakasının üzerinde bulunur. Epidermis, üstüste çok sayıda, epitel hücrelerinden oluşan tabakalardan meydana gelir. Bu tabakalar corium’dan uzaklaştıkça tırnaksı yapıya dönüşür, kimyasal ve enzimatik etkilere dayanıklı hale gelir.”⁵

“Üst deri, hücrelerden oluşmuş bir dokudur ve birçok tabakadan meydana gelmiştir. Bu katlar: En alttaki epitel veya bazal tabaka, Orta tabaka (granüle tabaka), Üst derinin en dıştaki boynuzsu tabakadan oluşmaktadır.”⁶

1.1.4.2. Öz Deri- Corium (Deri Tabakası)

“Corium tabakası vücudu çarpma, vurma, yaralamaya karşı koruyan ve vucut ısısını dengeleyen fizyolojik bir göreve sahiptir, toplam deri kalınlığının %85’ini teşkil eder. Deri üretiminin değişik aşamalarında üst deri ve alt deri uzaklaştırılır, corium tabakası mamul deriyi oluşturur.”⁷

“Öz deride bağ doku hücreleri bulunmaktadır. Bağ doku hücreleri birbirleriyle iç içe geçen ve ince bağlarla bağlanmış protein liflerinden oluşmuştur. Deri üretiminde en önemli tabakadır. Öz deride üç tabaka bulunur: İnce sırça tabaka, Papiller tabaka ve Daha kalın olan retüküler tabakadan oluşmaktadır.

Sırça tabaka; derinin görünümünü belirleyen bir tabaka olup tipik özelliği kıl yataklarının burada meydana getirdiği gözeneklerdir.

Papiller tabaka; Sırça tabakanın altında bulunur. Bu tabakada çok sayıda kıl kökleri, yağ ve ter bezleri ile kan damarları sebebiyle gevşek bir dokuya sahiptir. Bu tabaka kimyasal etkilere ve mekanik işlemlere karşı çok hassastır. Deri işlentisi sırasında retüküler tabakadan ayrılabilir. Buna cilt boşluğu denir. Bu boşluğu önlemek veya gidermek iyi bir tabaklama bilgisi gerektirmektedir.

Retüküler tabaka; ağ şeklinde örülmüş kolegen lif demetlerinden oluşur. Düzensiz ağa benzeyen bir yapı oluşturmuştur. Ayrıca bu tabakada deri oluşumuna katılmayan maddeler yok denecek kadar azdır. Deriyi oluşturan asıl tabakadır. Derinin tüm karakteristik özellikleri retüküler tabakadan kaynaklanır.”⁸

1.1.4.3. Alt Deri

“Alt deri kas dokusu yardımı ile corium ve et tabakasını birbirine bağlar. Kollagen lif dokusunda olan alt deri fazla miktarda yağ, kas, kan damarı ve sinir dokusu ihtiva ettiğinden çok gevşek bir yapıdadır. Bu gevşek yapı nedeniyle deri canlı hayvan üzerinde katlanabilir ve belirli ölçüde kayabilir.

Alt deri sepilme yönünden önemsizdir ve etleme (kavaletto) ile deriden uzaklaştırılır. Alt deri tutkal ve hayvan yemi olarak değerlendirilir.”⁹

1.1.4.4. Kıl

“Kıl, yün ve kalın kıllar hayvanı soğuğa ve mekanik etkilere karşı korur. Kıllar, kimyasal ve histolojik yönden üzerinde bulunduğu üst deri ile aynı özelliklere sahiptirler. Kılların üst bölümleri deri yüzeyinden dışarı çıkarlar. Alt bölümü ise; üst deride bulunan tulum şeklindeki yuvaların içine yerleşmişlerdir.

⁵ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 2

⁶ MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 5

⁷ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 7

⁸ MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 6

⁹ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 15

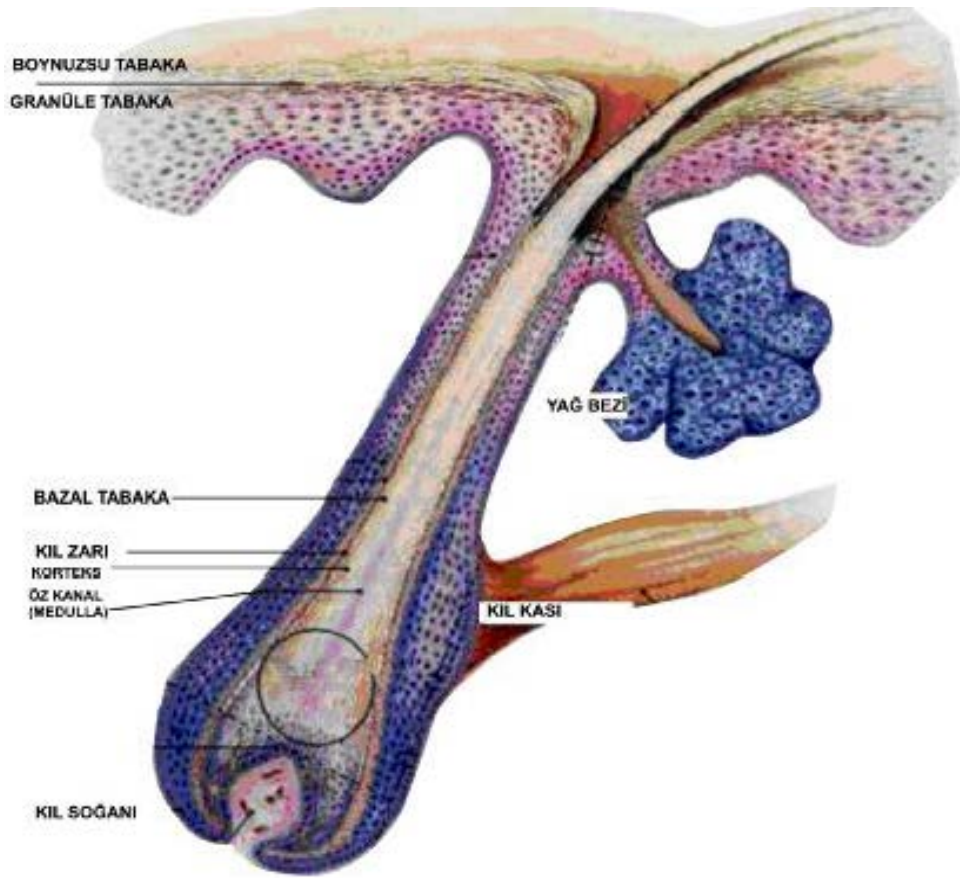
Kıl çıkış yatağında (kıl kökü) ayrıca yağ bezleri de vardır. Bunlar çeşitli büyüklükte dirler. Kılın, derinin içinde kalan kısmına “kıl soğanı” denir. En alttaki bölümüne ise “kıl kökü” denir. Ayrıca kıl da, kılın hareketliliğini sağlayan “kıl kası” da vardır. Kıl yapısı, Kutikula tabakası (en dıştaki tabaka), Korteks tabakası (kutikula ile öz tabaka arasındaki tabaka) ve Öz kanalı veya medüla denilen kısımdan oluşmaktadır.’¹⁰

1.1.4.4.1. Kıl Tipleri

“Yün Lifleri: Çoğunlukla kıvrımlı, ince ve çok esnektir (Koyun yünleri gibi).

Ölü Kılları: Daha kalın, daha az dayanıklı ve daha az esnektir.

Kaba Üst Kıllar: Daha kalın ve serttir (Domuz kılı veya kirpi kılları gibi).”¹¹

Şekil 1.1.4.4.1.1. Kıl Kökünün Kesiti.

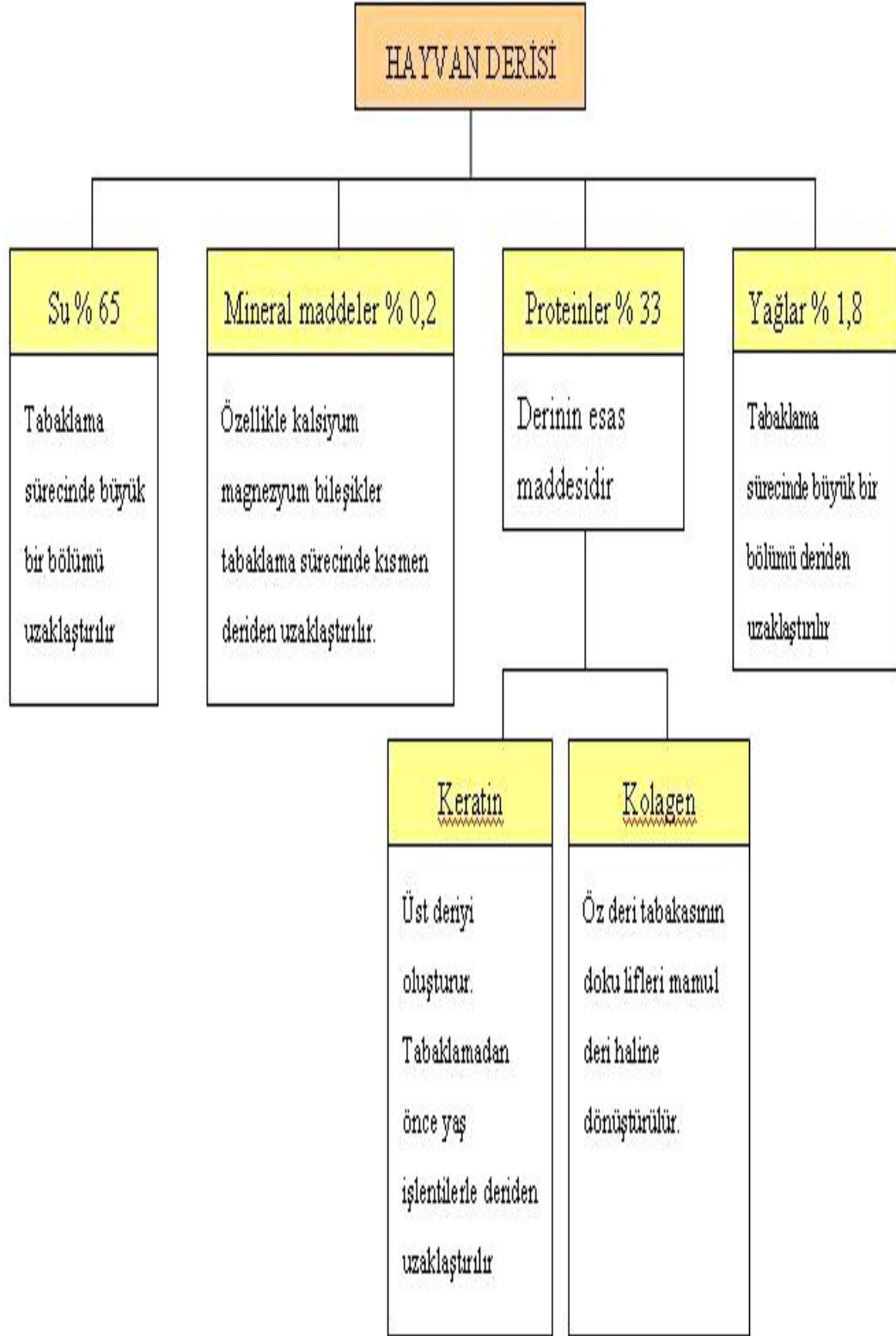
Kaynak: MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 7

1.1.5. Derinin Kimyasal Yapısı

“Hayvan derisi proteinler, az miktarda yağ ve mineraller ile fazla miktarda sudan oluşur. Bu maddelerin her birinin payı derinin türüne, ırka, yaşa, cinsiyete ve yaşam koşullarına göre değişir.”¹¹

¹⁰ MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 7

¹¹ MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 8

Şekil 1.1.5.1. Derinin Kimyasal Yapısı.

Kaynak: MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007, s. 8

2.BÖLÜM MAMULDERİ ELDE EDİLMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

2.1. Derinin Korunması

“Deri organik bir madde olduğu için, Kesimden Hemen sonra gerekli önlemler alınmazsa, bozulmaya başlar. Hayvanın derisi ölümün gerçekleşmesinden hemen sonra yüzölüp, aynı zamanda gerekli koruma altına alınabilirse, deri sanayi için değerli bir hammadde kazandırılmış olur.”¹²

Derinin hayvandan yüzüldükten sonra 24 saat içinde işleneceği fabrikaya ulaştırılamazsa, derinin bozulmaması için korunması gerekir. Bunun için ham deri birkaç yöntem ile koruma altına alınabilir. Bu yöntemler; Tuzlu-Yaş (Salamura) Deriler, Tuzlu-Kuru Deriler, Hava Kurusu Deriler, Soğutma İle Salamura ve Piklaj Salamurası işlemleridir.

2.2. Hayvan Derisine Uygulanan Konservasyon Yöntemleri

Konservasyon: “Mikro organizmalar tarafından parçalanabilen bir maddenin dayanıklılığını, çürükçül bakteriler ile diğer bakteriler ve küf mantarlarını öldürmek veya mikroorganizmaların yaşamsal faaliyetlerini engellemek suretiyle artırmak demektir.”¹³

2.2.1. Tuzlu- Yaş Deriler (Salamura)

“Taze küçükbaş hayvan derilerinin konserve amacıyla ve teknik özellikte sodyum klorür (tuz) kullanarak korunmasıdır. Tuzlama yönteminin esası, deride bulunan suyun bir kısmının yerine tuzun geçmesi ve diğer kısmının da tuzlu su olarak istifin yaptığı baskı ile kenarlardan akıp gitmesidir. Ayrıca tuzun antiseptik özelliği sayesinde mikroorganizmaların etkisi bir ölçüde önlenmiş olur.”¹⁴

¹² Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 71

¹³ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 3

¹⁴ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 72

2.2.2. Tuzlu- Kuru Deriler

“Taze derilerin teknik özelliklere sodyum klorür veya başka herhangi bir koruyucu madde kullanılarak açıkta normal hava sıcaklığında ve sundurma altında kurutulmasıyla elde edilir.”¹⁵

2.2.3. Hava Kuru Deriler

“Taze derilerin üzerinde konserve amacıyla herhangi bir işlem yapılmadan yağ alındıktan sonra gölge bir yerde, doğrudan hava ceryanı ile kurutulmasıyla elde edilen derilerdir.

Bu deriler gün kuru veya rüzgar kuru olarak adlandırılır. Hava kuru en iyi şekilde ve 2-3 günlük süre içinde yapılmalıdır. Çünkü en hassas konserve sistemidir. Kolaylıkla kırılması yüzünden, saklanması ve taşınması çok dikkatli olunmalıdır.”¹⁶

2.2.4. Soğutma ile Salamura

“Deriler buz ile dondurularak soğuk odalarda muhafaza edilmektedir. Donmuş deriler bükülme ve katlamaya hassas olduğundan nakliye ve ıslatma sırasında hassas muamele etmek gerekmektedir. Tuzlu salamura yapılmış veya bakterisid maddelerle muamele edilmiş deriler soğuk depolarda uzun süre muhafaza edilebilmektedir.”¹⁷

2.2.5. Piklaj Salamurası

“Derilerin, mikro organizmaların faaliyet gösteremeyeceği asidik ortamda muhafaza edilmesi esasına dayanan bir metottur. Büyükbaş hayvan derilerinde seyrek, küçükbaş hayvan derilerinde yaygın olarak kullanılır.

Genellikle küçükbaş hayvan derilerinde kıl giderme, kireçlik, kireç giderme-sama işlemlerinden sonra, %1,5-2 sülfirik asit ve %12-14 tuzla piklaj yapılır. Piklaj yapılmış pikle derilerde PH 1,5-2 olmalıdır. Bu metodun faydaları; deri kusurlarının kolayca görülebilmesi, tuz lekelerinin ve diğer salamura hatalarının olmaması, nakliye masraflarının az olmasıdır.

Pikle deriler birkaç ay içerisinde işlenmelidir. Uzun süre beklemiş derilerde asit etkisiyle protein kaybı artar, mukavemet azalır. Pikle yapılmış derilerde 2. Bir kireçlik yapılamaz. Asidik ortamdan Alkali ortama geçişte, deride çekme ve sırça büzülmeleri oluşur.”¹⁸

2.3. Tabaklamaya (Sepiye) Hazırlık İşlemleri (Yaş İşlentiler)

“Hayvanlardan yüzülüp alındıktan sonra kokuşmaya karşı korunmuş ve kolaylıkla eğilip bükülebilir hale getirilmiş derilere “işlenmiş deri” denir. Ham deri çeşitlerine ve uygulanan sepileme yöntemlerine bağlı olarak değişik türlerde mamul deri elde edilir.

¹⁵ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 72

¹⁶ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 72

¹⁷ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 69

¹⁸ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 69- 70

Üretimdeki hemen hemen tüm süreçler suya ihtiyaç duyarlar o yüzden bu işlem Basamağına ‘yaş işlentiler’ denmektedir.’’¹⁹

2.3.1. İslatma (Yumuşatma):

“Ham derinin durumu üzerinde en fazla etkili olan faktör salamura şeklindedir. Değişik tekniklerle salamura edilmiş olan ham deriler, ıslatma işlemi ile yeni yüzülmüş deri tutumuna getirilmeye çalışılır. İslatmanın en önemli amacı taze derilerde derinin kir ve kan artıklarının uzaklaştırılması, kuru derilerde suyun deriye işlenmesinin sağlanması, tuzlu salamura derilerde belirtilen iki amaca ilave olarak tuzun takip eden işlemleri etkilemeyecek derecede uzaklaştırılmasıdır.

İslatma işlemi ham derinin salamura şekline göre ayarlanır. Bu ayarlama ıslatma süresi, su sıcaklığı ve mekanik işlemlerin değişik şekillerde uygulanması ile yapılır.’’²⁰

2.3.2. Kireçlik, Kıl Giderme ve Tola gelişimi

2.3.2.1. Kireçlik

“Kireçlik işleminin önemini belirlemek için pratikte “deri kireçlik yapılı” tabiri kullanılır. Kireçlik deri kalitesi üzerine yapılan çok hassas bir işlemdir. Uygun olmayan kireçlik metotları nedeniyle meydana gelen hatalar daha sonraki işlemlerle tamamen telafi edilemez. Bu hatalar basit hatalar olmayıp kuvvetli sırça büzülmesi, damarlanma, epidermis ve kıl artıkları daha sonraki işlemleri zorlaştırdığı gibi bitmiş deride de belirgindir. Hafif sırça zedelenmesi, boyama problemleri, tolanın gelişmemesi ve etek boşlukları bu tür hatalar sonucu ortaya çıkar.’’²¹

2.3.2.2. Kıl Giderme

“En eski kıl giderme metodu enzimatik esastır. Kıllar ‘Terletme’ ile gevşetilir, mekanik olarak deriden uzaklaştırılır. Sıcak su etkisiyle de kıllar gevşemektedir.

Kimyasal maddelerin kıllar üzerine etkisi ile kıllar eriyerek parçalanmakta, mekanik sürtünme etkisi ile epidermis-kıl artıkları toladan uzaklaşmaktadır. Prensipte olarak iki kıl giderme metodu vardır. Kıl gevşetme ve kıl eritme (kıl parçalama)’dir.

Kılların muhafaza edildiği kıl gevşetme metotları, epidermis tabakası ve kıl köklerinde kılı çevreleyen (kılıf) tabakanın parçalanarak kılların gevşetilmesi esasına dayanır. Gevşetilmiş olan kıllar mekanik olarak deriden uzaklaştırılır. Kılların eritildiği kıl giderme, kıl keratinindeki disülfid köprülerine etki edilerek kılların hidrolitik parçalanması ile olur.’’²²

2.3.2.3. Tola Gelişimi

“Uygulanan kireçlik metodu elde edilmek istenilen derinin özelliğine uygun olmalıdır. Çoğu kireçlik metotlarında kıl giderme ile birlikte tola da yeterli derecede gelişir. Yumuşak ve daha iyi tutumlu deri elde etmek için, temizleyici etkisi de olan 2. Bir kireçleme yapılı.

¹⁹ KOPAN, Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s.4

²⁰TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 115

²¹TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 131

²²TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 131- 132

Elde edilecek derinin özellikleri üzerine tola gelişiminin etkisi 2 yönden olmaktadır.

- Sırça tabakasının epidermis artıklarından ve kıl diplerinden temizlenmesi,
- Çözülebilir proteinlerin deriden uzaklaştırılması, tolanın şişmesi ve belli oranda kollagen parçalanması ile deri dokusunun gevşetilmesi.
- Genellikle sırçanın temizlenmesi ve deri dokusunun gevşetilmesi kireçlik işlemi boyunca paralel gider.

Bazı test metotları ile tola gelişimi değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

- Fiziksel metotlar; Yırtılma mukavemeti ve sırça elastikiyeti, Kuru gerilme, Hava geçirgenliği.
- Kimyasal metotlar; Derideki azot oranı değişmesi, Boya ve sepi maddesi bağlama kabiliyeti.

Dericiler el ile göz ile yaptıkları kontroller sonucunda da tola gelişimi hakkında karar verebilirler.’’²³

2.3.3. Etleme

“Alt deri bağ dokusunun ve buna yapışmış et ve yağ dokularının giderilmesi amacı ile kireçlik işleminin hemen ardından uygulanan bir işlemdir. Bazı yerlerde, etleme işlemi kesimhanelerde yapılır (örneğin ABD’de). Bu durumda kireçlik işleminden sonra etlemeye gerek kalmayacaktır. Bu durum aynı zamanda ön yumuşatma ve yumuşatma sonrası Etleme için de geçerlidir.’’²⁴

“Sığır derilerinin sırt ve etek bölgelerinde deri kalınlığının aynı olmaması nedeniyle, derinin spiral bıçaklı silindire bastırılmasında özel bir sistem kullanılır. Bu sistem sayesinde, derinin farklı kalınlıktaki bölgelerini aynı anda ve aynı basınçta spiral bıçaklı silindire bastırılarak homojen bir etleme sağlar.’’²⁵

2.3.4. Yarma

“Yarma işlemi ile deri kalınlığına kesilerek iki kısma ayrılır. Sırça tarafında kalan kısma “sırçalı deri”, et tarafında kalan kısma ‘ Yarma deri’” adı verilir.’’²⁶

2.3.5. Sama

“Küçükbaş hayvan derilerinden eldivenlik ve giysilik üretiminde sırçanın yapısı, yumuşaklık, tutum, iyi boyana bilirlilik gibi kaliteyi belirleyen özellikler üzerinde samanın önemli etkisi vardır. Günümüzde sama maddesi olarak kullanılan malzemeler pankreas enzimleri yanında bakteri ve mantar ihtiva eden karışımlardır.’’²⁷

2.4. Sepileme Debat İşlemleri

“Sepileme olayı mekaniksel, kimyasal, fiziksel olayların hep birden geliştiği komplike olmalıdır. Bu nedenle sepilenmiş derilere finisaj uygulanır, bir olay olarak kabul edilmektedir. Sepileme işleminden geçen deriler eğilip bükülme, elastikiyet, kokuşmama gibi karakteristik özellikler kazanırlar.

²³TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 141

²⁴KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 6

²⁵TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 177

²⁶TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 187

²⁷ TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbacılık, İstanbul, 1993, s. 211

Derinin sepileneesi kologen liflerin sepileyici 6zellikteki maddeleri b6nyesine alması sonucu ger6ekleŒir. Sepileme iŒlemi d6rt grupta toplanır. Organik, madensel, sentetik, kombin.”²⁸

2.5. Bitirme (Finisaj) iŒlemleri

“Sepileme iŒleminden sonra deriler hangi y6ntemle iŒlenmiŒ olursa olsun, piyasaya verilmeye hazır değildir. Bu deriler kullanım amacına uygun 6zelliklere sahip olmalıdır. Bu nedenle sepileneemiŒ derilere finisaj uygulanır.

Kurutulan deriler homojen bir nem dağılımına getirilir, iskefe makinesinde a6ılır yumuŒatılır. Gerekliyorsa sıırçası zımparalanır daha sonra kaplama boyları tatbik edilir. Boyama elle veya hava tabancasıyla yapılır. Boyamadan sonra cila yapılır. Finisaj iŒlemleri i6in 6t6 gibi makinaların yanında boyama ve cilalama i6inde geliŒtirilmiŒ makinalar kullanılmaktadır. Bu safhada deriler bitmiŒtir. Bundan sonra deriler kalitelerine g6re ayrılır, 6l66l6r ve sevkiyata hazırlanır.”²⁹

²⁸6zdemir Melda, KAYABAŒI Nuran, 2007, Ge6miŒten G6n6m6ze Dericilik, K6lt6r ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 76

²⁹6ZDEMİR Melda, Ge6miŒte ve G6n6m6zde El Sanatları 6er6evesinde 6retilen Deri 6r6nleri 6zerinde Bir AraŒtırma, YayınlanmıŒ Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 87- 88

3. BÖLÜM

3. DERİ VE DERİCİLİK TARİHİ

3. Türklerin Anadolu'ya Girişinden Önce Anadolu'da Deri Kullanımı

3.1. Tarih Öncesi Devirler

“Yazının icadından önceki zamanlara tarih öncesi çağlar, yazının icadından günümüze kadar gelen zamanlara tarihi çağlar denilmektedir.”³⁰

“Her çağda, her bölgede çeşitli hayvanlar yer almıştır. Avlanılan veya yetiştirilen hayvanların etlerinden besin olarak yararlanılırken, bunlardan elde edilen deriler de çeşitli maksatlar için kullanılmıştır.”³¹

3.2. Tarih Öncesi Devirlerde Deri Kullanımı

“Anadolu topraklarının bulunduğu coğrafyada tarih boyu birçok uygarlık yaşamıştır. Yerleşik uygarlıklar olan Hitit, Frig, Lidya, İon, Grek, Urartu bu topraklarda var olmuştur. Söz konusu bu yerleşik uygarlıkların yanı sıra Asur, Pers, Mısır geçici uygarlıkları da yine Anadolu'da kalıcı izler bırakmışlardır. Bu uygarlıkları sırasıyla Selçuklular, Beylikler, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları izlemiştir.”³²

“Konya'nın 52 kilometre güneydoğusunda yer alan Çatalhöyük yerleşmesinde, ikamet olunan evlerde ve mabet duvarlarında da ilginç hayvan resimlerine tesadüf olunmuştur.”³³

“Çatalhöyük, Güney Anadolu'da M.Ö. 7500 yıllarına dayanan, çok geniş bir Cilalı Taş ve Bakır Devri Yerleşimidir. Bilim insanları, Çatalhöyük'ün bugüne değin bulunmuş en eski ve en gelişmiş Cilalı Taş Devri yerleşim merkezi olduğunu belirtmektedirler.”³⁴

“Yapılan kazılar sonucu değişik tabakalarda bulunmuş olan duvar resimleri buradaki toplulukların avcılık yaptıklarını, hayvanı ehliştirdiklerini bugün bizlere aktarmaktadır.”³⁵

³⁰ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

³¹ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

³² DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 7

³³ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 20

³⁴ DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 7

³⁵ DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 15

“Duvar resimlerinde karşımıza çıkan posta sarınmış insan figürleri, derinin ilk olarak post biçiminde giyim amaçlı kullanıldığını ortaya koymaktadır.”³⁶

“Kemikten üretilen bız ve iğneler hayvan postlarından giysi yapımı için kullanılıyordu. Bu dikim işleri genel anlamda deri işleme sanatının varlığını gösterir.”³⁷

“Bu bölgede yapılan Arkeolojik kazı çalışmalarında deri parçaların olmaması bu bölgede uygarlık ve kültür temellerini atan insanların deriyi kullanmadıkları anlamına gelmez kaldı ki bölgede yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan duvar resimlerinde çok sayıda deri giysili insan resimlerine rastlanmıştır.”³⁸

“Boğazköy ve Alishar'da yapılan kazılarda ise, MÖ. 2800 yılına ait bir çocuk gömütünde bulunan deri parçaları derinin geçmiş yüzyıllarda kullanıldığına ilişkin bir örnek oluşturmaktadır.

Anadolu topraklarının kimyasal yapısı, eski dönemlere ait deri eşya örneklerinin Mısır'dakinin tersine günümüze ulaşmasını engellemişti. Günümüze değin gelebilen deri kalıntılarına, salt Mısır gibi kuru çöl iklimine sahip bölgeler ile soğuk iklimi sayesinde donmuş örnekler verebilen yerlerde rastlanmaktadır. Bu az sayıdaki buluntular dışında mağara resimleri ve mezar duvarlarındaki betimlemeler bize deri kullanımı ile ilgili bilgiler vermektedir.

Deri analizleri ise, derilerin tabaklandığı ve boyandığı maddelere ilişkin çok değerli bilgileri içermektedir.”³⁹

‘Ancak Van ve yöresinde yaşamış olan Mitannilerden kalma iki deri örneği bugün Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Bunlardan birincisi metalden yapılmış banyo küveti biçimindeki lahdin üzerini kaplayan deri örtüdür. Diğeri ise sürahi üzerine sıvama olarak kaplanmıştır. Mitanniler, yörede M.Ö. 1400'lü yıllarda yaşamışlardır.’⁴⁰

³⁶DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 7

³⁷YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 21

³⁸KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 34

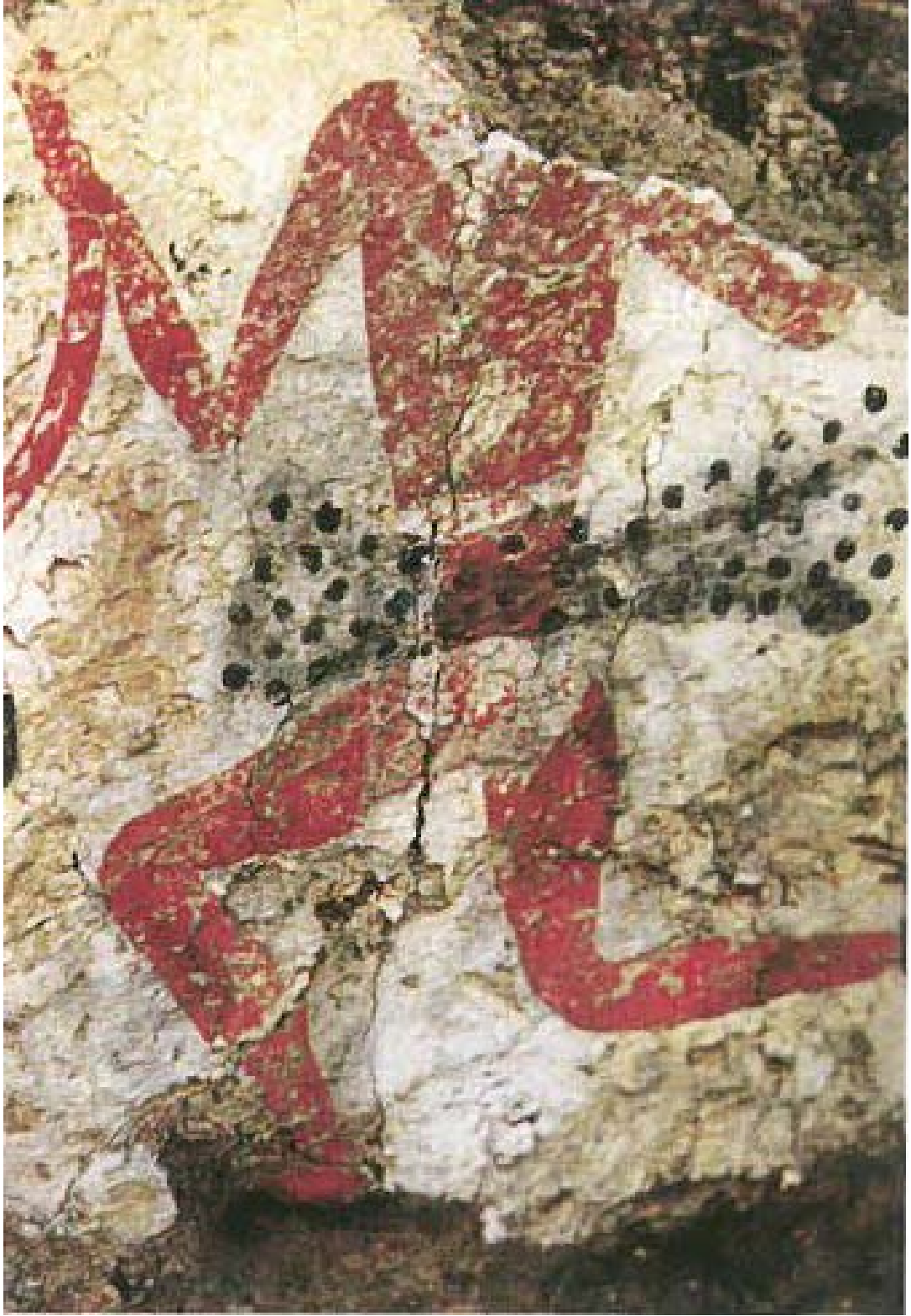
³⁹DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 7

⁴⁰DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 7

Şekil 3.2.1. Geyik avı betimlemeli duvar resmi, Çatalhöyük

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 21

Şekil 3.2.2. Geyik avı betimlemeli duvar resminde avcılar leopar derisiyle örtünmüşlerdir. (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s.15

Şekil 3.2.3. Van yöresinde Urartu uygarlığı ile koşut, i.ö.1400'lü yıllara tarihlenen deri lahit örtüsü.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu' da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 10

Şekil 3.2.4. Van yöresinde Urartu uygarlığı ile koşut, İ.Ö. 1400'lü yıllara tarihlenen sıvama deri kaplı sürahi.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu' da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 10

KRONOLOJİ		
40000	PALEOLİTİK	ANADOLUDA TARİH ÖNCESİ DÖNEMLER
8000		
7000		
6000	NEOLİTİK	
5000		
4000	KALKOLİTİK	
3000		
2000	TUNÇ ÇAĞI	
	ASUR TİCARET KOLONİLERİ	
	ERKEN VE ORTA HİTİT	
	HİTİT İMPARATORLUK	
	GEÇ HİTİT DEVLETİ	
1000		ANADOLUDA TARİH DÖNEMLERİ
	FRİG UYGARLIĞI	
	LYDİA UYGARLIĞI	
	URARTU UYGARLIĞI	
	KARYA / LİKYA UYGARLIĞI	
	İON UYGARLIĞI	
	PERS EGEMENLİĞİ	
M.Ö.	HELLENİSTİK DÖNEM	
0		
	ROMA DÖNEMİ	
M.S.	BİZANS DÖNEMİ	
1000		
	SELÇUKLU DÖNEMİ	
	OSMANLI DÖNEMİ	
	CUMHURİYET DÖNEMİ	
2000		

Tablo 1. Anadolu'da Yaşamış Medeniyetlerin Kronolojik Sıralaması

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 35

3.2.1. Mağara Devrinde Deri Kullanımı

“İlkel zamanlarda kullanılan kürk, deri, çeşitli kemikler ve dişler gibi hayvansal malzemeler ile elyaf, lif, yaprak gibi bitkisel malzemeler modanın ilk çıkış materyallerini oluşturmuştur.”⁴¹

Yapılan kazılar sonucu bulunan araç ve gereçlerin birçoğunun deri üretim ve değerlendirilmesi için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dericiliğin ilk başlangıcının Taş Çağlarında başladığına yapılan kazılarda çıkan bazı büyükbaş hayvan kemiklerinden yapılmış aletlerden anlaşılmaktadır.

“Taş devrinden ele geçen alet ve edevat tetkik edildiğinde, bunların et parçalamak, hayvanların derilerini yüzmek ve kazımak için kullanıldığı anlaşılıyor.”⁴²

“Bazı hayvan kemiklerinden delici aletler ile iğne şekline getirilmiş dikici aletler de yapılmıştır. Çeşitli eşya yapım ve dikiminde bunlardan yararlanılmaktaydı. Bu yöntemlerle derilerin değerlendirilmesi imkânları yaratılmıştır. Madeni çağlarda kesici, delici, dikici aletler yapılarak deriler daha üstün düzeyde kullanılmaya başlanmıştır.”⁴³

“Taş Devrinde; mağara duvarları üzerine boyanmış, yanmış, kazınmış olarak resmedilmiş insan tasvirlerinde hayvan postlarından yapılmış erkek ve kadın giysilerindeki farklılıklar çarpıcı olarak görülmektedir. (Kadınlar bu resimlerde daha süslü tasvir edilmiştir.)”⁴⁴

3.2.2. Yontma Taş Devri

“Yontma taş devrinin ilk zamanlarında iklim sıcak olduğu için vahşi bir şekilde yaşayan insanlar; orman, göl ve nehir kenarlarına yerleşmişlerdir. Sonraları havanın soğuması, şiddetli rüzgârlar ve buzulların güneye doğru yayılması, onları vahşi hayvanların korundukları mağaralara sığınmak zorunda bırakmıştır.”⁴⁵

“Bu insanlar mağaralardan çıkacakları devrelerde daha iyi işlenmiş taştan bıçaklar, delmek ve kazımak için araçlar, hayvan kemiklerinden veya boynuzlarından hançerler, mızrak uçları, zıpkınlar yapmışlardır. Bu eşya ve araçlar bu devir insanların avcılıkla ve balıkçılıkla geçindiklerini gösteriyor. Nitekim avladıkları hayvanların derilerini de giysi olarak kullandıkları varsayılır. Bu insanlar henüz toprağı işlemeyi ve hayvanları evcilleştirmeyi bilmiyorlardı. Ayı, at, mamut, bizon, dağkeçisi, rengineyiği bu devrin hayvanlarıdır.”⁴⁶

⁴¹ DEREBOY Elif Jülide, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti.Ankara2004s.8

⁴² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

⁴³ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

⁴⁴ DEREBOY Elif Jülide, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti.Ankara2004s.8

⁴⁵ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

⁴⁶ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

‘Prehistorik (tarih öncesi) devirde deriler salt soyulmuş, tütsülenmiş, yağlanmıştır.

Paleolitik (Eski Yontmataş Çağı M.Ö. 6000000-10000) ve Mezolitik (Epi-Paleolitik M.Ö. 10000-8000) dönemlerde kabaca işlenen deri, Neolitik (Yeni/Cilalıtaş Çağı –M.Ö. 8000-5500) devirde yerleşik yaşama geçilince, hayvanların evcilleştirilmesi sonucu bilinçli olarak işlenmeye başlamıştır.’⁴⁷

Şekil 3.2.2.1. Yontma taş devrine ait kazıyıcı taş.

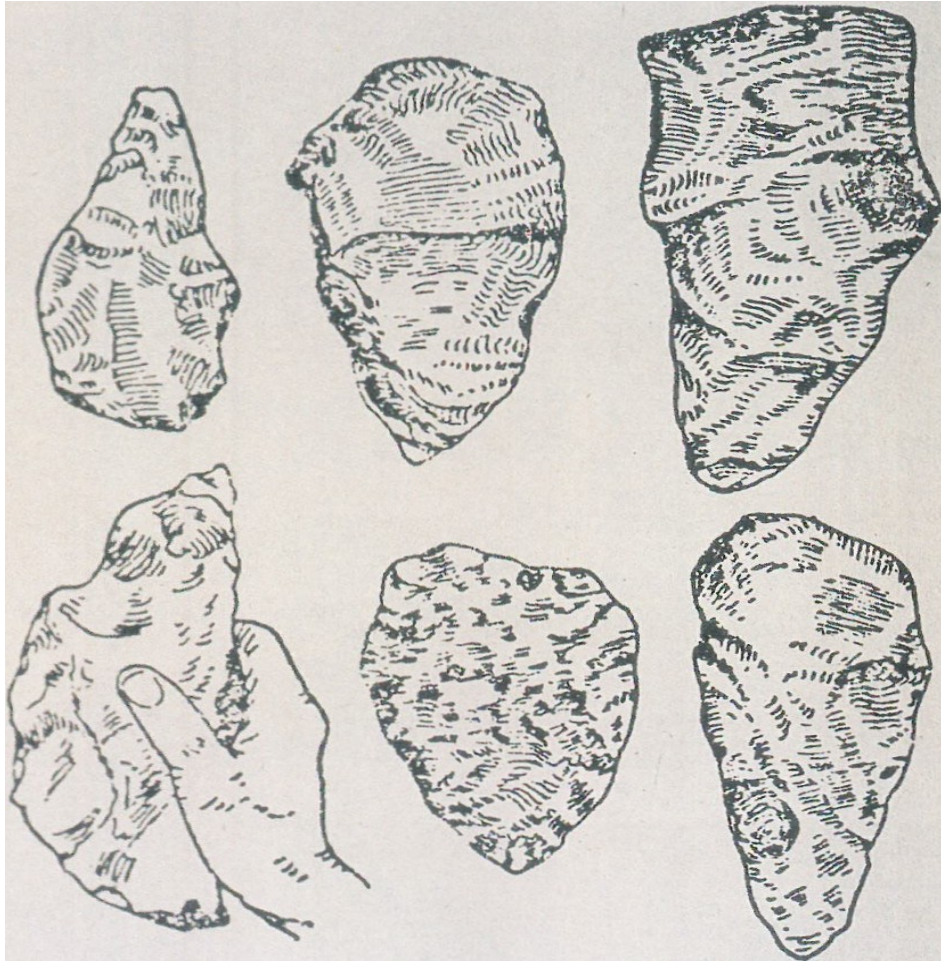
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 14

⁴⁷ DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu’ da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 11

3.2.3. Cilalı Taş Devri

“1000-3000 yılları arasındaki Neolitik Devir’de (Cilalı Taş Devrin’de) koyun neslinin ehlileştirilmesine başlanmıştır. İlk defa koyunların yünlerinden, bazı ağaçların elyaflarından ve keten bitkisinden faydalanılarak dokumacılığa başlanmış ve dokunan kumaşlar ile hayvan derilerinin iğnelerle dikilmesi yöntemi bu devirde bulunmuştur.”⁴⁸

“Bu devrede ele geçen taş aletlerin daha kullanışlı yapıda oldukları örneğin ve örneğin cilalı duruma getirildikleri görülmektedir. Bu nedenle bu devreye. ‘Cilalı Taş Devri denilmektedir.’ Cilalı taş devrinde avcılık ve balıkçılık yanında tarımla uğraşmışlardır. Hayvanları evcilleştirmeye başlamışlar, sınırlarını saklamak için kaplar yapmışlar, bunları ateşe tutarak sertleştirmişlerdir. Bazı bitkilerin liflerinden giyim eşyası yaptıkları ve avladıkları hayvanların derilerini giysi olarak kullandıklarında bilinmektedir.”⁴⁹

Şekil 3.2.3.1. Kazıyıcı Taşlar.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 15

⁴⁸ DEREBOY Elif Jülide, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti. Ankara 2004s.

9

⁴⁹ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 15

3.2.4. Maden Devri

“Kalkolitik (Maden-Taş Çağı- M.Ö. 5500-3000) ve Tunç (Eski Tunç (Çağı / İlk Tunç Çağı- M.Ö. 3000-2000) devirlerinde derinin işlenmesinde kemik yerine maden kullanılmıştır.

Tarih öncesi devirlerde kemik, taş, obsidyen ve sileksten yapılan dericilik aletlerine kazılar sonucu hemen her yerde Önasya, Mısır ve Akdeniz çevresi ülkelerde rastlanılmıştır. İsviçre'nin Doğu Alplerindeki Drachenlock Mağarası paleolitik sileks aletleri ile İsviçre Göl Evlerindeki örnekler de aynı

biçimde karşımıza çıkmıştır. Prehistorik Dönemde yaşayan tüm topluluklar bu tür aletleri deri işlemede kullanmışlardır.”⁵⁰

“Tahminlere göre muhtelif bölgelerde farklı devirler söz konusudur. Örneğin bazı bölgelerde taş devrinde yaşanırken, bazı bölgelerde maden devrinde yaşanıyordu. Hem eski, hem yeni tarihleri bo-yunca insanlar taş, toprak, su, ağaç gibi doğal maddeleri kullanarak ilk yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu dört doğal ana maddeden sonra derinin geldiği kanısındayız.”⁵¹

3.3. Uygarlıklarda Deri Kullanımı

3.3.1. Mısır Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik (M.Ö. 3000-525)

“M.Ö 4000'de Mısır'da biri kuzeyde, diğeri güneyde olmak üzere iki krallık kurulmuştur. Güneyde bulunan krallığın hükümdarı Narmer, Kuzey Mısır'ı da ele geçirerek M.Ö 3000'lerde Mısır birliğini kurmuştur. Bu birleşmeye tarihte ilk imparatorluk unvanı verilmektedir. Birleşik Mısır devletinin hükümdarı Narmer ile Mısır tarihi M.Ö 3000'de başlar. Perslerin istila yılları olan M.Ö 525 yılına kadar 2500 yıl gibi çok uzun bir süre devam eden tarihin en uzun süreli devleti niteliğini kazanır. İlk hükümdar I. Narmer'in zaferini gösteren çift levha halen Kahire müzesindedir. Bu levha dericilik tarihi açısından da büyük önem arz etmektedir. Zira Kral Narmer'in gerisinde duran yardımcısı çıplak ayaklı kralın sandaletlerini taşımaktadır. Tarihin ilk sandaletinin de resmedildiği bu belge, dericilik açısından büyük öncelik taşımaktadır.”⁵²

Şekil 3.3.1.1. Kral Narmer'in zaferini anlatan çift taraflı levha.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 35

⁵⁰ DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu' da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 11

⁵¹⁻⁵² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 15-35

Şekil 3.3.1.2. Kral Narmer'in gerisinde duran yardımcısı çıplak ayaklı kralın sandaletlerini taşımaktadır.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 35

“Eski krallık döneminde üçüncü sülale firavunlarından Carser, Sakara'da basamaklı piramidi M.Ö 2800 yılında yaptırmıştır. Kahire civarında Gize mevkiinde Keops, Kefren, Mikerenos adlı üç piramit daha yapılmıştır. Bu piramitler bu devrin zenginliğini, gücünü göstermektedir. Keops piramidi dünya üzerindeki en büyüğüdür.

Bu piramitlerden çıkarılan doğal deriden yapılmış eşyalar ve özellikle sandaletler günümüzekadar bozulmadan, çürümeden, dağılmadan ele geçmiştir. Doğal deri organik yapıya sahip olduğu için kısmen tabaklansa bile zamanla bozulmaya, çürümeye maruz kalır. Halbuki piramitler ve kral mezarlarından çıkarılan doğal deriden üretilmiş eşya ve sandaletler günümüze intikal etmiştir. Deri üretiminde kullanılan tekniklerin mükemmelliği sayesinde ve piramitlerin içindeki özel atmosfer, iklim şartları ile korunmuş oldukları bilinmektedir.”⁵²

Şekil 3.3.1.3. Mezarındaki duvar resminde leopar giysisiyle Tutankamon.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 34

Şekil 3.3.1.4. Tutankamon'un altın kaplamalı deri sandaleti ve Leopar giysili prenses.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 34

⁵² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 34

“Mısır'daki krallar, daha doğru deyişle firavunlar henüz hayatta iken, gömülecek oldukları mezarlarını inşa ettirirlerdi. O nedenle firavun mezarları içinde bizzat kullandıkları eşyaları da konurdu. Özellikle mezar duvarlarında yapılan resimler ile yaşantılarını yansıtırlardı. Bu mezarların çoğu zamanla soyulmuş ve değerli eşyalar çalınmıştır. Ancak Tutankamon mezarının yeri gizli tutulduğu için soyulamamış, tüm eşyaları ve resimleriyle ele geçirilmiştir. Mezarından çıkarılan eşyalar neredeyse Kahire Müzesi'ni dolduracak kadar çoktur ve büyük kıymettedir. Bunlar dericilik tarihi açısından büyük önem taşımaktadır.

Mısırlılar hayatın ölümle bitmediğine, insanların öldükten sonra yaşayacaklarına iman etmişlerdir. Öldükten sonra yaşamın şartı ise cesedin bozulup dağılmamasıdır. Bunun için mumyalanması yöntemi geliştirilmiştir. Cesetten beyin, ciğerler, karaciğer, mide ve bağırsaklar çıkarıldıktan sonra vücutta açılan yerlere, boşluklara çeşitli bitkiler yerleştirilir. Ayrıca sap ve tuz takviye olunurdu. Kullanılan bitkiler ve sap adeleri çürümez hale getirir, bozulmasını önlerdi.

Olaya dericilik açısından bakıldığında bu teknik, ilkel bir tabaklamayı andırır. Bu nedenle mumyalama olayı adale ile birlikte deriyide çürümekten korumaktadır. Dericilik tarihine baktığımızda debbağlık için çok çeşitli teknikler uygulandığı görülmektedir.

Deriden daha kalın bir yapıya sahip insan vücudunun uzun yıllar boyunca bozulmadan korumak, derinin ömrünü, dayanıklılığını artırma sanatı sayılan dericiliğe benzetilebilir. Bu bakımdan mumyacılık ile dericilik arasında bir benzerlik bulmak mümkündür. Mısır'da cesetlerin çürümesini önleyen mumyacılık bu konuya örnek verilebilir.

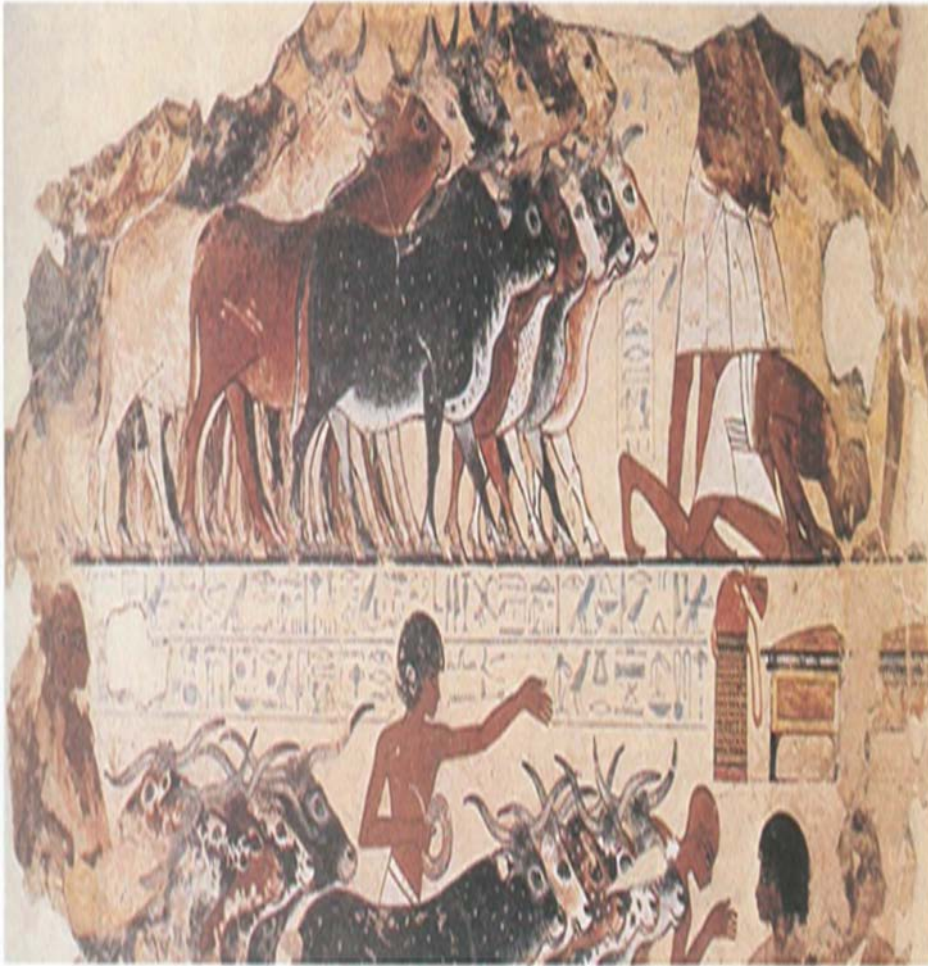
Şekil 3.3.1.5. Mısır'daki Mumyalama işlemine bir tür dericilik olarak bakılabilir.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 38

İtalyan bilim adamı Schiaparelli, Kuzey Mısır'da Gebelen mevkiinde yaptığı kazılarda 5000 yıl öncesine ait bir debbaghane ve bunun içinde işlenmiş (debagat görmüş) deri parçaları bulunmuştur. Bu atölyede deri parçaları ile dericilikte kullanılan alet ve edevatın yanısıra debağlayıcı bitkisel malzemeler de ele geçmiştir. Bu bitkisel malzemelerin akasya olduğu saptanmıştır. Söz konusu atölyede 1-1,5 metrelik çukurlarda milattan 3-4 bin yıl önce yatırılmış derilerin arasında *acacia nilotica* bitkileri kalıntılarına tesadüf olundu; çukurların üzerleri büyük taşlar ile örtülmüş bir durum arz ediyordu.

Mısırda bitkisel debbagat yanında ve zaman zaman beraberinde yağ ve şap debagatı da kullanılmıştır. Amerika'da Boston Müzesi'nde 3 bin yıl öncesine tarihlenen ceylan derisinden yapılmış bir tören mantosu bulunmaktadır. Mısır menşeli bu mantoda yağlı ve şaplı debagat yöntemi kullanıldığı tespit olunmuştur.

Mısırda mamul deriler çoğunlukla sandalet üretimi için kullanılan sığır cinsi hayvan derilerinden yapılmaktaydı. Bu nedenle sığır sürülerini gösteren resimlere daha çok rastlanır. Gerçi Mısır'daki bazı tapınlardan mevcut heykellerden koyun cinsi hayvanlarada rastlanmaktadır.

Şekil 3.3.1.6. Mısır'da sığır sürülerini gösteren resim.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 39

YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 38-40 özet

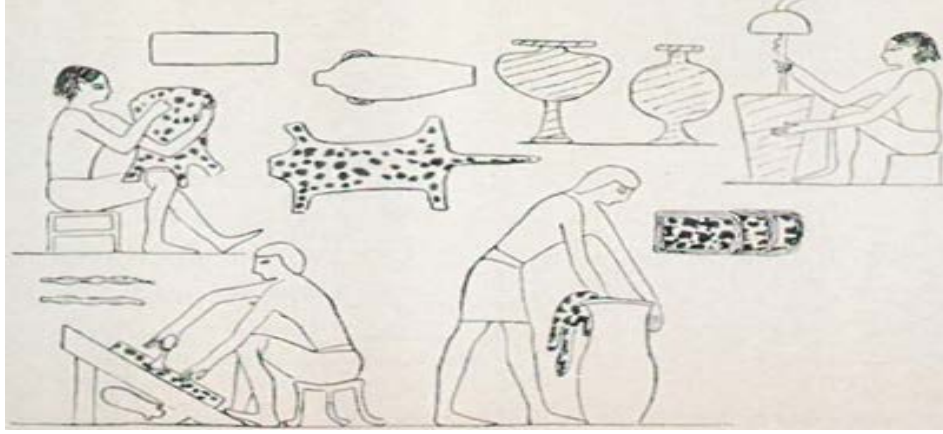
Bazı firavun mezarlarında duvar fresko çizimlerinde çeşitli deri cinslerinden yapılan deri ürünlerini ve debbağhaneleri tespit etmek mümkündür. Teb şehrinde XVIII. Sülale devrinde sandalet üretim atölyesini görmek mümkündür. Aynı mezardaki freskoda ise leopar derisi üretimi gösterilmiştir. Aynı mezarda derilerin kesilmesi ve boyanması gösterilmektedir. General Nevotheph'in mezarındaki bir freskoda da derilerin pişirilmesi ve yağlanması ve ayrıca derilerden kesilmek suretiyle yapılan kayış üretimi gösterilmektedir.

Şekil 3.3.1.7. Sandalet atölyesi.

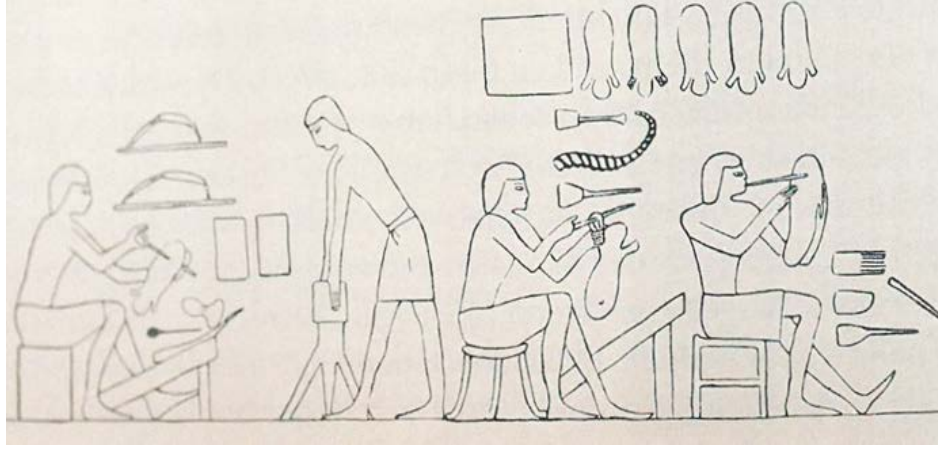
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 40 özet

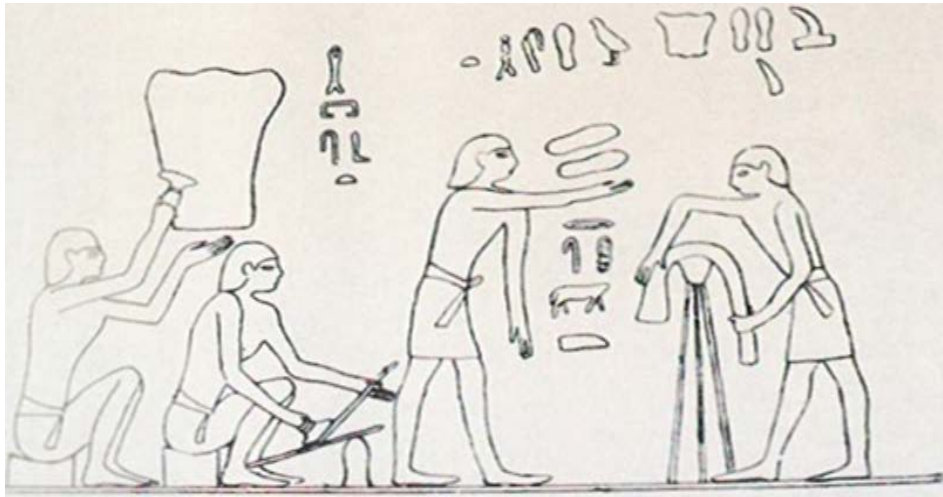
Şekil 3.3.1.8. Leopar Derisi Üretimi.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

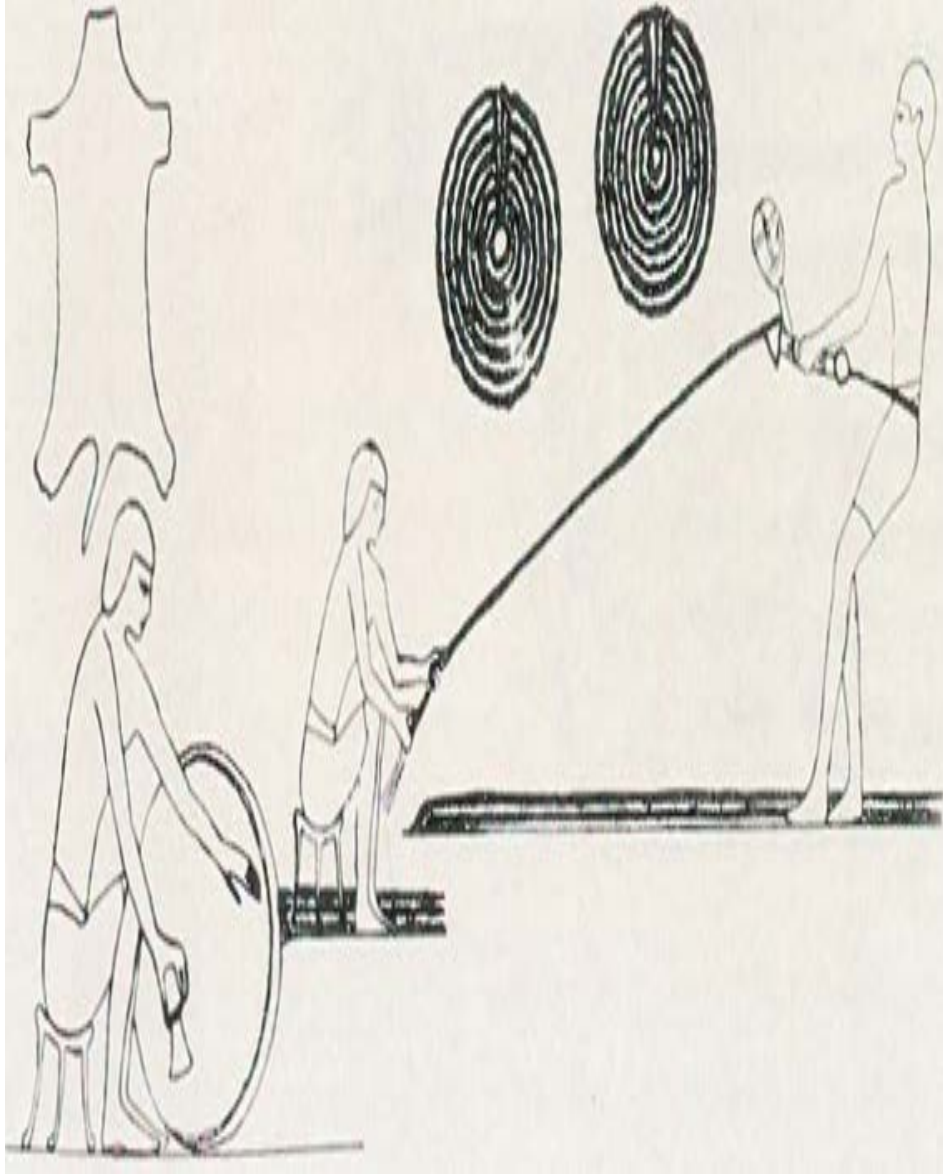
Şekil 3.3.1.9. Derilerin Kesilmesi ve Boyanması.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

Şekil 3.3.1.10. Kemer Üretimi.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

Şekil 3.3.1.11. Derilerin Yağlanması.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

Mısır sandaletleri önceleri hurma ağacı liflerinden üretilirdi. Daha sonra sığır derilerinden bitkisel tanenler ile taban kösesi üretimi çoğalınca, özellikle üst tabakayı teşkil eden görevliler, yüksek dereceli memurlar zengin halk tabakası köseleden üretilmiş sandaletler kullanmaya başlamışlardır. Sandalet ihtiyacı çoğalınca seri imalat için sandalet atölyeleri faaliyete geçmiştir. Mısırdaki sığır derileri işleme çoğunluktadır. Buna mukabil süs eşyası olarak bazı firavunlar veya eşleri leopar derisi kullanmaya başlamışlardır. Firavun Tutankamon, mezar duvarlarındaki bir resimde omuzlarından bir leopar derisi olduğu halde görülmektedir.

YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 40 özet

Ayrıca deri, özellikle oturma maksadıyla yapılan sandalye ve koltuklarda da kullanılmıştır.⁵²

Şekil 3.3.1.12. Deri Koltuk.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 37

Mısır Roma Egemenliğindeki Kopt Devri'nde ayakkabı üretimine de başlanmıştır.

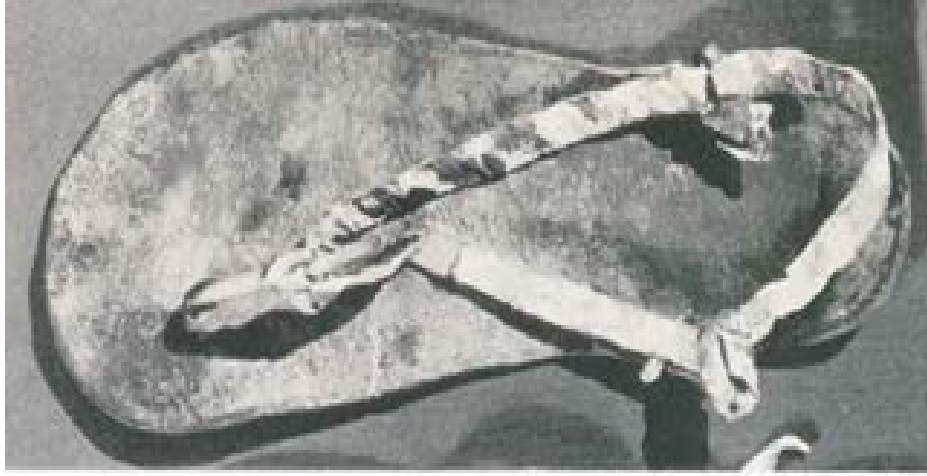
Parmak arası sandalet.

Şekil 3.3.1.13. Parmak arası sandalet.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

⁵² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s.38- 40 özet

“Mısır sandaleti iki kayış ve bir tabandan oluşmaktaydı. Kadın ve Erkekler tahtadan, papirüsten, keçi derisinden ve palmye liflerinden örülmüş sandalet giyerlerdi.”⁵³

Günümüzde de kullanılan tipik Mısır sandaleti.

Şekil 3.3.1.14. Günümüzde de kullanılan tipik Mısır sandaleti.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 41

“Mısır uygarlığının önemli bir buluşu olan deri kağıdı, keçi ve kuzu derilerinin işlenip, inceltip, ağartılarak bir tür kağıda dönüştürülmesi şeklinde kullanılmıştır. Önceden yaygın olarak kullanılan papirüse oranla daha değerli ve kalitelidir. Daha sonraları üretiminin yasaklanması nedeniyle Bergama’da üretilmiş ve Avrupalılar buna parşömen adını vermişlerdir.”⁵⁴

“Antik Mısırdaki geleneksel erkek kostümü Şenti’dir. Bu kısa etek başlangıçta deriden yapılmış, sonraları keten gibi hafif kumaşlardan dokunmaya başlanmıştır.”⁵⁵

⁵³ DEREBOY Elif Jülide, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti. Ankara 2004s.

14

⁵⁴ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 31

⁵⁵ Elif Jülide DEREBOY, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti. Ankara 2004s.

13

3.3.2 Mezopotamya Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik

“Mezopotamya, Yunanca “ki ırmak arasındaki ülke anlamına gelir” ve coğrafi olarak iki bölgeye ayrılır: Aşağı Mezopotamya ve Yukarı Mezopotamya. İran’ın Basra körfezinden bugünkü Irak bölgesine kadar olan bölüm Aşağı Mezopotamya içinde kalırken, Bugünkü Irak’ın ortalarından, Anadolu’da Güneydoğu Torosların güneyine kadar uzanan bölge ise Yukarı Mezopotamya’dır. Mezopotamya uygarlığına can veren Dicle ve Fırat’tır.

Coğrafi olarak Ortadoğu’nun merkezinde yer alan ve Dicle ve Fırat’ın sağladığı olanaklardan dolayı Mezopotamya, Asya’dan gelen ve sulak topraklar arayan kavimler için öncelikli bir uğrak yeri olmuştur.”⁵⁶

“Mezopotamya bölgesinde Sümerler, Akadlar, Babilliler, Asurlar ve Elamlar devlet kurmuşlardır.”⁵⁷

3.3.2.1 Sümerler (İ.Ö 3500-2000)

“Sümerler, İ.Ö. 3500’lü yıllarda, Güney Mezopotamya’ya gelmişlerdir. Nereden geldikleri ve bu bölgeye neden geldikleri kesin olarak bilinmemektedir. Kesin olarak bilinen tek şey, bu topluluğun ırmak kenarlarındaki bataklık bölgeleri kurutup, verimli bahçelere dönüştürdükleri; tarlalar açarak zengin ve bağımsız siteler kurarak Mezopotamya’da gözle görülür bir uygarlık oluşturduklarıdır. Bazı tarihçiler, tarihin Sümer’de başladığını söyleyerek uygarlık kuracak düzeye ulaşmış ilk topluluk olarak kabul etmektedirler.”⁵⁸

“Rölyeplerdeki sümer savaşçısı betimlemelerinde sandalet ve dolak tiplerinin çizgileri seçilebildiği gibi kral sandaletinin daha kalın tabanlı olduğu görülmektedir.

Sandalet ve dolağın bütünleştirilmesi ile ortaya çıkan ilk çizimler de kabartmalarda görülür. Bu kaba yapılı, bitkisel boyalı ayakkabı türünün Anadolu’ya özgü olduğu sanılıyor. Tabletlerden edinilen bilgilerden ilk zamanlarda deri giysi ve sandalet, salt Kral ve rahiplerin belirgin bir ayrıcalığı iken savaş koşulları ve yayılma siyasetlerinin zorlama sonucu askerlerin, postacıların, tacirlerin ve giderek halkın da deri giysi ve ayakkabı kullanmalarına izin verildiği anlaşılmaktadır.

Sümer, Akad, Babil, Asur halklarının kürk ve posttan türlü biçimlerde “aguhhu”, “kaunakes”, “guffas”, denilen, kollu, kolsuz, yarım etekli, etekli üstlükler giydikleri saptanmıştır.

Paris’te Louvre Müzesinde, Londra’da British Museum’da ve diğer müzelerdeki kabartmalarda Tanrılar ile Kralların daima uzun etekli – vücudu saran kaftan biçiminde deri üstlükler giymiş olarak betimlendikleri dikkati çekmektedir.

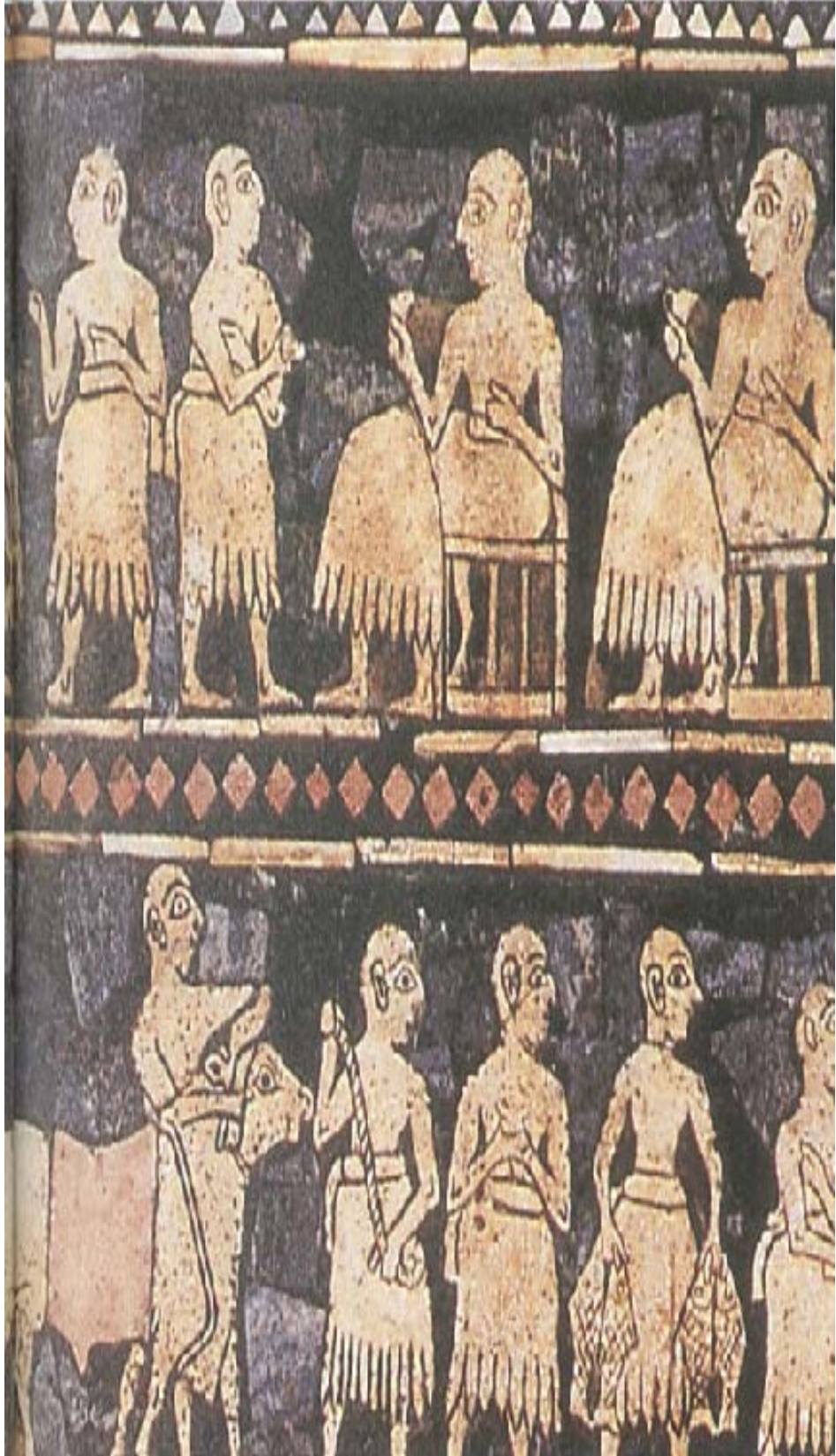
Sümerler doğal olarak derileri tabaklama işleminde bilip; Şap, tuz ve diğer bazı mineraller ile mazı, meşe palamuduyla türlü tohumlardan ve yağlardan yararlanarak sepileme yapmaktaydılar.”⁵⁹

⁵⁶Uygarlık Tarihi Pegem Akademi s. 43

⁵⁷YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 46

⁵⁸Uygarlık Tarihi Pegem Akademi s. 45

⁵⁹KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 38

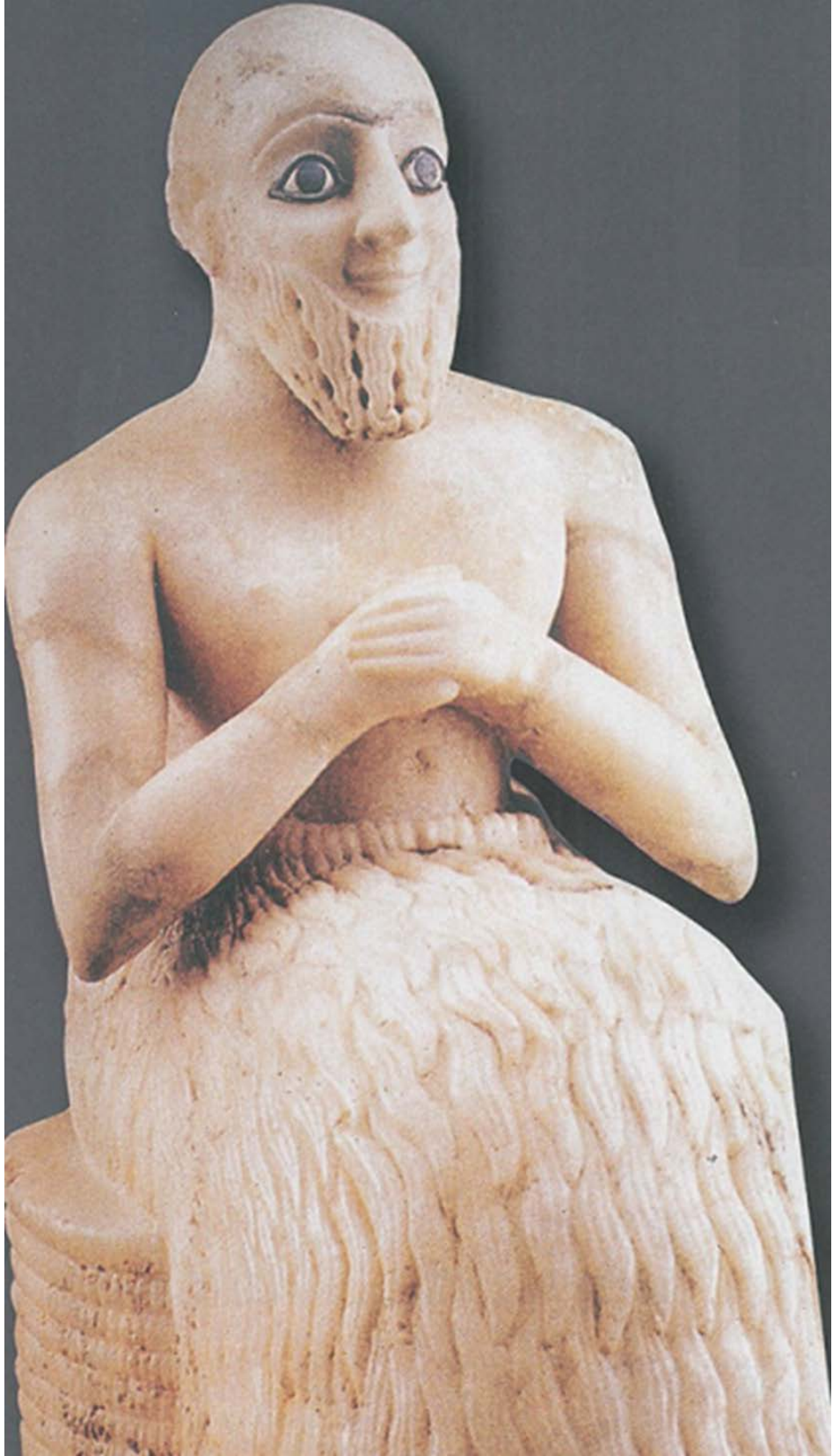
Şekil 3.3.2.1.1. Sümer'de zafer Şöleni Ur şehrinde zafer kutlamalarını tasvir eden duvar resmi. Oğlak ve boğaların varlığı gelişkin bir hayvancılığa işaret ediyor.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 47

Şekil 3.3.2.1.2. Deri şapkasıyla sümerli prenses.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 52

Şekil 3.3.2.1.3. Louvre Müzesi'inde Sümerli Ebih-İl Heykeli.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 45

Şekil 3.3.2.1.4. M.Ö 2500'lerde deri giysili sümer kadını.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 53

Şekil 3.3.2.1.5. Koyun postundan giysisiyle Sümer kadını.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 51

“İşlenen deriler; çeşitli maddeler kullanılarak boyanıyordu. Metinlerde farklı renklere boyanan, çeşitli hayvan derileri ayırt edilmiştir. Özellikle Asur ve Babillilerin kırmızı boyalı keçi derisinden yapılan süslü ayakkabıları ile kermesle boyanmış Babylonia derisi ünlü idi. Özenle hazırlanmış parlak deriye “duhsu derisi” deniyordu. Bakır asetat ile işlenerek elde edilen bu deri, tutkal da katılarak renklendiriliyor ve özellikle keçi derileri boyanıyordu. Bu deriden özellikle sal, tulum gibi eşyalar yapılıyor toz ve güneşe karşı dayanıklı oluyordu. Metinlere göre deriler siyah, beyaz, kırmızı ve mine rengi tonlarına boyanarak , açıkly koyulu renk nüansları elde ediliyordu. M.Ö 3000’den itibaren kullanılan bu boyaların dışında şapla tabaklanmış derilerin doğal olarak beyaz renge sahip oldukları belirtilebilir. Boyalar arasında hayvansal maddelerde bulunuyordu. Meşe üzerinde yaşayan kermes böceği bu ağaçtan toplanıyor ve boya yapımında kullanılıyor, sonuçta kırmızı renk elde ediliyordu. Bitkisel ve hayvansal maddeler bir arada kullanılabilirdi. Siyah renk vermek için ayakkabıcı siyahı denilen ve bakır sülfat üzerine mazının reaksiyonu ile elde edilen bir diğer boya da bulunmaktadır. Bu madde ‘Kalkanthos’ olarak bilinir.

Dericiler kendi aralarında meslek birliklerini kurarak belli mahallelerde yaşıyorlardı. Derilerin kötü kokuları nedeniyle şehrin dışında olan bu mahalleye ‘Tabaklayıcılar kenti’ deniyordu. Dericiler arasında farklı eşyaları yapan kişilerin ayrı uzmanlık dalları vardı. Örneğin bir erken babil metninde ‘susisku’ denilen kişiler sadece derileri soymakla görevliydi. Bundan başka ayakkabı, ip, kırbaç yapan kişiler ayrı ayrı kimselerdi. Deri işçileri ancak M.Ö 1000 yılında sosyal bir statüye sahip olmuşlardı. Kölelerin dahi belli bir sözleşmeye bağlı oldukları sanılmaktadır. Onlara ücret ve erzak veriliyordu. Bu meslek adamları arasında Akalla, Nigarkidu, gibi kişiler geçmekte ve derilerden çeşitli eşyalar yaptıkları atölyelerden bitum (asfalt), zank, yağlamada kullanılan hayvan kuyrukları, dericilik işlerinde yararlanılmak üzere alınıp satılıyordu. Böylece ordunun, sarayın ve tapınağın ihtiyacı karşılanıyordu. Atölyeden malların çıkışı yapılırken onların konulduğu sepetlere etiketler iliştiliyordu. Ustadericilere kral tarafından toprak dahi veriliyordu. Bu dericilerin kendi koruyucu tanrıları vardı.”⁶⁰

⁶⁰ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 40-41

Şekil 3.3.2.1.6. British Museum’da sergilenen sümer sanatından gelişkin bir örnek.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 61

3.3.3. Yakın Doğuda Deri Kullanımı ve Dericilik

“Dericiliğin yayılması Anadolu topraklarına doğru gerçekleşmiş, yayılmış ve güçlenmiştir. Kısacası, dünya dericilik sanatının merkezinin Mısır ve Mezopotamya yöreleri ile Anadolu bölgesinden oluştuğunu söyleyebiliriz.”⁶¹

3.3.3.1. İran

“Dünyanın en eski uygarlıklarından biri de İran’da Medler tarafından kurulmuştur. M.Ö. 6000 yılından itibaren kuzeybatı İran’da yaşayanların çiftçilikle uğraştıkları tespit olunmuştur. İran topraklarında önce Medler, sonra da Persler siyasi egemenlik kurmuşlardır.”⁶²

“İran sanat eserlerinin en önemlileri, krallar için yapılan büyük saraylardır. Persler, Kalde, Asur, Mısır, Anadolu ve Yunan eserlerinin etkisi altında kalarak bir Pers üslubu yaratılmıştır. Pers İmparatorluğu’nun merkezi olan Persepolis ve Sus şehirlerinde çok büyük saraylar inşa etmişlerdir. Kabartmalarda genelde Pers askerlerine tesadüf olunur. Bu kabartmalardan Pers askerlerinin deriden üretilmiş pek çok eşya kullandıkları görülmektedir.”⁶³

3.3.3.2. Suriye

“Mezopotamya’nın batısında yer alan Suriye, Yakın Doğu’da ve Anadolu’da kurulan devletlerin sürekli istilalarına uğradığı için bir türlü sürekli devlet şekline dönüşmeyi başaramamıştır.”⁶⁴

“Suriye genelde mumtazam bir orduya sahip olmadığı için deri malzeme kullanımında hep ikinci-üçüncü seviyelerde kalmıştır. Suriye’de dericilik sanatına dair bilgi ve belge yok denecek seviyededir.”⁶⁵

3.3.3.3. Fenikeliler

“Fenikeliler Suriyenin Lübnan dağları ile Akdeniz arasında kalan dar bir bölgede yaşamışlardır. Burası tarıma ve sürüleri otlamaya elverişli olmadığı için hayvancılık yapılmazdı. Tabiatıyla fenikelilerde dericilik gelişmemiştir.”⁶⁶

3.3.3.4. İbraniler

“Yahudiler 1490’lı yıllarda İspanyada büyük sürgüne uğramışlardır. Osmanlı Hükümdan 2.ro) Bayezid zamanında Türkler İspanya’dan sürülen Yahudileri kabul etmiş, isteyenleri Kudüs’e sevk etmiştir. Türk-Yahudi işbirliği içinde geçen 500 yıl, iki toplum arasında yakınlık ve dostluk oluşturmuştur. Diasporayla dünyanın çeşitli yerlerine yerleşme sürecinde Yahudilerin imdadına dericilik sanatının yetiştiği söylenebilir. Yahudiler dericilik sanatını iyi bildikleri ve kullandıkları için gittikleri yerde bunu başarı ile kullanmışlar ve maişetlerini temin etmişlerdir. Bu arada dericilik bilgilerini bir sır gibi saklamışlar, ürettikleri mamul derileri değerlendirmek suretiyle yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Deri üretiminin yanı sıra ham deri ticaretinde de önemli bir yer işgal etmişlerdir. Üretimden daha çok ticaretini yapma yolunu tercih etmişlerdir. Nitekim son yüzyıl boyunca dünyanın çeşitli yerlerinde ham deri ticaretinde öne çıkmışlardır.”⁶⁷

⁶¹⁻⁶² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 64

⁶³⁻⁶⁴ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 68

⁶⁵⁻⁶⁶⁻⁶⁷ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 74-78

“Bununla beraber Musevilik dininde debagat hoş görülmemektedir, deri imalatının şehir dışında yapılması istenmektedir. Hatta dericilik günah bile sayılmıştır. Deri canlı bir hayvan mahsulü olmakla beraber, yaşamı sona erdirilmiş bir hayvandan elde olunmaktadır. Hayvan olduğu halde bir bakıma derisinin ömrü debagat yoluyla uzatılmaktadır. Can vermek ve canı almak Allah’a şirk koşmak, Allah’ın görevine müdahale etmek gibi algılanmış ve günah sayılmıştır.

Musevi dinsel anlayışına göre debbağ makbul bir insan sayılmamaktadır. Birmusevi kadın başlangıçta debbağ olduğunu bilerek evlenmiş olsa bile kocasından boşanmak istediğinde, onun debbağ olduğunu mazeret göstererek boşanabilme hakkına sahip olabiliyordu. Ne var ki çeşitli dinsel yasaklara rağmen Museviler içinde önemli ölçüde debagat sanatına rastlanmaktadır. Örneğin Hz. Davud’un çadırında zemin örtüsü olarak renkli yün postekilerinin kullanıldığı bilinmektedir.”⁶⁷

3.3.4. Anadolu Uygarlıklarında Deri Kullanımı ve Dericilik

“Anadolu Ön-Asya’nın bir parçası olup karadeniz, Marmara Denizi, ve Akdeniz ile çevrili bir yarım adadır. Buraya Küçük Asya adı da verilir. Mezopotamya, Suriye ve Ege Denizi’ne hakim durumdadır.

Asya’dan batıya doğru giden bütün yollar buradan geçer. Bu nedenle Anadolu’nun coğrafi bir bütün olması, burada yerleşen kavimlerin yüksek ve orjinal bir uygarlık meydana getirmelerine yol açmıştır. İlk Çağda Anadolu, Anadolu-Mezopotamya uygarlıklarının birbirine bağlanması bakımından önemli bir ülke olmuştur. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde yapılan araştırmalarda yontma taş ve cilalı taş devirlerine ait bir çok araç-gereç ele geçmiştir. M.Ö. 3000’de Anadolu’da maden işçiliğininde geliştiği görülmektedir. Anadolu’nun tarih öncesini aydınlatmak bakımından en önemli merkezler Truva, Alişar ve Alacahöyük’tür.”⁶⁸

3.3.4.1. Hititler (M.Ö. 2000-1190)

“Hititler Anadolu’da önce beylikler halinde (M.Ö. 2000 - 1660), sonra bir krallık (M.Ö. 1660 - 1460), daha sonra da bir büyük krallık kurarak (M.Ö. 1460 – 1190) yaşamış bir ulus ve devlettir.

Yıllarca yapılan araştırmalarda Hititlerin Anadolu’ya nereden geldikleri konusunda çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Ancak geldikleri anavatanlarından çivi yazısından başka bir kültür, sanat ve gelenek getirmemişlerdir. Bu nedenle anayurtları ve geliş yolları kesin olarak belirlenemiyor. Son yıllarda bu anayurdun varlığı konusunda kuşku duyulmaya başlanmıştır. Bu Hint-Avrupa dili ve kavminin anayurdunun Anadolu olabileceği görüşü öne sürülmüştür.”⁶⁹

“M.Ö. 2000 – 1200 yılları arasında en parlak dönemini yaşayan Hititlerde, aliminyum ile tabaklama sanatının çok geliştiği ve bu yöntemle üretilen ürünlerin ihtiyaç malları arasında yer aldığı tarihi kaynaklarda bildirilmektedir.

Bu dönemde Anadolu’da görülen ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler aynı zamanda Ege Adalarında kendini göstermiştir. Hititlerin en parlak dönemi olan M.Ö. 1650 yıllarında Girit’in Güney kıyılarındaki kazılarda çıkartılan kemikten yapılmış ve üstü şekillerle bezenmiş bir kap, dericilik tarihi bakımından önemli bir belge olarak kabul edilmektedir.

⁶⁷ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 74

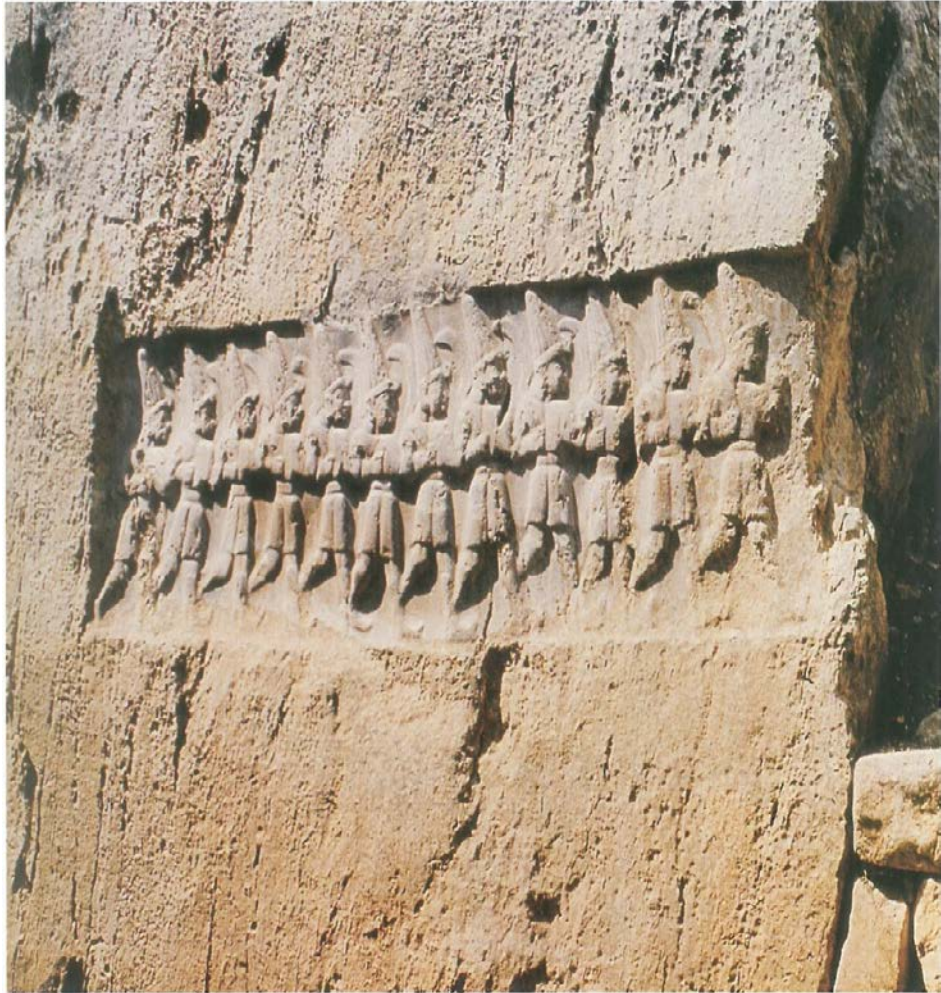
⁶⁸ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 78

⁶⁹ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s.46

Bu kabın üzerinde yer alan üç prensten her birinin üzerinde fil derisinden, bitkisel tabaklamaya tabii tutulmuş giysiler bulunmuştur.”⁷⁰

“Hitit ayakkabıları ve giysileri; Hitit tipi burnu kalkık ayakkabılar için pekçok örnek verilebilir. Hitit tanrılarının bile burnu kalkık ayakkabı giydikleri görülmektedir.”⁷¹

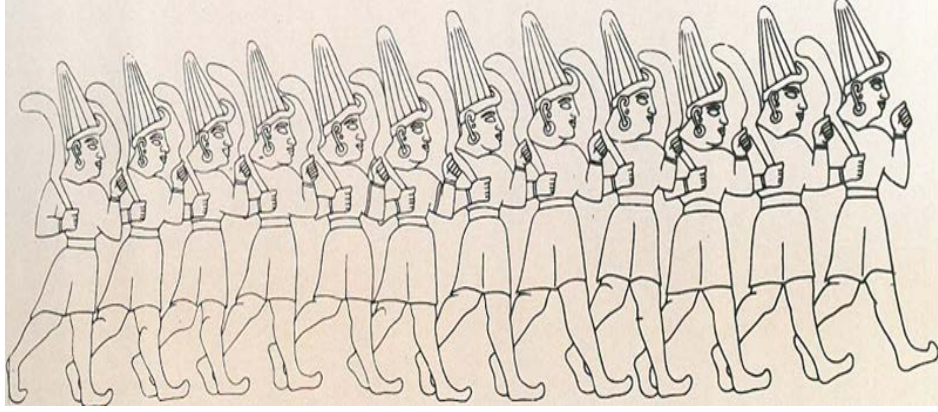
Hititlerde dericiliğin ayakkabı kullanımlarıyla kanıtlandığı açıktır. Ancak Hitit sanatında, özellikle tapınak duvarlarında çizilmiş tanrı kabartmalarında kullanılan giysilerin yapaklı derilerden meydana geldiği açıkça anlaşılmaktadır. Bu bölümde tetkiginize sunduğum kabartmalardaki tanrı ve rahiplerin giysilerine iki açıdan bakıldığında yapaklı deri giydikleri anlaşılır. Dikkat olunursa Palto ve Manto biçimindeki giysiler hiçbir kıvrım göstermeden aşağı doğru düz olarak çizilmektedir. Bu görüntü giysilerin kürklü yapaklı olduğuna delil teşkil eder. Nitekim giysilerin etek kısımlarına dikkat olunursa, salkım saçak halinde yapakların sarktığı görülecektir.”⁷²

Şekil 3.3.4.1.1. Hattuşaş bölgesinde yazılı kaya tapınağı'nda Hitit kabartmalarında deri giysiler
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 91

⁷⁰ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 32

⁷¹⁻⁷² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 90-92

Şekil 3.3.4.1.2. Hitit tanrıların çizim halleride gösterilmektedir.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 91

Şekil 3.3.4.1.3. Deri Giysisiyle Kral Khammurabi.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 95

Şekil 3.3.4.1.4. Hitit Kralı Varpalavas'ın giydiği süslemelerle bezeli, etek ucu saçaklı deri elbise.
Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu' da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 18

“Hititlerde dericilik gelişmiş, tapınak ve saraylarda özel atölyeler kurulmuştur. Buralarda çalışan ustalar, dinsel açıdan temizlenmiş derileri özenle işleyerek çeşitli eşyalar yapıyorlardı. Deri ve postları ekonomik değeri biliniyor, koyu, keçi derileri, kırmızı, siyah ve beyaz renklere boyanıyordu. Ritüel törenlerde ise çocuklara giydiriliyordu. Hitit inançlarına göre derinin özellikle de kürk giysilerin kutsallığı, Tanrı sayılan Kral ile rahipler için dinsel simgeler oluşu etken olmuştur. Törenlerde bu özel giysiyi giymekteydiler...

Süslü kral terlikleri, uzun konçlu çizmeler de Hitit betimlemelerinde fark edildiğine göre Anadolu’da, erken uygarlık çağlarından beri deri ayakkabının giyildiği sonucuna varılabilir. Hitit dönemi tabletlerinde deri işçileri ‘dericiler başı’ adıyla geçmekte ve diğer işçilerden ayırt edilmektedir. Hititler dericilikte sepi maddesi olarak mazı ve şaptan faydalandılar ayrıca alüminyum ile tabaklama yöntemini de geliştirdiler.”⁷³

3.3.4.2. Troya Uygarlığı

“M.Ö. 9-8. yy.lar arasında yaşadığı tahmin edilen Homeros’un büyük destanları İlyada ve Odysseia’nın etkisiyle Troya ve yöresi tarihte unutulmadan kalmış, buralarda tarih boyunca oturulmuş, insanlar burayı bayındır tutmuş, ilk büyük kazılara kadar da coğrafyası kuşaktan kuşağa anlatıla, gezile gelmiştir.

Arkeolog Heinrich Schelmann’ın ilk olarak 1870 yılında Çanakkale Hisarlıtepe höyüğünde Troya’yı bulmak için yaptığı kazılarda 9 Troya yerleşkesine rastlanılmıştır. Homeros’un Troya’sı aşağıdan başlayarak 6 şehirdir. 7. ve 8. tabakalar, Yunan Çağı İlion’una aittir. 9. tabaka ise Roma Çağı Ilium’udur.”⁷⁴

“Eski Yunan edebiyatının iki büyük destanı olan İlyada ve Odysseia eserlerinin M.Ö. IX. veya VIII. Yüzyılda yaşamış olan Homeros tarafından yazılmış veya derlenmiş olduğu tahmin edilmektedir. Bu iki önemli yapıt, Akatlarda Truvalılar arasında geçen savaşları konu edinmektedir. Bu savaşlara katılan kumandanların deriden yapılmış çizme, ayakkabı ve yapak deriler (postlar) giyerek soğuklardan korundukları ve çarpıştıkları söylenmektedir. Aristokratlar ise vahşi hayvanların kürklerini giysi olarak kullanmışlardır. Agamennon ve Diomedes aslan, Menelaos panter, Dolan kurt, ve Vaşak postuyla örtünmüşlerdir. Askerler dışında çobanlar koyun ve keçi derisinden yapılmış post giyerlerdi. İlyada ve Odysseia destanlarının birçok paragrafından çarpışanların çeşitli deri postları kullandıkları anlaşılabilir. Bu postların debagat görmemiş olması muhtemeldir. Ancak Truva bölgesinde deri kullanımı bir hayli gelişmiştir.”⁷⁵

3.3.4.3. Frigler (M.Ö. 700 – 300)

“Frigler Orta Anadolu’nun demir çağı halklarından biridir. Anadolu’ya M.Ö. 1200 civarında Güneydoğu Avrupadan göç eden bu halk, M.Ö. 9.-7. Yüzyıl arasında güçlü bir krallık olarak Anadolu’nun siyasi ve kültür tarihine damgasını vurmuştur. Başkentleri Ankara / Polatlı yakınlarındaki Gordion (Yassıhöyük)’dur. En ünlü kralları ise efsanevi Midas’tır.”⁷⁶

⁷³ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 46-47

⁷⁴ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 50

⁷⁵ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 78-79

⁷⁶ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 50-51

“Frigler tarımla uğraşan, savaştan hoşlanmayan barışsever insanlardı. Hükümetleri zengin, halkı varlıktı. Homeros destanı’nda Friglere yer verilmiştir. Homeros Friglerin sürüler halinde hayvan beslediklerini yazar, atların çeviklik ve süratinden bahseder. Tarımı korumak maksadıyla ağır kanunlar koymuşlardır. Friglere ait sayısı az olan resimlerde giysi ve ayakkabılara bakılarak deri kullandıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca zengin bir ülkeye sahip olmaları dericilikte de ileri olduklarını gösterir. Hitit dünyasının etkisi altında kendilerinden dericilik öğrendikleri varsayılır.”⁷⁷

3.3.5. Ege Uygarlıklarında Deri Kullanımı ve Dericilik

“Mısır, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarında deri ayakkabı, sandalet, çizme ve giysilerin, at binilirken ve genellikle savaş alanlarında kullanıldığını görmüştük. Deri, Yunan’da ise bunların dışında pekçok alanda kullanılan önemli bir meta haline gelmiştir. Yunan’da deri kullanım alanları; Giyim eşyaları (Ayakkabı, terlik, sandalet, çizme, elbise, başlık, eldiven, kemer), ev eşyaları (Yatak, Taht, koltuk, iskembe, kapı kayışları), kaplar (Çanta, kese, torba, çuval, tulum), savaş araçları (Kalkan, zırh, miğfer, sadak, mızrak, sapan),

Av araçları (Atın baş kısmında kullanılan deri parçaları, başlık ve baş zırhı, at alınlığı, gem kayışı, burunluk ve tasma, yuları çekmek için kullanılan parça, atın gemine takılan suluk zinciri, dizgin ve kolonlar, Boyunduruk kayışları, atların arabaya bağlantı kayışları, kamçılar), tarım (boyunduruk kayışları), ulaşım (sallar, gemiler), aletler (körükle, dokuma aletleri), Müzik aletleri (telli, nefesli ve vurmali çalgılar), spor ve oyunlar (sportif ve eğlenceli oyunlar, topaç tulum üzerinden atlama), cezalandırma (tulomla ölüm cezası, kayışla bağlama ve dövme cezası), öküz derisi biçiminde madeni külçeler, parşömen olarak deri kullanıldığı bilinmektedir.

Mezopotamya’da derinin M.Ö.1000’li yıllarda yazı malzemesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. İlk Tevrat metinlerinin deri rulolar üzerine kayıt olduğu tahmin olunmaktadır. Özellikle Helenistik dönemde yazı malzemesi olan deri, yazı tarihi için bir dönüm noktası yaratmıştır. Nitekim Herodot, derinin Anadolu’da çok eskilerden beri kullanıldığını yazar. M.Ö. II. Yüzyılda Mısır’daki Ptolemaios Krallığı’nın kurduğu İskenderiye Kütüphanesi ile Bergama kitaplığı arasında oluşmuş olan rekabet nedeniyle İskenderiye Kralı Ptolemaios VI. Philometre (M.Ö 181) Mısır’da papirus ihracatına ambargo koymuştur. Yazı malzemesine büyük ihtiyaç duyulunca, II.Eumenes, derilerin iyice işlenip inceltilecek iki yüzünde yazı için kullanılmasını emrini vermiştir. Böylece M.Ö. II.yüzyıldan itibaren parşömen kullanımı çok gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. T.Birt, daha önceleri derinin ham olarak kullanıldığını bildirir. Çift taraflı deri kullanımı Bergama’da başladığından bu deri yazı malzemesine Pergamon (Parşömen) adı verilmiştir.

Tarihte doğal deriye ait ilk örneklere parşömen buluntularıyla ulaşılmaktadır. Deri organik yapısı itibari ile zamanla çürüdüğü için doğal örnekler azınlıktadır.”⁷⁸

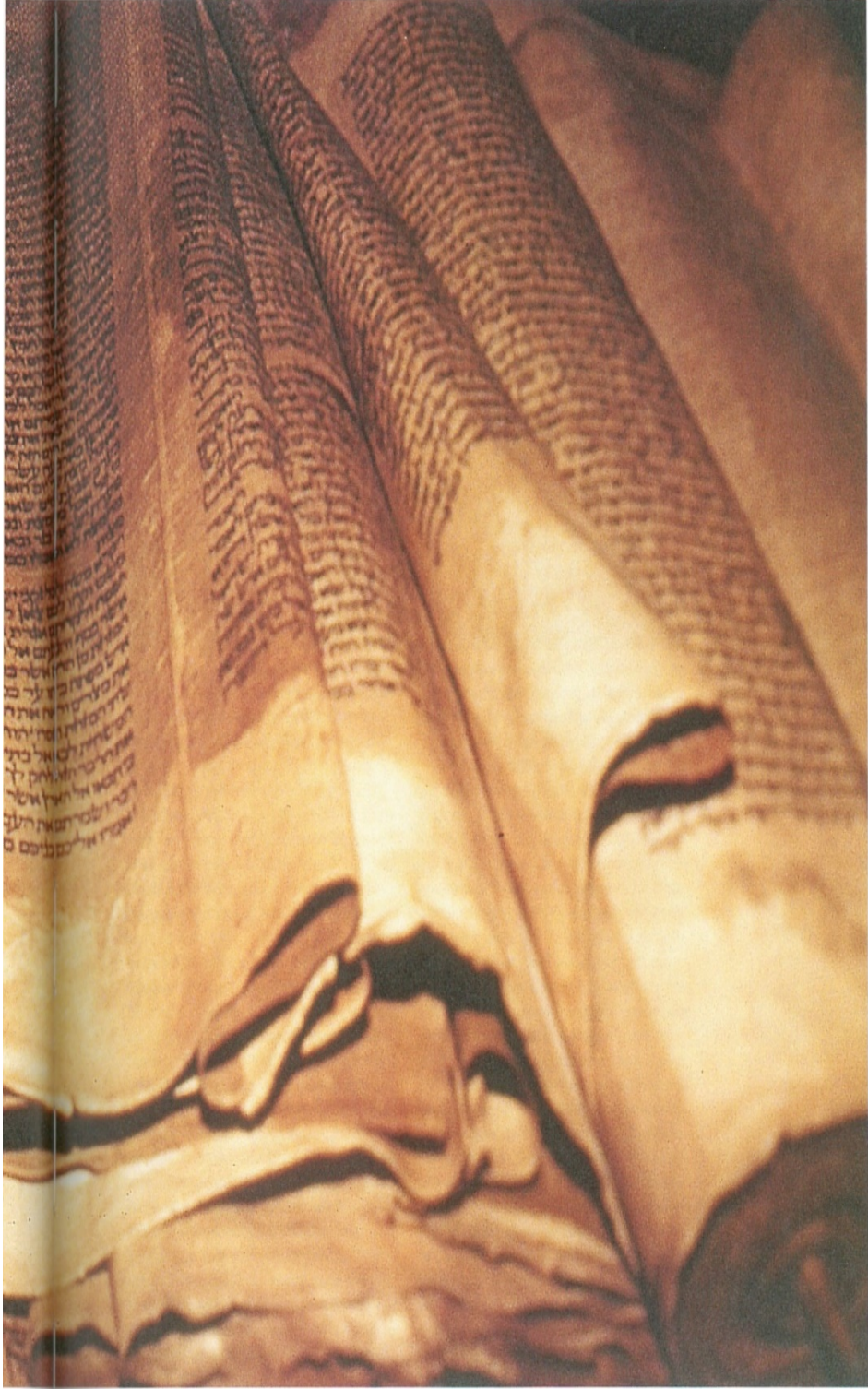
“Ege sahillerinde Bergama’da başlayan dericilik bu bölgenin dericilik dünyasındaki önemini de göstermektedir. Anadolu topraklarının dericilik dünyası içinde ağırlıklı bir yeri vardır. Hititlerden sonra ege sahillerinin Anadolu’nun dericilik merkezi olmasını sağladığı söylenebilir.

Eski Yunanlılar ilk zamanlar hayvanların post ve kürklerinden elbise giyiyorlardı. İlk zamanlar herkesin giydiği bu postlar daha sonraları sadece çobanlar, kırsal kesimde yaşayan halk ve fakirler tarafından giyilen değersiz elbiseler haline geldi.”⁷⁹

⁷⁷YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 98-99

⁷⁸YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 111

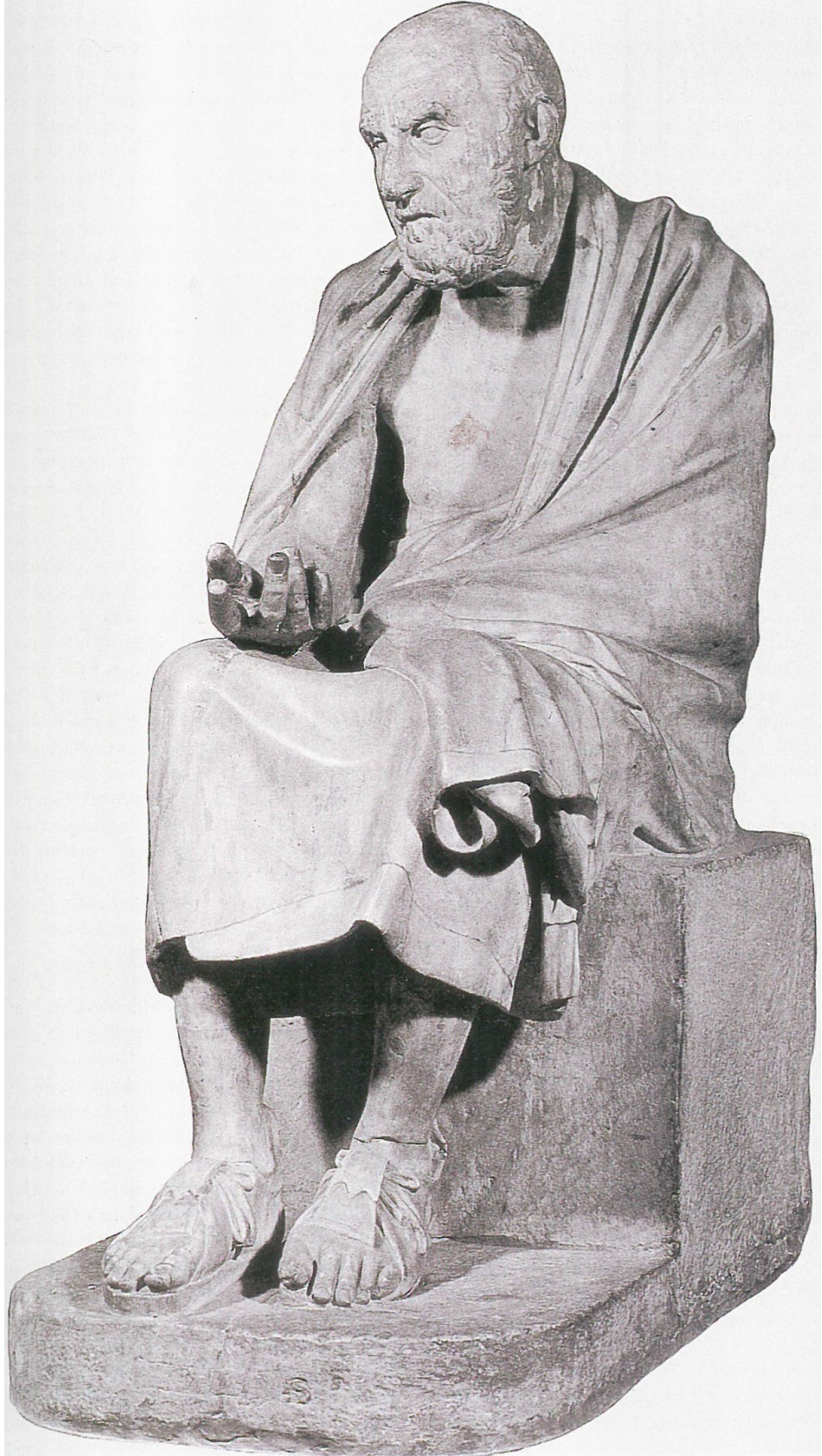
⁷⁹YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 112

Şekil 3.3.5.1. Deri üzerine yazılı Tevrat.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 73

“Eski Yunanlılarda ayakkabıcılık mesleği, dericilik içinde en önemli yere sahiptir. Yunan edebiyatı, deri imali ve ayakkabı üretiminin ileri düzeyde olduğunu gösterir. Mısır ve Mezopotamya’da deri tabanlı başlayan ayakkabı çeşitli sandalet şeklinde idi. Sandaletlerden kullanılan kayış kısımları giderek çoğalmış ve deriyle kaplanarak ayakkabı şeklini almıştır.

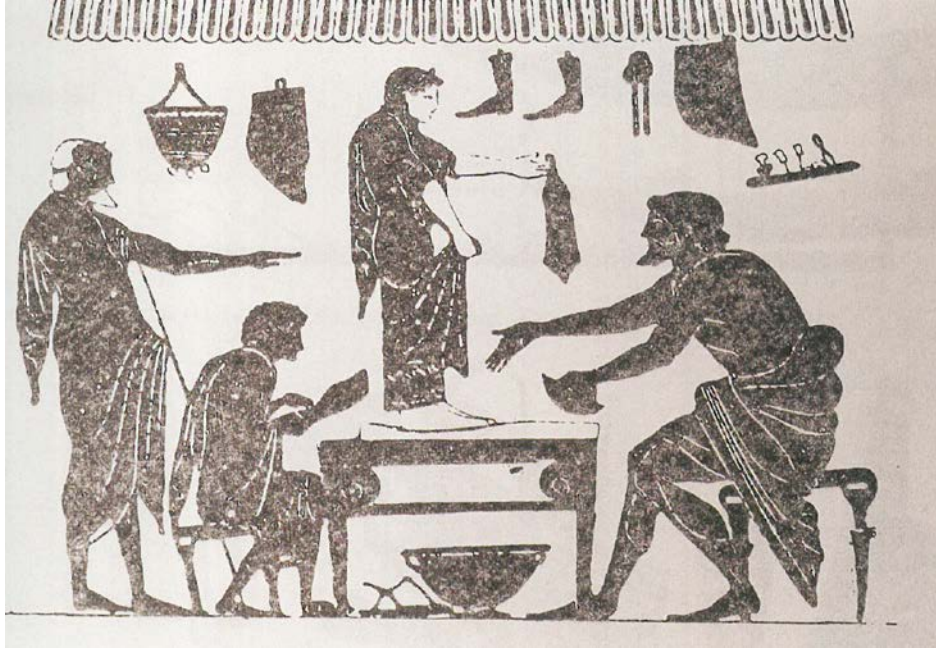

Şekil 3.3.5.2. Heykeldeki kişinin deri sandalet giydiği görölmektedir.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 115

Sandaletler ayakkabıya dönüşürken, ayakkabı çeşitlerinde büyük bir artış gözlenmiştir. Devreye renkli derilerden çeşitli ayakkabıların üretimi girmiştir. Bu renkli ayakkabıları hem erkek hem kadınlarda giyebiliyordu. Ayakkabı tabanları kalınlaşmıştır, üst deriler taban aralarına geçirilmiş ve tabana dikilerek sabitleştirilmiştir. Diğer taraftan tabanlarda çivi kullanımı başlamıştır.

Yunanistan'da ayakkabı çeşitlerinde büyük gelişme olmuş, çok çeşitli kadın ve erkek ayakkabıları ortaya çıkmıştır.”⁸⁰

Şekil 3.3.5.3. Bir Yunan vazosu üzerine nakşedilmiş ayakkabı üretimi.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 123

Şekil 3.3.5.4. Bir Yunan vazosu üzerine nakşedilmiş ayakkabı üretimi.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 123

⁸⁰ YELME Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 114

3.3.6 Roma Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik

3.3.6.1 Romanın Kuruluşu ve Krallık Devri (M.Ö735 - 510)

“ROMA, Tiber ırmağı yakınlarında Platin dağı eteğinde kurulmuş olan küçük bir Latin şehriydi. Roma'nın M.Ö. X. Yy da Latinum bölgesinde oturan Latinler tarafından kurulduğu ispat olunmuştur. Roma isminin Etrüskçe olduğu ve “Irmak şehri” manasına geldiği kesindir. Roma, M.Ö. VIII. yüzyıla kadar Latin şehirleri gibi bağımsız bir şehir devleti olarak yaşadı.

3.3.6.2. Romanın İlk Kralları

Roma'nın ilk kralı Romulus olmuştur. Bu devirde Roma şehri küçük bir yerdi. Rivayete göre işsiz güçsüz adamlardan ibaretmiş. Romulus, şehrin nüfusunu çoğaltmak ve yalnız erkeklerden oluşan ilk Romalılara eş bulmak için komşuları Sabinlere saldırmış ve Sabinlerin kızlarını kaçırmış ve Roma'ya getirmiş. Bu olay üzerine Romalılarla Sabinler arasında müthiş bir kavga olmuş. Sabinli kadınların araya girmesiyle savaşa son verilmiş, bu suretle Roma'nın nüfusu ve gücü artmıştır.

3.3.6.3. Roma'da Etrüsk Kralları

Roma'nın Etrüsk kralları baba, damat ve oğul olmak üzere üç kişidir. İlki olan Tarkuinius, Roma Kapitol'ünde Jüpiter Tapınağı'nı yaptırmış, şehrin tepeleri arasındaki bataklık sularını boşaltmak için kanallar açtırmıştır. Damat Seruius Tullius yedi tepeden oluşan Roma'yı kendi adını taşıyan bir sur ile çevirmiştir. Roma'nın altıncı kralı olan ve Muhteşem Tarkuinius adı ile anılan Etrüsklü kral, Roma kralları içinde en çok fetih yapandır. Romalılar, Etrüskleri sevmedikleri için onu Roma'dan kovmuşlar ve M.Ö. 510 yılında da cumhuriyet kurmuşlardır.

3.3.6.4. Patriciler

Roma'nın ilk yerlileri, soylular sınıfını meydana getirirdi. Patriciler jens denilen aile birliği halinde toplanmışlardır. Roma'da 300 jens vardı. Bunlar ortak bir babadan çıktıklarına inanır ve bunu kutsal sayarlardı. Her jensin ortak inancı ve ortak mezarlığı vardı.

Patriciler Roma devletini yöneten kimselerdi. Devlet memurluğu ve askerlik yaaparlardı. Hepsinin emlak, arazi ve çiftlikleri vardı. Sürü sahibiydiler. Senatus ve küriya meclisini bunlar kurardı.

3.3.6.5. Plepler

Bu sınıfı teşkil eden halk, Roma'ya sonradan gelip yerleşmiş ve Roma'nın egemenliğini kabul etmiş kimselerdi. Siyasal hiçbir hakları yoktu; meclislere giremezler, oy kullanamazlar, Patricilerle evlenemezlerdi. Plepler genel olarak tarım, sanat ve ticaretle uğraşırlardı. Plepler zamanla yavaşmaların ve azat edilmiş kölelerin kendilerine katılmalarıyla çoğalmışlar ve Patricilere karşı koyacak hale gelmişlerdi. Cumhuriyet devrinde Plep-Patrici mücadelesi Roma'nın en büyük iç sorunlarından biriydi.

3.3.6.6. Köleler

Asılları köle bir Anne-babadan meydana gelmiş olan insanlarla, savaşlarda esir alınan kimselerden meydana gelen bu sınıf, Romalı Patricilerin tarla, bağ, bahçe ve ev işlerinde çalışırlardı. Dışarıda herhangi bir sanat ve işle uğraşanlar ise kazançlarını efendilerine verirdi. Romalılar, kölelerini istedikleri her işte kullanırlar, işkence edebilirler, hatta öldürebilirlerdi. Azat edilen köleler Plep sınıfına girerlerdi.”⁵⁶

⁸⁰ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 128-129-130 Özetlendi.

3.3.6. Roma Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik

Yunanlılar gibi Romalılar'da deriyi birçok alanda kullandılar.

“Romalılar'da deri giysi ve sandaletler toplum hayatında çok önemli bir yere sahip olmuştur.”⁸¹

“Roma da M.S. III. ve IV. Yüzyıllardan itibaren Pergament (Parşömen) kullanımı yaygınlaşmıştır. Resmi belgeler de tercihen parşömen üzerine yazılırdı. Hıristiyanlığın Avrupa'ya yayılması ile dini metinler yazımında da parşömen kullanımı artmıştır. Parşömen üzerine yazılanlar genelde rulo haline getirilerek kullanılırken, daha sonraları kitap haline de getirilmiştir. Mürekkeple parşömen üzerine yazılan yazılar süngerle deri üzerinden silinebilirdi. Parşömenlerden kitap yapılması ciltçilik işlerinde çeşitli maksatlar için deri kullanımını çoğaltmıştır. Ruloların birbirine tutturulması için deri kayışlar kullanılmış, ayrıca rulolar deri kılıf veya deri kutularda muhafaza altına alınmıştır. Kitapçılık geliştikçe süslemelerde çoğalmıştır.

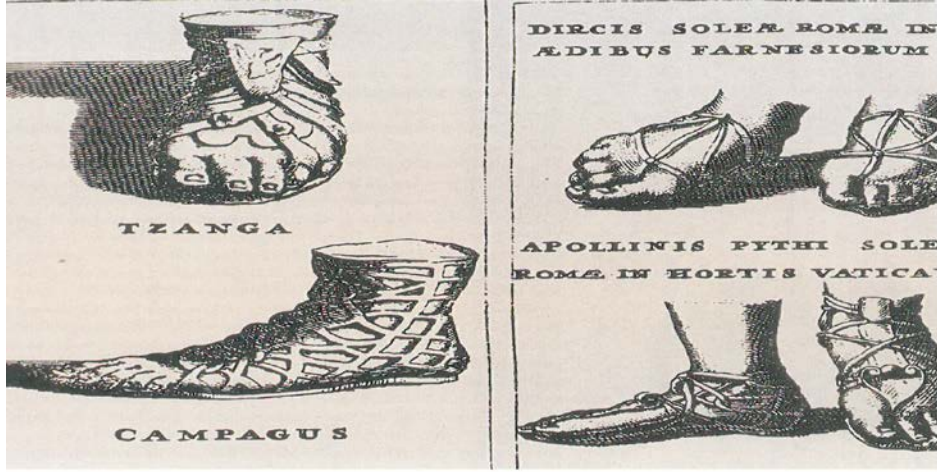
Yunan uygarlığı, çeşitli açılardan Roma uygarlığının başlangıcını oluşturmuştur. Yunan ayakkabı türleri de aynen Romalılara geçmiştir. Hatta Yunan ayakkabıları kendi isimlerini de Roma'ya transfer etmiştir. Roma ayakkabı ve çizme türlerine baktığımızda taban katlarında çoğalma ile karşılaşırız. Taban aralarına ayakkabının üst kısmını teşkil eden deriler yerleştirilir, çoğunlukla dikilerek bunlara dayanıklılık kazandırılırdı; Hatta Roma ayakkabıları ile çizme tabanlarına çiviler çakılarak taban katmanları sağlamlaştırılır ve bu da ayakkabılar yürüme sırasında dayanıklılığını sağlardı. Zamanla ayakkabıların taban üstü derileri olan saya kısmı çeşitli desenler halinde kesilerek ayakkabılara süsleme yapılırdı.

Şekil 3.3.5.5. Roma'da sargılı ayakkabı modelleri

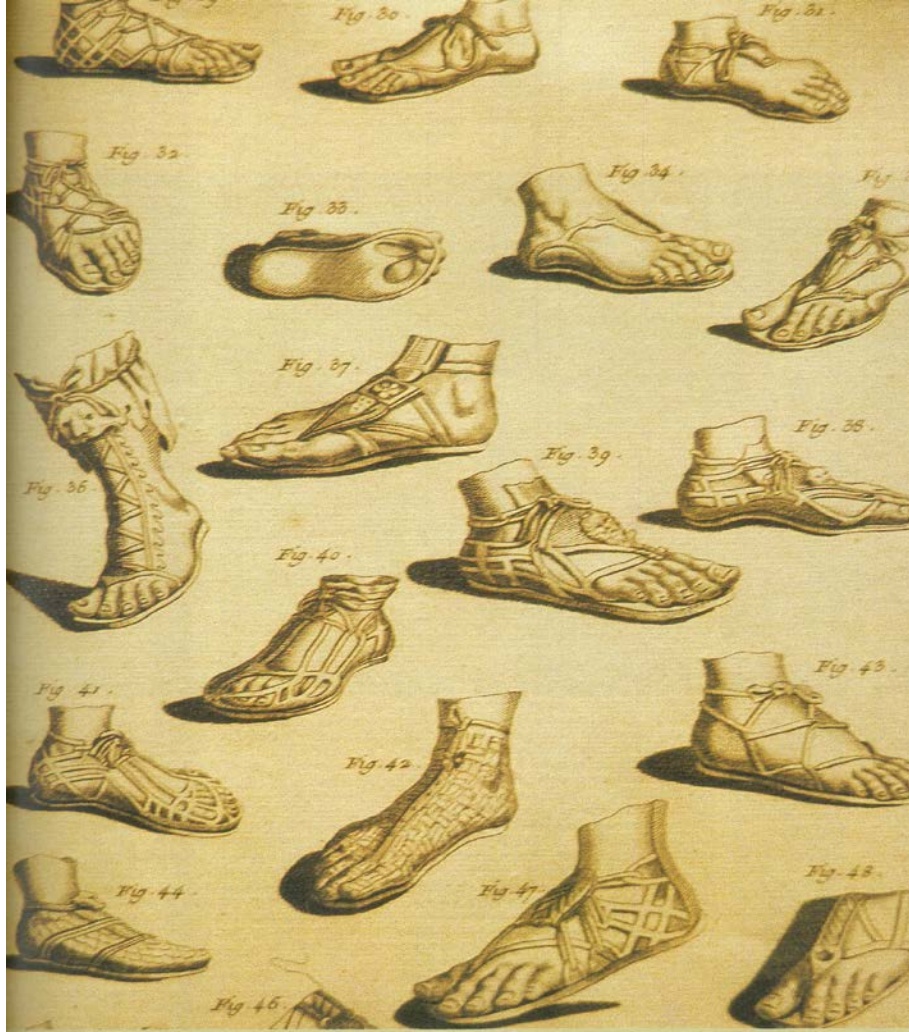
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 137

⁸¹ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 32

Şekil 3.3.5.6. Roma'da ayakkabı cinsleri ve isimleri.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 133

Şekil 3.3.5.7. Roma'da sandalet modelleri.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 125

Aşağı Avusturalya’da Tiegolen yakınında bir bağda bulunan sivri burunlu bir ayakkabı kalıbı topraktan yapılmış ve ayakkabı yapımında Roma’da kullanılmıştır. Hallstatt dönemine tarihlenen ve ayakkabı üretimi için kullanılan bu kalıp, Monodarima tipi tek parça ayakkabının eski bir geleneğe sahip olduğunu gösterir. Bu tek parça ve sivri burunlu ayakkabı için ince keçi derisi tercih ediliyordu. Roma devrinde gelişen teknik ve zevk sonucu ayakkabı çeşidi çoğalmıştır. Ancak başlangıçta köleler, köylüler ve fakir halk iklimi sıcak olan yerlerde veya yaz aylarında yalınayak dolaşıyordu. Buna karşılık zengin kişiler altın, gümüş gibi değerli taşlarla süslü, yaldızlı deriden yapılmış ayakkabılar giyiyorlardı. Roma devri boyunca sosyal sınıf arasındaki fark bu ayakkabılarla ortaya konuyordu. Buna bağlı olarak ayakkabı yapımı bir sanat haline geldi. Ayakkabı yapılacak renkler çeşitli renklere boyanıyordu. Yeşil ve erguvan renkli kadın ayakkabıları revaçta idi. Genç kızların giydikleri yaldızlı kayışlarla süslenmiş zarif ayakkabılar o devrin ayakkabı modasını yansıtıyordu.”⁸²

“Elbiseler başka yerlerde olduğu gibi İtalya’da Roma döneminin başlangıcında post ve kürklü elbise giyilirdi. Başlangıçta köleler ve fakirler ‘Pellis’ olarak belirtilen hayvan derisinden yapılmış kaba mantolardı. İtaliklerin milli tanrıları olan Iuno Sospita dahi keçi derisi giymiş olarak tespit edilmiştir.

Şekil 3.3.5.8. Roma İmparatoru Hadrian’ın Deri Giysisi ve Sandaleti. (Antalya Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 22

⁸² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 141-142 Özet

Başlangıçta herkesin giydiği, hatta tanrıların bile bu postlarda tasvir edildiği dönemden sonra sadece kırsal kesimde köylüler, çobanlar ve köleler bu postları giymeye devam ettiler. Lucretius'da soğuk havalarda insanların kürklerle soğuktan korunduğunu, ancak bunların zamanla tercih edilmeyen bir giyecek haline geldiğini anlatır.

Soğuklarda deriden palto, manto, ceket şeklinde deri giysiler kullanılmış, fakat Roma ülkesinde zenginleşme başlayınca deriden giysiler terk edilmiştir.

Deri giysileri önce zenginler terketmiş, sonra deri giysiler fakir halka ve kölelere kış günlerinin giysisi olarak kalmıştır.’’⁸³

3.3.7. Türkler’de Deri Kullanımı ve Dericilik

3.3.7.1. İlk Türklerde Deri Kullanımı ve Dericilik

“Arkeolojik kayıtlara nazaran Türklerin varlığı günümüze 4000 yıl öncesine kadar uzanır. M.Ö. 2000’li yıllara kadar Altay-Sayan Dağları’nın kuzeybatı bölgesinde yaşamışlar, daha sonra Ural-Altay Dağları arasındaki bölgelere dağılmışlardır.

Son yapılan araştırmalara göre Türklerin ilk Anayurdu Altay-Sayan Dağları’nın kuzeybatısı, Tanrı Dağları’nın kuzeyi, Hazar Denizi’nin doğusu, Sibiryaya steplerinin güneyi olarak belirlenmiştir. Orta Asya denizlerden uzak olduğu için karasal iklime sahiptir. İçinde yaşadıkları coğrafya, onların göçebe bir hayat tarzı benimsemelerine ve mücadeleciliğe bir karaktere sahip olmalarına neden olmuştur.’’⁸⁴

3.3.7.2. İlk Türk Devletinde Deri Kullanımı ve Dericilik

“Büyük Hun Devleti, tarihte bilinen ilk Türk devletidir. Kuruluşu Teoman Han (Tuman) devrine, M.Ö. 220-209 tarihlerine bağlanır. Bu devletin en parlak devresi Mete Han’ın (M.Ö 209-174) hükümdarlığı zamanındadır. Bu devre içinde yer almış korugan adı verilen mezarlar içinde ele geçen çok çeşitli sanatsal eserler ve özellikle mamül derilerden yapılmış giysiler, ayakkabılar, çizmeler, at süslemeleri, koşum takımları, renkli deri eşyaları itibarıyla da büyüklüğünü ve uygarlık seviyesini ispat etmektedir. Büyük Rus Arkeoloğu Rudenko tarafından 1924 yılında yapılan kazılarda ele geçen çok çeşitli ürünler Petersburg (Leningrad) Hermitage Müzesi’inde toplanmış bulunmaktadır.

Deri mamülleri organik bir yapıya sahip oldukları için zamanla bozulup tahribata uğrayabilir düşüncesiyle günlük tevhire tabi tutulmamaktadır. Bu eserler müzenin mahzenlerinde muhafaza olunmaktadır. Bu eserler M.Ö. IV. Yüzyıla tarihlenmektedir.’’⁸⁵

⁸³ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 143 Özet

⁸⁴ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 146

⁸⁵ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 147,148,150,171 Sayfaları özetlenerek alınmıştır.

Şekil 3.3.7.2.1. Altaylar Katanga kurganından çıkarılmış Hunlara ait deri kaftan.

Kaynak: Özdemir Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 39

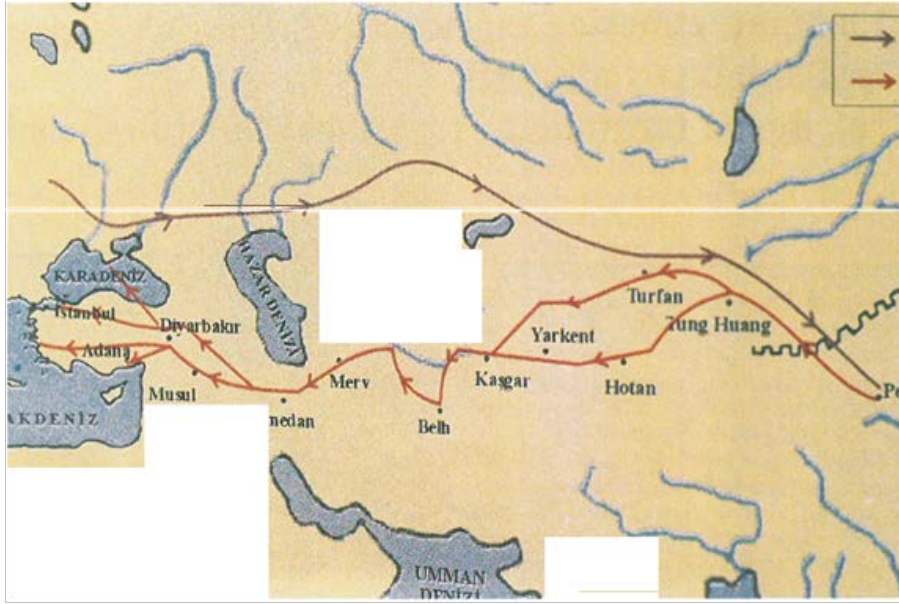
Şekil 3.3.7.2.2. Hunlar dönemine ait keçe yaygı üzerine deri applike tekniği ile yapılmış bir eyer örtüsü.

Kaynak: Özdemir Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 38

3.3.7.3. İpek Yolu-Kürk Yolu

“Türkler Hunlardan itibaren ticarete önem vermişlerdir. At hem binek, hemde savaş vasıtası olarak başı çekiyordu. Beslenmek ve yün elde etmek için koyun ve deve de çok önemliydi. Hayvancılığın sonuçlarından biri de bunların derilerinden de yararlanılmasıydı.

Kürk Yolu, Hazar ve Bulgar ülkelerinden başlayıp Altay ve Saran dağları'ndan İpek Yolu'na paralel olarak Çin'e kadar uzanmaktaydı. Hazar, Sabir, Oğuz ve Bulgar Türkleri kürk ticaretinde ehil idiler. Sincap, sansar, samur, kunduz gibi hayvanlardan kürk derileri imal ediyor ve batıya satıyorlardı. Orta Asya'da ve Sibirya'da varolan av hayvanları, dünyanın kürk üretimine kaynak teşkil etmeleri bakımından yıllarca büyük önem taşımıştır.”⁸⁶

Şekil 3.3.7.3.1. Kırmızı çizgiler İpek Yolu'nu mor çizgiler ise Kürk Yolu'nu göstermektedir.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 158

3.3.7.4. Kızılderililer de Deri Kullanımı

‘Amerika kıtasının yerlileri olarak kabul olunan Kızılderililer, tarihte buzul-arası olarak gösterilen Paleolitik çağda takriben 50 bin yıl önce Asya kıtasından kalkıp Bering Boğazı'ndan Kuzey Amerika'ya geçen Asyalılar olarak bilinmektedir. Fiziksel yapıları itibariyle Moğol kökenli oldukları tahmin olunmaktadır. Orta Amerika bölgesinde yeni uygarlıklar kuran Aztekler ve Mayalar önemli kentler kurmuşlar ve zirai mahsüller üretmiş olsalar bile Avrupa'dan gelenlere nazaran daha düşük ekonomik düzeylerde kalmışlardı. Bu nedenle istilacılara karşı önemli bir direnç gösterememişler, büyük kayıplar vermişler ve batı bölgesindeki dağlık arazilere çekilmek zorunda kalmışlardır. Ağaç ve taşlardan kendi totemlerini üretmişler ve hayvancılıkla geçimlerini sürdürmüşlerdir.

⁸⁶ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 158

Bütün bu hareketlerini genellikle at kullanarak yaptıkları bilinmektedir. Hayvancılık ve at kullanımı sonucunda Asya kıtasında öğrendikleri deri işleme sanatını Amerika kıtasına taşıdıkları varsayılmaktadır. Bu nedenle Kızılderilileri deri üreticileri olarak görmek ve göstermek mümkündür.”⁸⁷

3.3.7.5. Selçuklu Uygarlığında Deri Kullanımı ve Dericilik

“Selçuklu Devletinin Anadolu’ya gelişine kadar, Anadolu topraklarında birçok beylik kurulmuş ve çoğunluğu küçük birçok topluluk yaşamıştır, M.S. 1071 yılında Bizans İmparatorluğunun Selçuklular karşısında aldığı yenilgi sonucu, bu tarihten günümüze dek Anadolu topraklarında 3 Türk Devleti hüküm sürmüş ve Anadolu bir Türk yurdu haline gelmiştir.

12. ve 13. yüzyıllarda İran, Kafkasya ve Suriye üzerinden Anadolu’ya yönelen Türk - Müslüman göçlerinin yoğunlaşması sonucu bu topraklardaki, eski ekonomik, sosyal ve dinsel çehre ve sistemlerin değiştiği gözlenir. Bu değişimler sırasında deri üreticileri kendi aralarında Türkçe meslek terimlerini kullansalar da, şer-i dayatmalar sonucu resmi belgelerde artık, “sepici” yerine “debağ” (Arapça: derilerden meşin ve kösele yapan) denildiği gibi ayakkabı yapanlara “kefş – ger” (Farsça: yemenici), hazır ayakkabı satanlara “haffaf” (Arapça), havyan derilerinden meşin, kösele imal etme işine “debagat”, bu işin yapıldığı yerlere “dabbağ-hane / debbağistan” demeye başlamışlardır. Ticaret hayatına yerleşen bu sözcükler, “tabak”, ” tabakhane”, ”köşker”, “kavaf” örneklerinde görüldüğü üzere zamanla Türkçeleşmiştir.”⁸⁸

“XII. yüzyıl Anadolu’sunu aydınlatan Mevlana, Hacı Bektaş Veli, ve Yunus Emre üçlüsünün arkasından Ahi Evren’ı zikredebiliriz. Öncekiler açtıkları düşün ufuklarıyla, öngördükleri ahlaki ve tasavvufi ilkelerle, hepsinden önemlisi sevgi ve barış yayma çabalarıyla Anadolu’ya özgü bir aydınlanma çağına öncülük etmişlerdir. Debağlar piri Ahi Evren ise hem öğretisi, hem de ortaya koyduğu ahlak ve meslek ilkeleri itibari ile öncekilerin uhrevi ve ilahi seslenişlerine göre daha dünyevi ve gerçekçi bir bakış açısını temsil etmektedir. Anadolu dericileri Ahi Evren’i dericilerin Piri olarak tanır.

1171 yılında doğduğu, İlk tasavvuf eğitimini Horasan veya Meveraünnehir’de Ahmed Yesevi’nin talebelerinden aldığı, çıktığı seyahatlerde tanıştığı sofi Evhadüddin Kirmani ve Muhiddin Arabi ile 1205 yılında Anadolu’ya geldiği, Kayseri’de debbağlığa başladığı ve daha sonra Kırşehir’e geçerek Horasan’da öğrendiği Ahiliği Anadolu’ya getirdiği bilinmektedir. Horasan bölgesinden Anadolu’ya göçen derici göçmenler arasında Ahilik teşkilatını kurmuştur. Kendisinin ana mesleği dericilik olduğu için Anadolu Ahiliğini ilk önce dericiler arasında kurmuş olduğu kabul olunur. Selçuklular döneminde Horasan bölgesinde öğrendiği ve Anadolu’ya göç ettiğinde Kayseri’de debbağlık yaptığı bilinmektedir. Selçuklu dericiliğinin Ahi dericiler vasıtasıyla Osmanlılara intikal ettiği anlaşılmaktadır.”⁸⁹

“Anadolu’nun yerlisi Selçuklular döneminden günümüze deri örnekler kalmamış olsa da Selçukluların kürk yapımında usta oldukları ve kürkün giyim eşyası olarak yaygın biçimde kullanıldığı tarihi kaynaklarda açıklanmaktadır. Yazılı kaynaklarda, kürkün, Selçuklu imparatorları ve halk tarafından giyilen bir giysi çeşidi olduğu bilgisi yer almaktadır.”⁹⁰

“Anadolu Türk sanatının biçimlendirdiği tasarım anlayışının tüm sanat dallarına yansıdığı söylenebilir. Bunların en önemlilerinden biri de deri ciltlerdir. Selçuklu ciltleri, şemse formu, rumi deseni gibi Türk İslam sanatında sıkça rastladığımız tasarım öğelerini taşımaktadır. Ayrıca bu dönemde Selçuklu sultanları için, üstat, saraç ve ayakkabıcıların

imal ettikleri eyerler, koşum takımları, çizme, ayakkabılar, kolçak, kemer ve kayışlar, kalkan, sadak, cami saraylarının kapı ve pencereleri için yapılan işlemeli deri rüzgarlıklar ve daha sayılamayacak kadar çok ve çeşitli deri eşyalar üretilmiştir. Bugün Macaristan Ulusal Müzesindeki deri Türk kaftanı desenlerinin tanıklığı ile Selçuklu-Erken Osmanlı deri işlerinin ne denli sanatsal değerler taşıdığına özgü bir örnektir.’’⁹¹

Şekil 3.3.7.5.1. Macaristan Milli Müzesinde bulunan deri kaftan.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 44

⁸⁷ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Keşişim Yay., İstanbul 2005, s. 172

⁸⁸ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 65

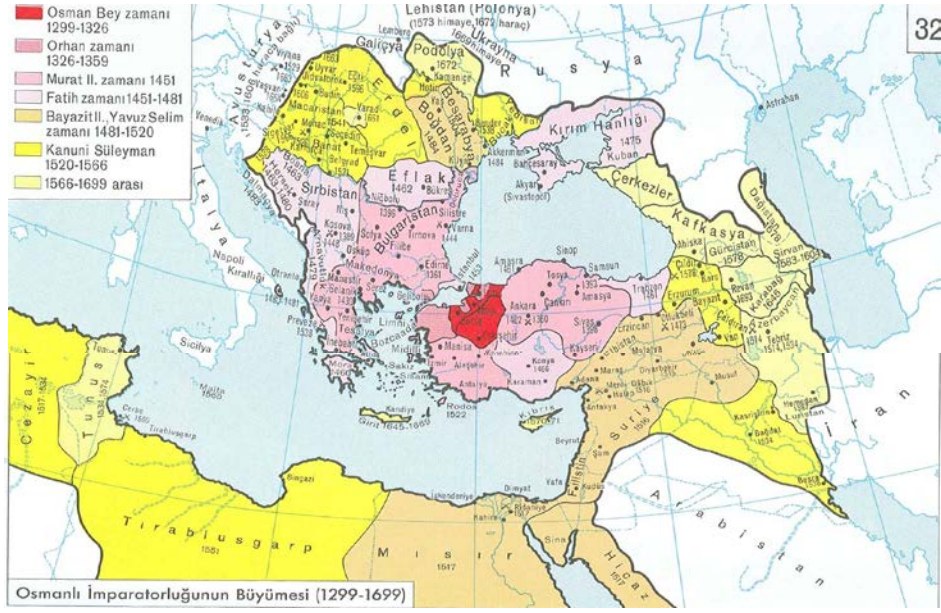
⁸⁹ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Keşişim Yay., İstanbul 2005, s. 206 Özet

⁹⁰ DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 8

⁹¹ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 43

4. BÖLÜM

4. OSMANLI DEVLETİN'DE DERİ KULLANIMI VE DERİCİLİK

Şekil 4.1. Osmanlı İmparatorluğu Haritası

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 68

“Osmanlı Devleti 1299 yılında kurulmuştur. Kuruluş devresinde Osman Gazi'nin kayınpederi, büyük bilgin ve devlet adamı olan Seyh Edebalı'nın bir Ahi babası olduğu ve Ahi yiğitlerin katılımıyla Osmanlı devletinin kuruluşunu gerçekleştirdiği ve ayrıca üstün adaletiyle Osmanlıların bu bölgede kök salmasında büyük katkısı olduğu malumdur. Ayrıca Bilecik'teki türbesinin yanı başındaki vadide tabakhanelerin mevcut olduğu ve buradaki debbağların Ahi babası olduğu kabul olunur.”⁹²

“Fatih Sultan Mehmet deri üretimini İstanbul'da toplamak istemişti. Fatih, İstanbul'u fethettikten sonra Balkan ülkelerine seferler düzenlemeyi düşünüyordu. O devrin en önemli savaş malzemeleri içinde deri, birinci derecede gerekiyordu. Gerekli miktar, çeşit ve kalitede mamül deri temin etmekte zorluk yaşıyordu.

⁹² YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 214

Marmara sahilinde Kazlıçeşme'ye bitişik bölgede dört Bizans kulesi vardı. Fatih bunlara üç silindir kule daha ilave ederek sayılarını yedi adede çıkarmış ve etrafında duvarlarla çevirerek bir hisar meydana getirmiş ve adında 'Yedikule Hisarı' denmişti. Fatih bu bölgede inşaat yaptırırken çok defa Bizans surlarını bizzat ziyaret ediyordu. Surların önündeki geniş alan dikkatini çektiği için bu alanda yaptırdığı araştırmalar sonucunda bol miktarda yer altı sularında burada mevcut bulunduğunu tespit ettirdikten sonra burayı İstanbul tabakhaneleri için uygun bir mahal olarak tayin etmiş ve bu bölgede 360 adet tabakhane ve 33 adet salhane (mezbaha) inşa olunması kararı ve emrini bir fermanla vermiştir. O dönemin koşullarına göre 360 adet deri işleme tesisini devlet kurdurmuş ve kira gelirini kurduğu Ayasofya Vakfı'na tahsis etmiştir. Deri tesislerinin devamlı çalışmasını sağlamak maksadıyla bu bölgede kesilecek tüm hayvanların derilerini de bunlara tahsis etmiştir.

Kurdurduğu tabakhanelerde üretilecek gön, kösele, meşin, sahtiyan gibi tüm mamül derileri öncelikle Şehzadebaşı ile Fatih camii arasında inşa ettirdiği ünlü Saraçhane dükkanlarına tahsis ettirmiş ve ordu ihtiyaçları tamamen karşılandıktan sonra arta kalanlarını halkın kullanımına arz etme kararını almıştır.

Fatih'ten yaklaşık 272 yıl sonra İstanbul'daki tabakhanelerin sayısında artışlar olmuş, Kazlıçeşme'den başka Eyüp'te, Tophane'de, Üsküdar'da, Kasımpaşa'da yeni tabakhaneler faaliyete geçmiştir.

XVI. yüzyıl başında İstanbul, Edirne, Bursa intisab kanunnamelerinde verilen örneklerle deri ürünlerinin kalite tanımları açıklanmaya çalışılmıştır. XVII. Yüzyıl başlarından ortalarına uzanan belgelerden alınan narh cetvellerindeki bilgiler ve fiyatlara deri ürünlerindeki çeşit zenginliği vurgulanmış ve değerlerini karşılaştırma olanağı sağlanmıştır.

Osmanlı döneminde en büyük üretim ve tüketim merkezi olarak İstanbul öne çıkmaktadır. Deri eşya üreten daha bir çok merkez oluşmuştur. Bunlardan Kayseri, Konya, Erzurum, Manisa, Isparta, Uşak, Sivas, Divriği, Urfa, Tokat en önde gelenlerdir.''⁹³

“Osmanlı'lar döneminde dericilik her zaman ileri bir zanaat olarak karşımıza çıkar. Nitekim Osmanlıların ilk kuruluş yıllarında da Anadolu'nun pek çok yerinde dericiliğin var olduğunu İbni Batuta Seyahatnamesinden öğrenmekteyiz. Suraia, Farouqi, Osmanlıda kentler ve kentliler adlı çalışmasında, Osmanlı döneminde temel faaliyet dalının tabaklık olmasına karşın, debbağhanelerin adlarının ayakkabıcı çarsılarından çok daha az geçtiğini belirtir. “bu, çeşitli deri işleme zanaatlarında çalışanların çoğunun ham deriyi belli merkezlerden aldıklarını gösteriyor olabilir.

Gerçekten de belli tip deriler kentin adıyla anılırdı; Manisa derisi, İstanbul derisi gibi.” Diye yazar. Yine gözden geçirilen kaynaklar, ham deri ve tabaklama malzemesinin Anadolu'nun hemen her yerinde su veya bu ölçüde bulunmasına karşın dericiliğin küçümsenmeyecek boyutlarda bir bölgesel uzmanlaşma doğurduğu izlenimini uyandırmaktadır.

⁹³

YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 216-217 özetlenerek alındı.

Anadolu'daki debbağhanelerin mekansal düzenlerine ilişkin bilgiler sınırlıdır. Bunun nedeni; tabakhanelerin yaydıkları koku nedeniyle sık yer değiştirmeleridir.’’⁹⁴

Şekil 4.2. Kazlıçeşme. (Fotoğraf Yusuf Tuvi –AFIAP-)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu’ da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 34

Şekil 4.3. Kazlıçeşme. (Fotoğraf Yusuf Tuvi –AFIAP-)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu’ da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 34

“Hizmetkârların kıyafetleri için elbise imalathaneleri kurulmuştur. Buralarda terziler ile dolamacılar (dolama yapanlar) çalışmaktadır. Her biri bir işleve, bir unvana veya bir göreve tekabül ettiği için çok çeşitli biçimleri olan sarıklar için uzmanlaşmış bir sarıkçılar esnafı bulunmaktadır. Bunlar padişah ve başkent ekâbir anı için çalışmaktadırlar. Son olarak da özel bir esnaf hil’at (şeref kıyafeti), yani padişahın şereflendirmek istediklerine armağan ettiği ceketler ve kaftanlar imal etmektedir.

Bu hil’atler değerli kumaşlardan yapılmakta ve çoğu zaman içlerine pahalı kürklerden astar geçirilmektedir. Bunlar İstanbul’da bu iste uzmanlaşmış olan ve yalnızca padişah hesabına çalışan 105 terzi tarafından yapılmaktadır.’’⁹⁵

⁹⁴ DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu’ da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 29-30 Özetlenerek alındı.

⁹⁵ KOPAN Demet, Anadolu’da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 71

4.1. Fermanlar Konuşuyor

“Osmanlı döneminde debbağların uymak zorunda olduğu bir çok ferman olduğu bilinmektedir. Bu fermanlar kısaca şöyledir;

III. Ahmed Sultan tarafından takriben 1709 yılında sunulan bu ferman, elimizde olanların en eskisidir. Derya Ali Baba'nın vakfettiği zaviyeyi yöneten debbağ Ahi babalarından es-Seyyid Recep oğlu Mehmed ihtiyarladığı için kendi isteği ile görevden ayrılıyor ve yerine Hacı Mehmed oğlu Mustafa, günlük 1 akçe ücretle tayin olunuyor. Normal bir görev devir teslimi olayını yansıtan bu ferman, bakın bizlere daha neler öğretiyor:

Derya Ali Baba'nın vakfiyesi bina ve bir zaviye, ancak ihtiyar ve alil olması nedeniyle görevden çekilen bir Ahi babası, Kazlıçeşme'de bir Ahi kuruluşu bulunduğunu göstermektedir. 1700'lü yıllarda, tarihimizde esnaf kuruluşlarında lonca kurumları yer almaktadır. Debbağlar arasında Ahiliğin süregelmesi çok ilginçtir.

Derya Ali Baba, Fatih devrinin ulu kişilerindedir. 1709 tarihli fermanla adının tekrar olunması 250 yıllık bir vakfiyenin var olduğunu gösterir.

I. Abdülhamid Han (1725 – 1789) tarafından yazılmış fermanla özetle deniliyor ki: Yedikule haricindeki debbağ esnafı Divan-ı Hümayun'a bir dilekçe verip Kasımpaşa debbağ taifesinden şikâyetçi olmaktadır. Dilekçede denilmektedir ki: “Fatih Sultan Mehmet bizleri sur dışına naklettiği zaman, İstanbul dâhil ve haricinde leb-i deryada kesilecek tüm koyun, keçi ve kuzuların derilerini de tamamen bizlere tahsis etmiştir. Kasımpaşa debbağları kasaplara konulan narh fiyatı üstünde para vermek suretiyle gizlice derileri toplamakta ve Hattı Hümayun'a (Padişah emri) karşı gelmekte, bizlere büyük zarar vermektedirler.

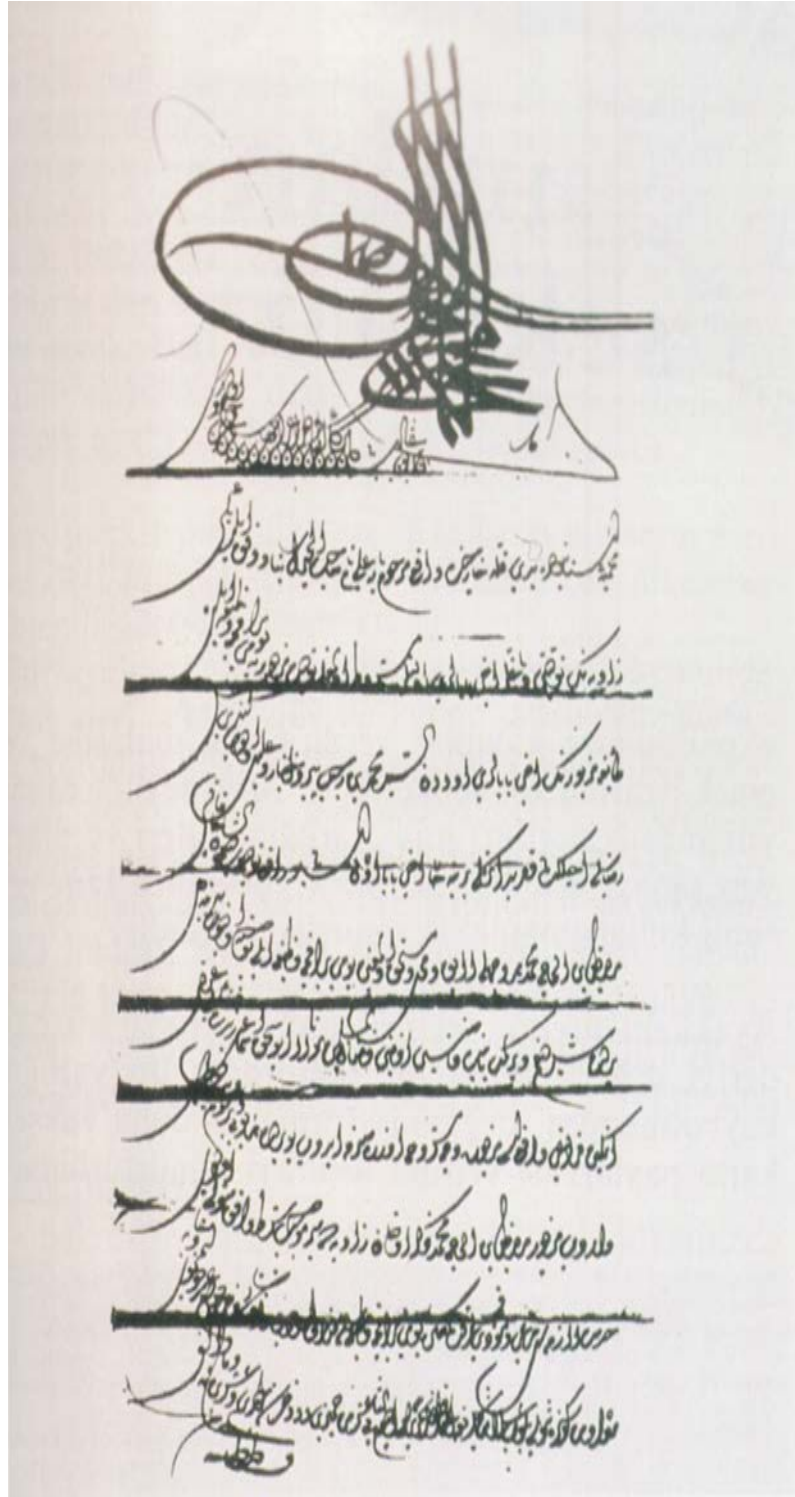
Hatt-ı Hümayun'a (Padişah emrine) karşı gelmek önemli bir olay olduğu için, mahkeme heyeti çok geniş tutulur. Bir kadı yerine İstanbul, Galata, Haslar, Üsküdar kadıları bir araya gelir.

Fermanla belirtildiği üzere ilgililer çok kalabalık bir topluluk oluşturmuştu. Dava sonucunda Fatih'ten kalan Hatt-ı Hümayun emrine göre İstanbul dâhil ve haricindeki leb-i deryada kesilen koyun, keçi ve kuzuların derileri yalnız ve tamamen Yedikule esnafına tahsis olunduğu tekrar tespit olunmuştur. Debbağ ve kasapların bu emre göre hareket etmesi, aksine hareket edenlerin cezalandırılacağına karar verilmiştir.

II. Mahmud (1808 – 1839), takriben 1831 yılında, debbağlara bir ferman çıkarmıştı. Bu sefer şikâyet kasaplardan geliyordu. Daha önceleri yayınlanan fermanlardan biliyoruz ki İstanbul leb-i deryada kesilecek keçi, koyun ve kuzuların derileri münhasıran Yedikule'deki debbağlara verilecektir. Fatih Sultan Mehmed'in Hatt-ı Hümayun'u böyle sadır olmuştu. İstanbul kasapları daha yüksek fiyat bulsalar bile, derilerini diğer debbağlara satamazlardı. İstanbul dışındaki debbağlar ise daha yüksek fiyatla deri satın alıyor ve İstanbul kasaplarına da cazip tekliflerde bulunuyorlardı. Eli kolu bağlı İstanbul kasapları dun (düşük) fiyattan şikâyetçi idiler. Durumu hassa kasap başına arz ederek fiyatların artırılması talebinde bulunmuşlardı. Ferman bu feryadı dile getirmektedir.

Yapılan itirazlar, sarf edilen dilekler müzakere olunmuş, mamul deriler ile ham derilere zam yapılmasına karar verilmiş ve işbu fermanla keyfiyet ilgililere duyurulmuştur.’’⁹⁶

⁹⁶ KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 73-74

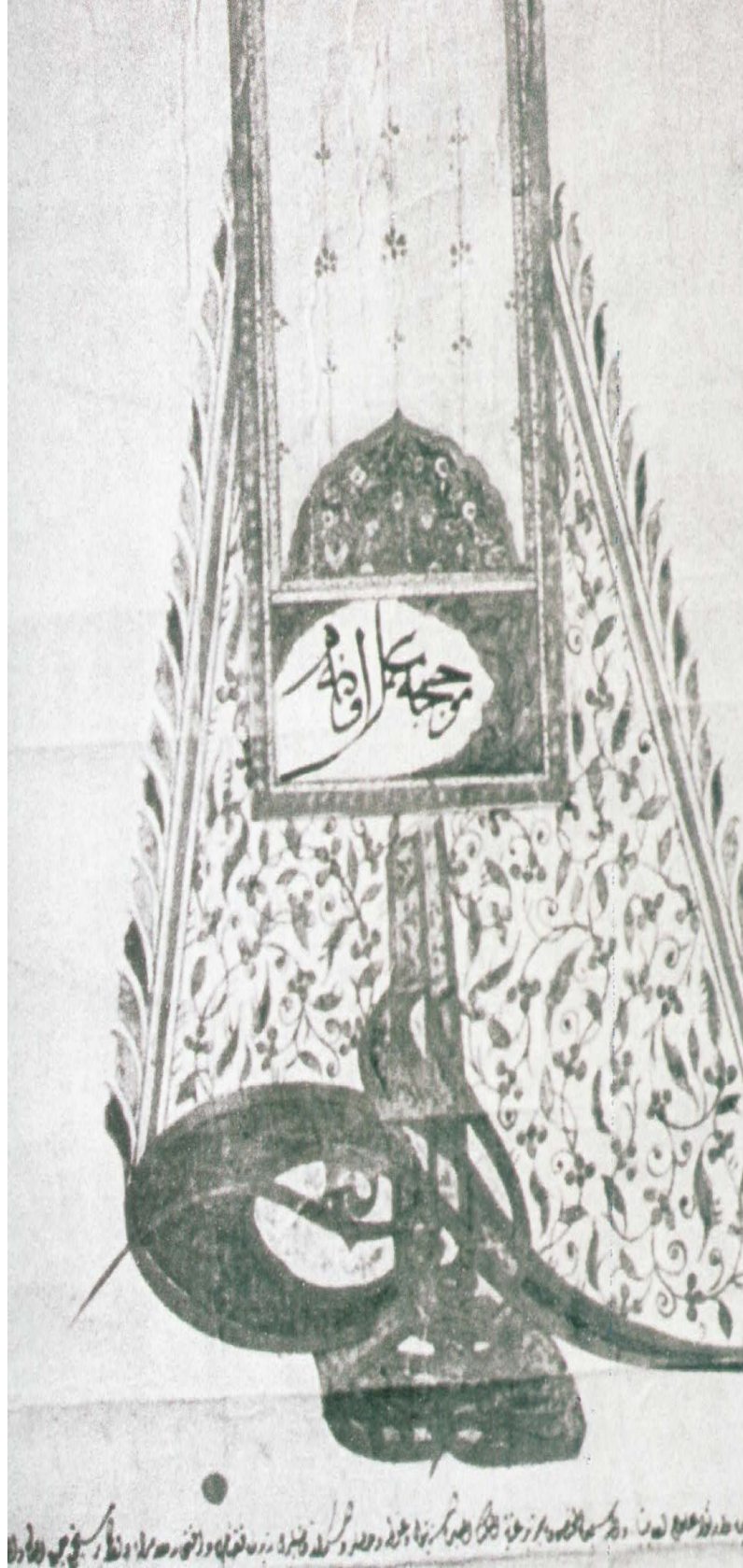
Şekil 4.1.1. II. Ahmed Fermanı.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Keşişim Yay., İstanbul 2005, s. 219

Şekil 4.1.2. II. Mahmut Fermanı.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 221

Şekil 4.1.3. II Abdülhamit Fermanı

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 223

4.2. Osmanlılar'da Ahilik

“Ahilik Türk esnafları arasında oluşmuş bir esnaf birliğidir. İlk önce Horosan bölgesinde faaliyet gösteren debbağlar arasında kurulduğu bilinmektedir.

“Eli açık olmak, sofrası açık olmak, gözü, dili ve beli kapalı olmak” Ahiliğin belli başlı kurallarındandır. Ahi kendi pişirir, kendi yer durumundadır. Ahilerin örf ve adetleri, uymak zorunda oldukları çalışma ve yaşam koşulları genelde Fütüvvetnamelerde toplanmıştır. Debbağların piri olarak da bilinen Ahi Evren, 1171-1261 yılları arasında yaşamış, Horosan'ın Hoyi bölgesinde doğmuş ve Kırşehir'de vefat etmiştir. Kabri de Kırşehir'dedir. Ahi Evren önemli bir din bilginidir. Hacı Bektaş Veli'nin ona yakın olabilmesi için Kırşehir'i seçtiği söylenir. Dericilik sanatını Horosan'da öğrendiği ve Anadolu'ya hicret ettiğinde önce kayseride debbağlık yapıp çok güzel deri işlediği rivayet olunur.

Ahilik ilk önce debbağlar içinde başlamış ve giderek diğer esnaf gruplarına geçmiştir. Ahi kurallarının en önemli özelliğinden biri de ‘Müslüman olma’ idi. Lonca kuralları büyük bir çoğunlukla Ahilik kurallarına dayandırılmıştır. Ahilik kurallarına göre yüzyıllar boyunca uygulanan çıraklık, kalfalık, ustalık gelenekleri esnaflık eğitimlerinde çok önemli bir yer tutar.’⁹⁷

ÜRÜN	GELDİĞİ YER
Kava Sabı	Küçük Asva (Foca, Trabzon)
Odun	Karadeniz -İzmit - Koçaeli
İnsaat Tahtası	İbid... Sakarya- Ereğli - İnebolu
Recineli Kereste	Kapıdağ - Edremit - İlimni
Brezilva Tahtası	Venedik
Serpus	Fransa
Borax	İran - Gümüşhane
Kamfre	Venedik
Kül	Karadeniz
Üstübec	Venedik
Kenevir	Mısır - Kastamonu - Ahtabolu - Selanik - İzmir -Aydın
Odun Kömürü	Çanakkale - İzmit - Terkos - Sadive
Bal Mumu	Eflak - Boğdan - Ruscuk
Halat	Trabzon
Kristal	Venedik
Deri ve Tabaklanmış Deri	Anadolu - Trakya - Boğdan
Bakır	Sinop - Amasra - Erzurum - Tokat - Gümüşhane
Kumaş	Londra - Venedik - Carcassonne - Avusturya - Hollanda - Paris - Marsilya - Ancona - Dantzig - İnan
Kalay	İngiltere
Kıtık	Mısır - Balkanlar
Düzaün	Hindistan - Venedik
Demir	Anadolu - Karadeniz - Batı Gürcistan - Varna - Samako - Üsküp - İngiltere (çelik)
Bevaz Demir	Polonya - Bohemya - İngiltere
Kuru Ot	Trakya - Makedonya
Kürk	Rusya
Katran	Rodos - Mentese - Biga

Tablo 4.2.1. Deri, Tabaklanmış deri ve Kürk ihtiyacının sağlandığı yerler.

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 72

⁹⁷ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 234-235-236 Özetlenerek alındı.

4.3. 16.Yüzyıl'da Osmanlı Deri Sanatı ve Eserleri

“Osmanlı İmparatorluğu zamanında yönetim ve sanat merkezi olan sarayda derinin çok geniş bir kullanım alanı bulunduğu ve deriden yapılan her eşyanın sanatsal boyuta eriştiği bilinmektedir. Bu dönemde başta ordunun gereksinimlerini karşılamak için kullanılan deri, kunduradan, cilt yapımına, çantadan ev ve giyim aksesuarı kadar sayısız pek çok alanda üretilen malzemelerin başında gelmektedir.”⁹⁸

“Özellikle 16 ve 17. Yüzyıl da deri terbiyesi ve deri eşya yapanlar hakkında ünlü seyyah Evliya Çelebinin Seyahatnamesi'nde bilgilere rastlanmaktadır. İstanbul, Konya, Trabzon, Edirne, Urfa, Bağdat, Mısır gibi imparatorluğun merkezlerinde çok değişik derilerin imal edildiği bunların renk, kalite ve süsleme açısından üstün özellikte olduğu açıklanmaktadır.

Dericilikle ilgili bilgilerin bulunduğu en önemli belgelerden biri Surname minyatürleridir. 16.y.y. İstanbulu'nun son derece önemli ve büyük bir sanayi dalı olan dericilikle ilgili esnaf geçitleri bu minyatürlerde önemli bir yer tutmaktadır. Burada debbağ esnafından övgü ile söz edilmekte, boyalı derilerin limon, turuncu, asumani, kırmızı gülgünü gibi değişik renkleri sayılmakta ve seyreden herkesin şaşkınlık ve hayranlık içinde kaldığı vurgulanmaktadır.

Şekil 4.3.1. 1582'de yazılan Surname-i Humayum da dericiler padişah önünden geçerlerken resmedilmişlerdir.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 40

⁹⁸ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 45

Geçmişte yapılan minyatür ve diğer eserlerden de gördüğümüz gibi Osmanlı döneminde yapılan deri ürünler hem kalite hem de ürün çeşidi bolluğu ile zengin bir arşive sahiptir. Bunlar arasında işlevi, çeşitli evrakları saklamak olan mektupluklar, evrak çantalarının yanı sıra para keseleri ve cüzdanlarda sık kullanılan deri ürünler arasındadır. Bu çantaların süsleme tekniklerinde dival işi, tel sarma gibi teknikler kullanılmıştır.”⁹⁹

“XVI. yüzyıl başında İstanbul, Edirne, Bursa intisab kanunnamelerinde verilen örneklerle deri ürünlerinin kalite tanımları açıklanmaya çalışılmıştır.”¹⁰⁰

“Bugün Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait deri papuç, çizme, terlik, gümüş kabartmalarla bezenmiş kaşıklıklar, sıрма işlemeli sahan kapakları, şamdan altlıkları, mataralar, sofrta altlıkları gibi 16-19.y.y.lar arasındaki deri işçiliğinin biçim, teknik ve süsleme bakımından ustaca yapılmış sanat ürünleri Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonunda bulunmaktadır.

Bunlardan 16.y.y’da applike işçiliğine örnek matara, aşure kabı, ve işleme tekniği ile yapılmış salıncak örnekleri de Osmanlı dönemi deri işçiliğinin ve süslemeciliğinin en güzel örneklerindedir. Ayrıca İstanbul Şehir Belediye Müzesinde bulunan deriden yapılmış berber takımı ile Gön koleksiyonunda yer alan Osmanlı dönemi deri çanta da deri ürünlerin farklı kullanım alanlarını gösteren örneklerdir.”¹⁰¹

“Polonya Bilimler Akademisi üyesi Andrej Dziubinski, 16-18. Yüzyıllarda Polonya Osmanlı Ticareti başlıklı makalesinde de, ülkesinin 16.yy. sonundan itibaren Levent ticaretinin itici gücü sonucu, Polonyalı asiller ile ileri gelenleri arasında yaygın sanat zevkinin Doğu sanatına yönelmeyi beraberinde getirdiğini yazar; Kumaş, alet, edevat, silah dışında, Müslüman Doğu’dan koşum takımlarısatin alındığını belirtir. Andrej Dziubinski, sözkonusu makalesinde Osmanlı’dan alınan ürünler arasında ‘binlerce parçalık sahtiyan’ bulunduğunu aktarır. ‘mavi boyalı sahtiyan Tokat’ta, kırmızı Diyarbakır ve Bağdat’da. Siyah Urfa’da, sarı Musul’da yapılmaktaydı.’ Diye yazar. Ayrıca Anadolu, Polonya’ya Beyaz ve Yeşil koyun postuda satmıştır.”¹⁰²

“Osmanlı Dönemi deri işlerinin sergilendiği Türk müzeleri kadar Polonya’daki Varşova Ulusal Müzesi, Tornow Bölge Müzesi, (Muzeum Okregowe w Tarnowie), Krakow Ulusal Müzesi, (Muzeum Narodowe w Krakowie), Polonya Ordu Müzesi (Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie), Poznan Ulusal Müzesi (Oddzial Muzeum Narodowego w Poznaniu) ve Czartoryski Müzesi (Muzeum Czartoryskich) tarihimiz açısından önem müzelerdir. Sözkonusu müzelerde Osmanlı Dönemi deri işçiliğine ait mataralar, eyerler, nakkare, at koşum takımları, kılıç ve deri kaplı kınlar, sadak, tabanca kuburu, yay mahfazası, yular ve çizme ile Kur’an ciltleri sergilenmektedir.”¹⁰³

⁹⁹ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 48

¹⁰⁰ YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 217

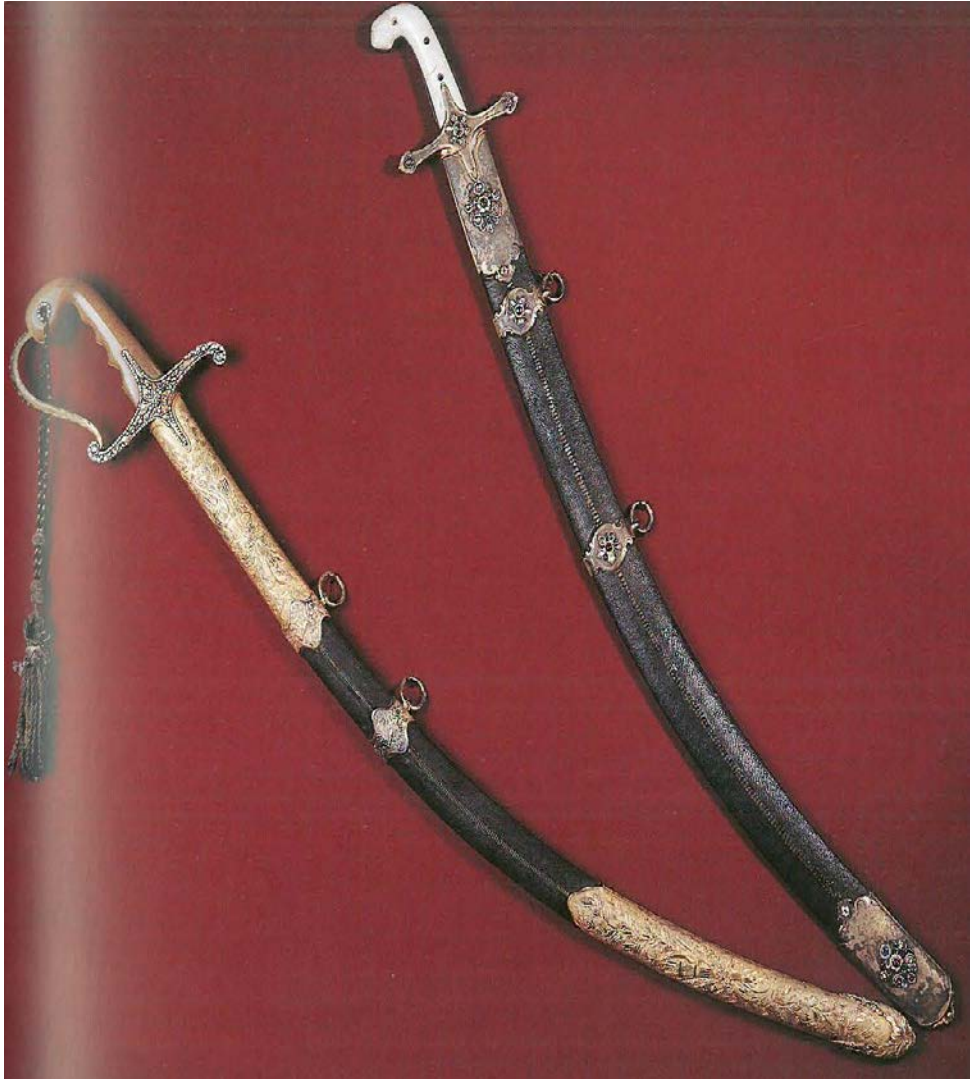
¹⁰¹ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 51

¹⁰² DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 9

¹⁰³ DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 10

“16. ve 17. yüzyıllarda o zamana kadarki en parlak devrini yaşayan Türk dericiliği, uzmanlığı ve üstün ürünleri ile yurt dışında da aranır hale gelmiştir. Türklere özgü bir deri yapım yöntemi olan “sahtiyan”, bu dönemde dünyaca kabul görmüş ve İngilizce literatüre “Turkish Leather” olarak girmiştir.”¹⁰⁴

“İnce, zarif kabzalarda sürüngen hayvan derilerinin kullanıldığı Türk kılıçları vardır. Bunlardan İstanbul Askeri Müze’de, 19 E.N ile sergilenmekte olan Kanuni Sultan Süleyman’a ait kılıç, 16. yy. yapımı kılıçtır. Kanuni Sultan Süleyman’ın kılıcının kabzası ahşap olup, yüzü deri ile kaplıdır. Aynı Müze’de, 1653 E.N ile sergilenen Yavuz Sultan Selim kılıcının yapımı da 16. yy.’a tarihlidir. Kabzası yeşil sürüngen hayvan derisi ile kaplanmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi’nde de kılıç kını sergilenmektedir.”¹⁰⁵

Şekil 4.3.2. Deri Kılıç Kını.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 45

¹⁰⁴<http://turkishleatherbrands.com/tr/heritage.php> Erişim Tarihi: 13.01.2015

¹⁰⁵DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 44

Şekil 4.3.3. 16.yy. Tarihli Deri Aplikeli Kürk Kaftan. (Budapeşte Ulusal Müzesi –Macaristan.)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 50

“Boya ve süslemeleri (biçim ve desenleri) bakımından Selçuklular dönemi
uslubunu taşımaktadır.”¹⁰⁶

¹⁰⁶DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 50

Şekil 4.3.4. Deri Aplikeli Kürk Kaftan etek ucu yakın görünümü.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 50

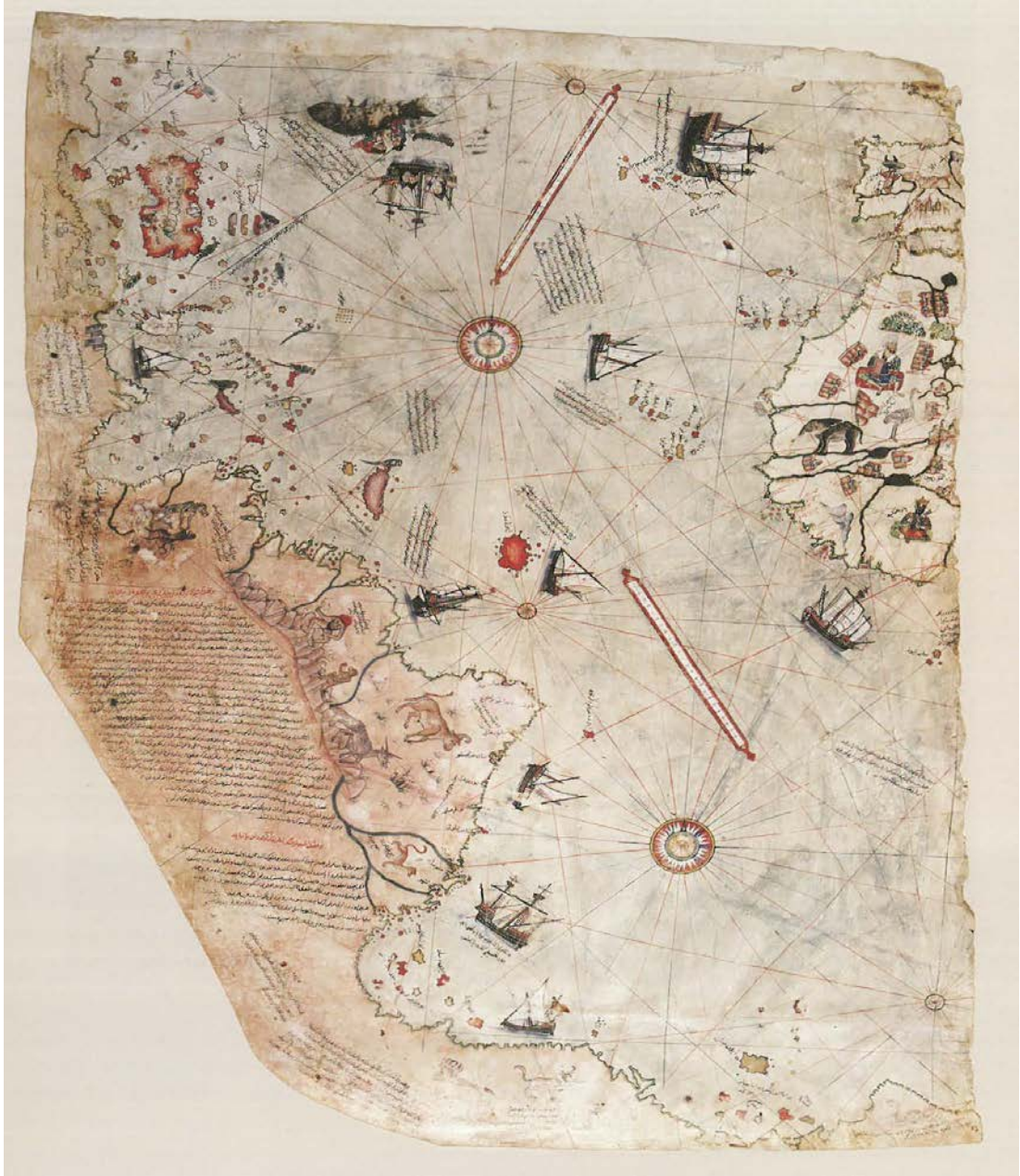

Şekil 4.3.5. İçi Kürklü Kaftan. 1581 Sultan Murat III. Ait. (Topkapı Saray Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 50

‘İç tarafı yakası ve kolları kül rengi kuzu kürkündendir. Kuzu derisinin iç tarafı dışa getirilmiştir. Bu kısımda şer sisteminde işlenmek suretiyle kahverengi güderiye dönüştürülmüştür. Bu biçimde diğer kuzu derileri beyaz keçi derisinden zırhlarla birbirine çok iyi bir yöntemle eklenmişlerdir. Her bir parça kuzu derisinin üstünde mavi, kırmızı ve sarı renkte dibe denilen işlemeli ipek kumaşlardan süsler vardır. Boyu 157 cm’dir.’¹⁰⁷

¹⁰⁷DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 51

Şekil 4.3.6. Piri Reis Dünya Haritası. Yapım Tarihi 1513'tür. (Topkapı Sarayı Müzesi- İstanbul)
Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 52

“Ünlü Osmanlı Denizcisi Piri Reis, dokuz renkte boyadığı, 86 cm X 61cm boyutundaki ünlü haritasını deve derisi üzerine çizmiştir. 1513'te Gelibolu'nda yapılmış, 1517 yılında Mısır'da, Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur.

Deri üzerine yapılan Malta Adası Elmo Kalesi Haritası 1565 yılında yapılmış, Ali Macar Reis Atlası İtalya Haritası 1567 yılında ceylan derisi üzerine çizilmiş ve atlas 7 ayrı haritadan oluşmaktadır. Menemenli Mehmet Reis Haritası 1590 yılında Ceylan derisi yapılmış, mavi, kırmızı, yeşil, siyah ve yıldız kullanılarak hazırlanmıştır.”¹⁰⁸

¹⁰⁸DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 53-54-55 özetlenerek alınmıştır.

Şekil 4.3.7. 16yy.da yapılmış, Deri yüzeye yerleştirilmiş karanfil, lale, kıvrık dal ve yapraklardan oluşan mavi ve kırmızı ipek iplikle işlenmiş Deri Çizme. (Arkeoloji Müzesi-Manisa)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 60

“Müze ve koleksiyonlardaki kavaf işi ayakkabı, galoşlu ayakkabı, mes, işlemeli terlik işleri ve çizme; kavaflığın ne denli ileri bir zanaat düzeyinin olduğunu ortaya koyar. Kırmızı sahtiyan üzerine sırma işlemeli kadın ayakkabıları, deri astarlı sırma kadife kaplı kadın pabuçlar, yine galoşlu potinler, kösele tabanlı çizmeler, mes pabuçlar, saraç işlemeli çizmeler, giysiye dikili mes örnekleri, saray mensuplarına ait çizme ve pabuçlar, yine saray işi çedik/iç edik ve mesler önemli örneklerdir.

Beykoz kundura Fabrikası koleksiyonunda yer alan 16.yy.'ın son çeyreğinden işlemeli çizmeler, deri yüzeye yerleştirilmiş karanfil, lale, kıvrık dal ve yapraklardan oluşan mavi ve kırmızı ipek iplikle işlenmiş motifler en güzel örneklerdendir.”¹⁰⁹

¹⁰⁹DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 60

Şekil 4.3.8. Deri üzerine farklı renkte Rumi motifleri aplikeli edilmiş II. Selim'in Çizmesi. (Topkapı Sarayı – Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 61

Şekil 4.3.9. 16.yy. da Aplike Deri İşçiliği İle Yapılmış Osmanlı Matarası. (Topkapı Sarayı – Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 61

“Viyana’daki Neue Burg’da, eski kraliyet koleksiyonunda bulunan Osmanlı matarası, 16.yy.aplike deri işçiliğinin eşsiz örneklerindedir. Sultan 3.Murat’ın, 1582 yılında bir elçi heyetiyle Avusturyaya İmparatoru 2.Rudolf’a armağan olarak gönderildiği matara; palmet ve rumi motiflerle bezenmiş kırmızı, beyaz, gri, mavi derilerle applike tekniğinde işlenmiştir. Matara 16.yy Saray atölyelerinde çalışan saraçların özgünlüklerini ortaya koyar.”¹¹⁰

¹¹⁰DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 66

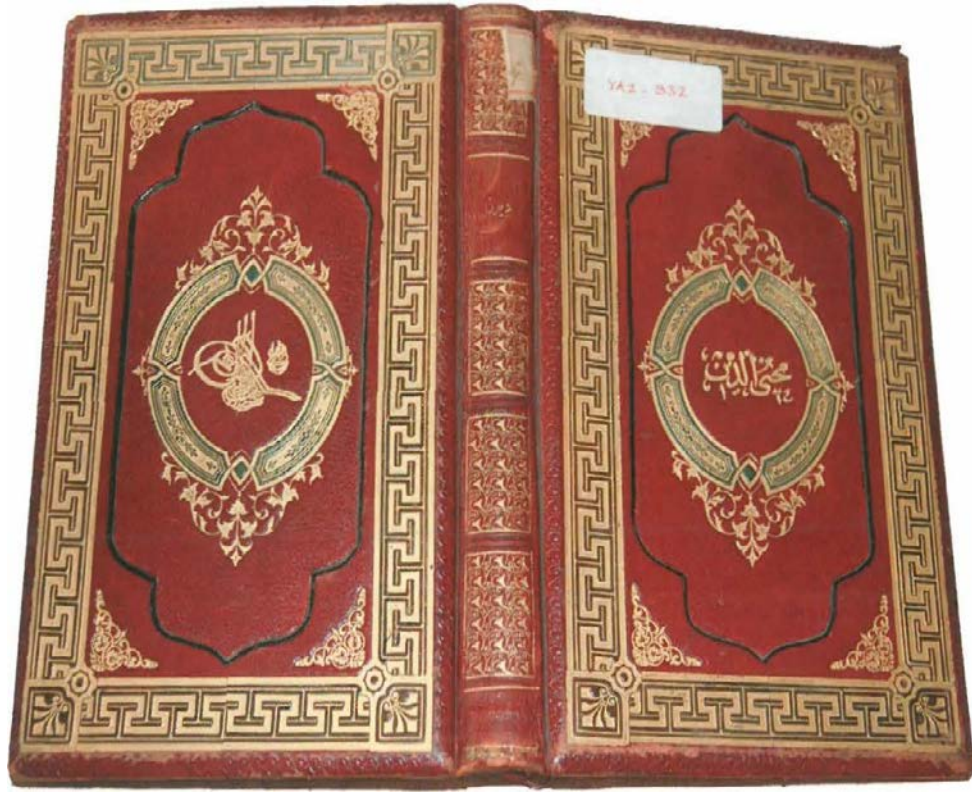
Şekil 4.3.10. 16.yy. da yapılan Deri üzerine sırma işlemeli çanta. (Arkeoloji Müzesi –Manisa)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 72

Şekil 4.3.11. Sığır Derisinden yapılmış Zembil Çanta. 16.yy. da yapılmaya başlanmış, Osmanlı İmparatorluğu'nda Yeniçeri Teşkilatında yemek çavuşları tarafından taşınan, içine yiyecek konulan çanta. (Sepiciler Koleksiyonu-İzmir)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 92

Şekil 4.3.12. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden.

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 80

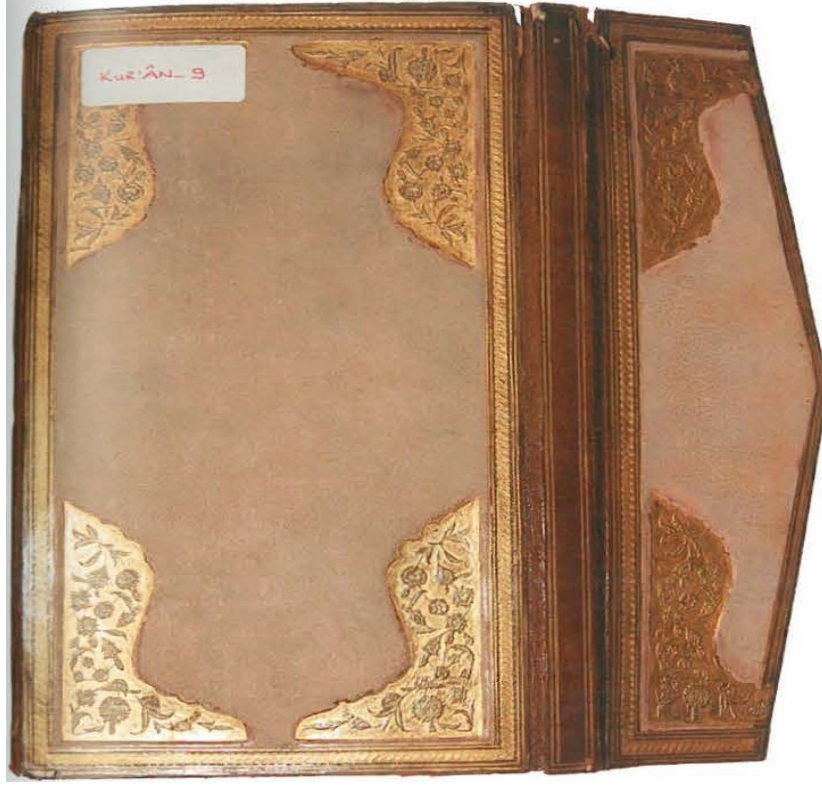
“Osmanlı döneminde cilt sanatı pek büyük bir gelişme göstermiş ve cilt için birinci derecede sahtiyanla, daha az kullanılan meşinin çeşitli renkteki en güzel örnekleri İmparatorluğun birçok kentinde yapılmıştır. Keçi derisinden yapılan cilde sahtiyan, koyun derisinden yapılabana meşin adı verilir. Kırmızı, vişne, yeşil, mavi, mor, siyah, kahverengi en çok kullanılan deri cilt renkleri olarak karşımıza çıkar.

Cilt sanatı hattatlıkla beraber yürümüş sanattır. Mücevherat kakmalı, altın çizgili, içerisi hurda tezyinatlı, resimli, kenarları inci, yakut, zümrüt, firuze ile donanmış meşin ciltler vardır.

Araştırmacı Müjgan Cumbur tarihi gelişimi içerisinde doğu cilt sanatının; Hatayi, Herat, Arap, Türk, Lake, Buhara-yı, Cedit, gibi üsluplara ayrıldığını belirtir.

Klasik üslubun en güzel örneklerini verdiği yüzyıllar Türk ciltçiliğinin en üstün devresine rastlanır. 16.yy.’da İmparatorluğun gücüyle doğru orantılı çok güzel örnekler veren cilt sanatı, 17.yy.’daki siyasi başarısızlıklara ayak uydurmuşçasına gerilemiştir.”¹¹¹

¹¹¹DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 80-81

Şekil 4.3.13. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden. (Türk ve İslam Eserleri Müzesi –İstanbul)
Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 81

Şekil 4.3.14. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden. (Etnoğrafya Müzesi-Ankara)
Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 81

Şekil 4.3.15. Osmanlı Deri Cilt Örneklerinden. (Türk ve İslam Eserleri Müzesi-Bursa, Milli Kütüphane-İzmir)
Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 82

Şekil 4.3.16. Deriden dival işi su matarası.

Kaynak:ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.52

Şekil 4.3.17. Üzeri gümüş kakmalı köseleden yapılmış keşkülü fukara
Kaynak:ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 53

Şekil 4.3.18. İşlemeli deri ile kaplanmış parfüm şişesi.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 53

Şekil 4.3.19. İşlemeli deri salıncak.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 53

Şekil 4.3.20. Deri salıncaktan detay görüntü.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 53

4.4. 19.Yüzyıl'da Osmanlı Deri Sanatı ve Eserleri

“Ondokuzuncu yüzyıl dünya için olduğu kadar Osmanlı toplumu için de bir değişim dönemi olmuştur. Ancak ekonomi alanındaki değişim diğer alanlara oranla hem daha yavaş hem de hayli cılızdır. Dericilik ve ona bağlı üretim dalları gediklere dönüşmüş loncalar biçiminde ve geleneksel kalıplarda üretimlerini sürdürürlerken ilkin devlet bugünkü Beykoz Deri ve Kundura Sanayi İşletmesi'nin temeli olan Debbağhanei Amire'yi kurmuştur. Tanzimat sonrasında ise 1861'de oluşturulan Islah-ı Sanayi Komisyonu'nun çabaları sonunda debbağlar ve saraçlar iki ayrı şirket halinde örgütlenmişler ise de (1866 – 1867) bu girişim kayda değer bir başarı kazanamamıştır.

20. yüzyıl başında Osmanlı dericiliğinin vardığı noktayı en iyi anlatan metin 1913 – 1915 Sanayi istatistikleridir. Bu rapora göre; “ Sanayimizin en eski ve aynı zamanda en yaygın olanı dericiliktir. Bir zamanlar yalnız tüketimimizi karşılamakla kalmayıp, çok miktarda ihracatta da bulunuyorduk. Derilerimiz her tarafta pek makbul idi. Üzüntü ile belirtmek gerekir ki, bu sanatın bugünkü (1917) durumu Avrupa'daki derecesinden pek uzaktır. Artık tüketimimizi karşılayacak durumda olmadığı gibi, ithalatımız da devamlı olarak artmaktadır.

Bu durumun ortaya çıkmasını gerektiren başlıca nedenler şunlardır: sözü edilen sanatın ülkemizde çağdaş fennin gelişme ve kesiflerinden yararlanamaması ve hala (1917) babadan kalma usullerle çalışılması; öte yandan, ülke içinde ağır derilerin kıtlığı. Bununla birlikte, ham derilerle işlenmiş derilerden aynı gümrük resmini alan sabık gümrük idaresinin bu uygulaması ile sanatkârlarımızın yabancı rekabetine karşı en büyük zorluklar içinde mücadele ettikleri düşünülmelidir. Bundan başka, derilerimiz, salhanelerde yüzülürken dikkatsizlik sonucu yapılan bıçak yaraları (spira), hayvanların bakımsızlığı yüzünden doğan ve nokra denilen delikler, övendir yaraları ile değerlerini büsbütün kaybediyorlar.”¹¹²

Şekil 4.4.1. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'nın ürettiği bot.

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 260

¹¹²KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 75

Şekil 4.4.2. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'ndan kadın ayakkabıları.
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 261

Şekil 4.4.3. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası'ndan kadın ayakkabıları.
Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s. 261

“Dericilik, 18. yy . sonuna kadar rakipsiz olarak yakın ve ortadoğu'nun tekelinde iken, 19. yy. 'da Fransızlar, dericiliği Türklerden öğrenerek Avrupa' ya yaydılar. özellikle, Fransa'da bir devlet kuruluşu olan Tannerie de France'nın kuyu sepişi ile elde ettiği köseleler dünyanın her yerinde aranır oldu. 19. yy.'ın sonunda laboratuvarlarda geliştirilen yeni dericilik metodlarının o tarihe kadar yalnız tanen, yağ ve şapla yapılması sepilemeden daha hızlı sonuç veren krom sepisinin, derilerin anilin boyaıyla boyanması ve dolapların yağlanması gibi teknolojik gelişmelerin sanayiye girmesi, geleneksel yöntemlerle çalışan Anadolu 'daki dericiliğin Pazar bulamamak yüzünden gerilemesine yolaçtı. 19. yüzyıl sonunda deri sanayine makinalaşma da girdi.”¹¹³

4.5. Kullanılan Deri Çeşitleri

“Bazı belgelerde sahtiyani, meşin ve gönden söz edilmektedir. Pahalı ayakkabıların sahtiyandan yapıldığı anlaşılıyor. 1600’de yürürlüğe giren İstanbul fiyat düzenlemelerine göre, saray için çalışan ayakkabıcılar hemen hemen yalnızca sahtiyani kullanırdı. Saray için alınan ayakkabılar arasında Manisa sahtiyaniından yapılanlar vardı, bazı saraylılar İstanbul sahtiyani denilen biraz daha ucuz bir cins deriden yapılmış bir ayakkabı giyerlerdi. Ne yazık ki; Manisa sahtiyani dene derinin gerçekten Manisa’dan gelip gelmediğini bilmiyoruz.

Sözlük anlamının genel olarak deri ile aynı olmasına karşın, meşin sözcüğü ile 1600 yılı dolaylarında görece olarak ucuz bir deri çeşidinin kastedildiği anlaşılıyor. 1600 yıllık fiyat düzenlemelerinde sarayın ısmarladığı bir çift terliğin Manisa sahtiyaniından yapılması halinde 40, meşinden yapılması halinde ise 25 akçeye alınabileceği belirtiliyordu.

Gön sözcüğünün kesin anlamı daha da belirsizdi. Ama bu sözcükle daha kaba bir deri türünün kastediliyor olması akla yakındır. 15.yy sonu ve 16.yy başlarına ilişkin İstanbul narh listelerinde su sığırı gönünden yapılmış ayakkabılardan söz edilmektedir. Sığır derisinden de gön yapılırdı. Makedonya’daki Yenice-i Karasu kenti bu işte uzmanlaşmıştı. En azından 1500 yılı dolaylarında ayakkabı yapımında kullanılan derinin kolayca bozulabilen türde olduğu anlaşılıyor.

Deri çeşitli renklerde boyanabiliyordu. Ö.L. BARKAN’ın yayınladığı fiyat düzenlemesinde kırmızı, al, gülhari, narenci ve erguvani adlarında en az 5 ayrı kırmızı

tonu yer almaktadır. Üstelik erguvani derinin de iki türü vardı. Sözcüğün kökenini oluşturan erguvan ağacı rengi göz önünde tutulursa bunların eflatunun tonları olsa gerekti.

“Erguvani ki kırmızıdan dönmüş olan” diye nitelenen renkteki deri diğerlerinden daha pahalıydı. Bir tür güzel kokan deri olduğu anlaşılan bulgari (Rus meşini) limoni renkteki deri ile aynı cümle içinde geçiyordu. 1600 yılı fiyat listesinden ak meşinin varlığını öğreniyoruz; Tesalya’da da kara sahtiyani üretiliyordu. Kayıtlarda bu renklerin nasıl elde edildiğinden söz edilmemektedir. Fakat bazı derilerin, esnek olmaları için yağlandıkları anlaşılıyor.”

“Elbise ve ev eşyası kayıtları deriden ne kadar çeşitli eşya üretilebildiği hakkında bir fikir vermektedir. Yünü kırılmamış koyun postundan ceket yapıldığı anlaşılıyor; Saban 1012 (Ocak 1604) tarihli bir kayıta geçen meşin kürk (değeri 120akçe) terimi böyle yorumlanabilir.”¹¹⁴

¹¹³DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu’ da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 83

¹¹⁴KOPAN Demet, Anadolu’ da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 76-

4. 6. Kürk Kullanımı

“Osmanlı Sarayında kürkler ve postların ayrı bir önemi ve yeri vardı. Devlet görevlerinde, atamalarda, ödüllendirmelerde içine kürk kaplı hil’at verme çok eski zamanlara giden bir Türk geleneğidir. Atanan mevkiinin yüksekliğine, yapılan işin önemine göre kürkün kaplandığı kumaş ve kullanılan kürkün cinsi değişir. 18. Yüzyıla kadar asla dışa giyilmeyen kürk bu dönemde dışa giyilmeye başlandığında alay konusu olmuş ve şiirlerde hicvedilmiştir.

Kürkün farklı kalitelerde, cinslerde kullanılmasının, kürk kaplarının farklı oluşunun başka sebepleri de vardır. Padişah hükümlerinden anlaşıldığına göre; kürkler yazın da giyiliyor ve cinsleri mevsimlere göre değişiyordu. Örneğin Sultan III: Selim’in 2 Mayıs 1791 tarihinde; havaların ısınmaya başladığını söyleyerek kakım kürk giyilmesine izin verdiği sır kâtipi tarafından not düşülmüştür.

Kürk giymek bir statü belirtisi olduğundan herkes istediği zaman istediği kürkü giyemezdi. Kürk giyilmesi saray tarafından belirlenir, önce sultan giyer, sonra devlet erkânı ve halk giyebilirdi.

Osmanlılarda sarayda olduğu kadar halk arasında da kürk giyimi yaygındı. 1437 – 1439 yıllarında Anadolu’dan geçen İspanyol gezgini Pero Tayfur, notlarında; Türklerin kıyafetlerinden bahsederken, samur ve kakım kürkünden olanların çoğunluğu oluşturduğunu belirtir.

Osmanlı Sarayında kürk, ipekli dokumaların en ağır ve en pahalısı olan seraser, çatma kadife, kadife, kemha, serenk, atlas, diba gibi kumaşlarla kaplanır, kışlık ve günlük giyim için daha sade olan, tiftik yapağından yapılan sof ile koyun yapağından yapılan çuhaya kaplanırdı. Özellikle sultanların merasimlerinde, halka göründükleri zaman, elçi kabullerinde kapaniçe dedikleri seraser kumaşa tilki kürkü kaplanmış, etek boyu yere kadar, kol boyu etek hizasında, yakasız, yaka yuvarlağı ve önleri kürk çevrilmiş kaftanlar, önleri altın üzerine elmas, yakut, zümrüt gibi çapraz denilen mücevherli bantlarla süslü kapaniçeler üst giyimleri olarak kaynaklara konu olmuştur. Padişahların kapaniçeleri günümüze kadar bütünüyle gelememiş, ancak minyatürlerde ve 18. yüzyılda yapılmış portrelerinde görülebilmektedir. Çünkü kapaniçelerin değerli kürkleri yeni bir kaftana kaplanmak üzere sökülüştür. Nitekim koleksiyonda böyle çaprazları sökülmiş bir kapaniçe vardır. Kürk ve çaprazları sökülmiş birkaç kaftan da, “kürk kabı” olarak kayıtlıdır.”¹¹⁵

¹¹⁵Hülya TEZCAN, Kürkün Saltanatı, Antik Dekor Dergisi, Sayı:74 2013/1 s. 64-65

4.7. Osmanlı Dönemi Deri Giyim Ürünlerinden ve Kullanılan Deri Eşyalardan Örnekler

Şekil 4.7.1. Fatih Sultan Mehmet'in İtalyan Ressam Gentile Bellini tarafından yapılmış Kürk Kaftanlı bir portresi (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: DAGTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s.31

Şekil 4.7.2. Sultan III. Selim'in Portresi (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul

2007 s.69

Şekil 4.7.3. Sultan Reşat'ın Bursa Mihmandarı Agah Efendi'ye Ait Vaşak Kürk

Şekil.71. Ahmed Bahaeddin Efebdî'ye Ait Vaşak Kürk

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 85

Şekil 4.7.4. III. Murat'a ait Deri Kaftan.

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 163

Şekil 4.7.5. Kürklü kaftan; 16. – 17. yy. baştanbaşa gümüş ve altın alaşımli telle dokunmuş, pırıltılı, gümüş renkli, seraser denilen kumaşa fayum ve samur kürkü, birinden diğerine açılan madalyon şemasında desenlendirilerek kaplanmıştır. Kürk yer yer mavi ve nohut rengine boyanmış beneklerle renklendirilmiştir.
Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 138

Şekil 4.7.6. Gülkurusu rengi atlasa kaplı, beyaz siyah ve pembe boyalı kakumdan, ay yıldız desenli kürklü kaftan. 16 – 17. yy Topkapı Sarayı Müzesi

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 140

Şekil 4.7.8. Güvez renkli atlasa kaplı, beyaz, siyah ve pembe boyalı, kuyrukları üstünde bırakılmış kakum kürklü kaftan. 16- 17. yy. Topkapı Sarayı Müzesi

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 141

Şekil 4.7.9. Parlak sarı muareden ceket, içi sincap kaplı, 16 – 17. yy. Topkapı Sarayı Müzesi

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 141

Şekil 4.7.10. Beyaz ve siyah kakumdan stilize edilmiş bulut desenli kürklü kaftan. 16 – 17. yy. Topkapı Sarayı Müzesi

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 143

Şekil 4.7.11. Nohut renkli atlastan kısa kaftanın içi beyaz ve siyah kakumdan üç benek, kol agzı çizgili olarak desenlendirilmiş kürkle kaplıdır. 16 – 17. yy. Topkapı Sarayı Müzesi
Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 143

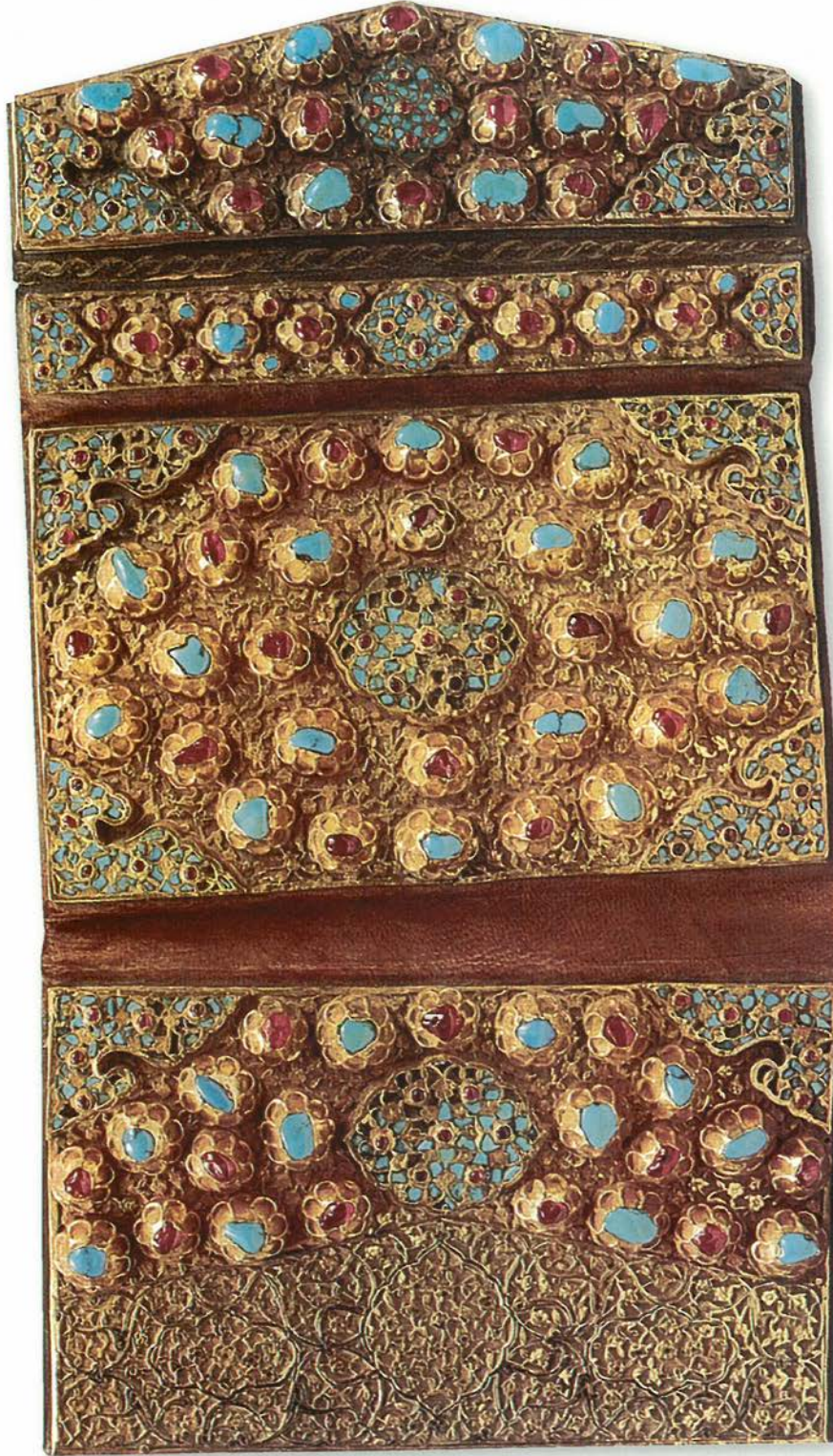
Şekil 4.7.12. İşlemeli Deri Çocuk Çizmesi (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 160

Şekil 4.7.13. İşlemeli Deri Takunyalar (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 127

Şekil 4.7.14. Kakma tekniği ile yapılmış deri Kur'an mahfazası. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 127

Şekil 4.7.15. Eyer Takımı 19. yy. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 174

Şekil 4.7.16. Binici Takımı 19. yy. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 119

Şekil 4.7.17. Kaplumbağa Derisi Kalkan. (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 190

Şekil 4.7.18. 18.-19.yy. Kütüklük. (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 183

Şekil 4.7.19. Siyah Deri Kaplama Üzerine Gümüş Sırma İşlemeli Deri Tirkeş (Askeri Müze Koleksiyonları)
Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 124

Şekil 4.7.20. Sofra Altığı. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 62

Şekil 4.7.21. Dival İşi Tekniğiyle İşlenmiş Sahan Kapağı. (Sadberk Hanım Müzesi- İstanbul)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 64

Şekil 4.7.22. Dival İşi Tekniğiyle İşlenmiş Sahan Kapağı. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 64

Şekil 4.7.23. Saray işi çizme. (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s. 99

Şekil 4.7.24. Boyalı Sim İşlemeli Telatinden (Gön) Hamam Taşı Kılıfı (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007 s. 70

5. BÖLÜM

5.1. CUMHURİYET DÖNEMİ DERİCİLİĞİ

“Cumhuriyet tarihinde birçok illerde olduğu gibi dericilik alanına da büyük Atatürk ile karşılaşırız. 1920’lerde Azerbaycan kökenli Aziz Alpaut Almanya’ya kaçmış ve orada dericilik eğitimi aldıktan sonra Türkiye’ye dönmüştür. Önce Beykoz Sümerbank deri ve kundura fabrikasında çalışmaya başlamış, oradan Kazlıçeşme’ye geçmiş Kamhi deri fabrikasında bir süre çalıştıktan sonra Şark Deri Sütluçe tesislerinde görev almıştır. 1936 yılında Ankara’daki Orman Çiftliğinde Atatürk ile tanışır. O’nun isteği üzerine bu çiftlikte Karagül koyunlarından kürklük deri üretmeye başlar. Atatürk’ün direktifi ile Almanya’dan kürklük deri işlemek üzere makineler sipariş olunur. Fakat Atatürk’ün rahatsızlığı nedeniyle Atatürk Orman Çiftliği’nde kurulması düşünülen tesis yarıda kalır. Almanya’dan gelen deri makineleri ve tesisatı Ankara Ziraat Fakültesi’ne intikal eder. Aziz Alpaut Ziraat Fakültesi’ne geçer orada deri doktoru payesini alır. Üniversite düzeyinde ilk dericilik eğitimi Prof. Cahit Öncü ile Dr. Aziz Alpaut tarafından başlatılır. Ankara Ziraat Fakültesi hocalarından Prof. Mustafa Harmancıoğlu daha sonra Ege Üniversitesi’ne geçer ve orada Lif Teknolojisi kürsüsünü kurarak dericilik eğitimini sürdürür.

Türk deri sanayi çok eski ve köklü yapıya sahip olmasına rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında babadan oğula geçen ve lonca karakterini muhafaza eden bir iş kolu olarak varlığını devam ettirmiştir. Ancak kalkınma planlarında sektörle ilgili belirlenen çeşitli özendirici tedbirler sayesinde, yavaş yavaş kabuk değiştirmeye başlamış ve dericiliğe gerekli olan önem verilmeye çalışılmıştır. Batı tekniğinin Türkiye’de pahalıya mal olması, kalifiye eleman yetersizliği, eğitim, deri işleme atölyelerinin çok dağınık ve imkânsızlıklar içinde olması ve çeşitli finansal güçlükler nedeniyle bu gün Avrupa ülkelerinin gerisinde kalmıştır.

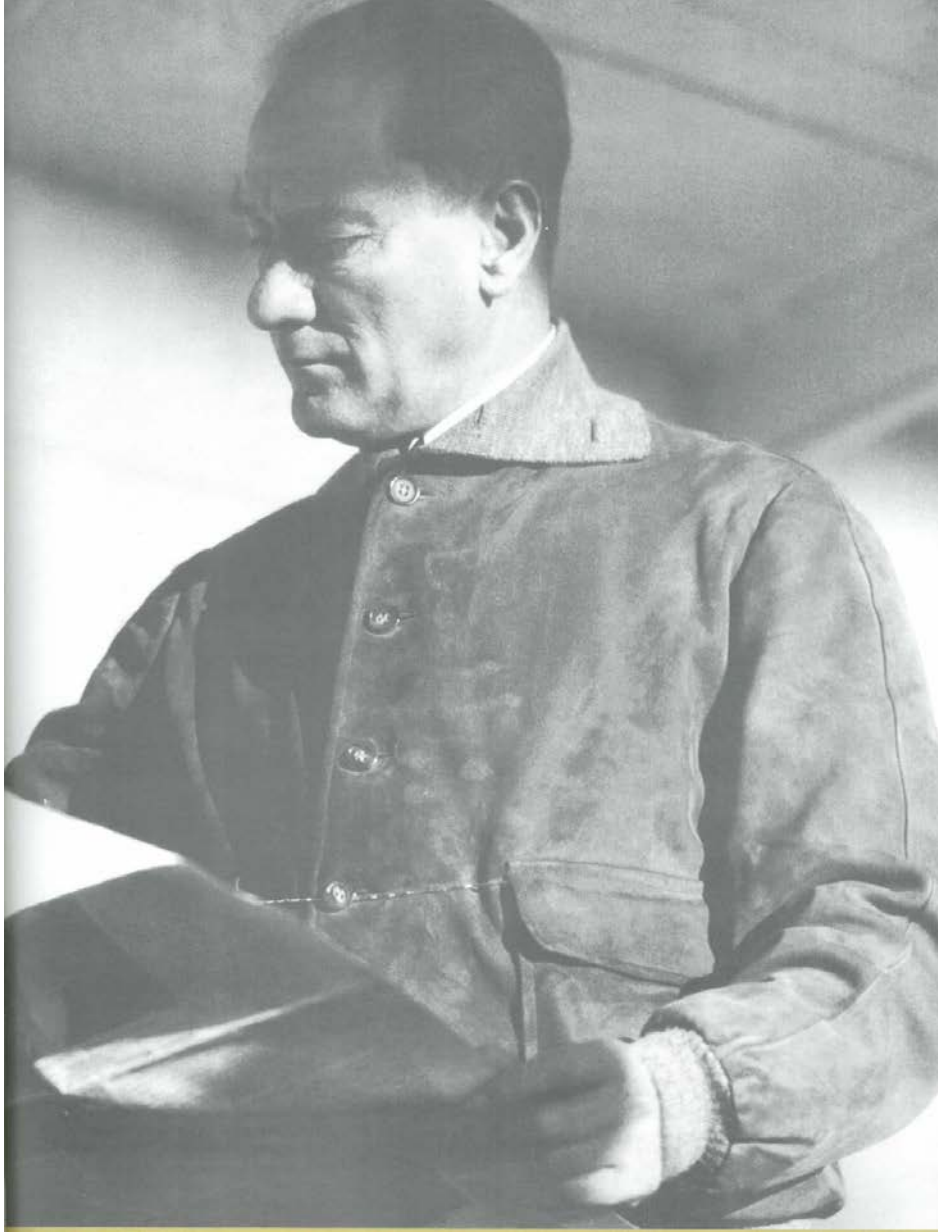
Cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu dericiliği ele alındığında 1920 -1930 arası dönemde hemen her kasabada deri işlemeciliğinin var olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de bu gün herhangi bir kasabamızda “tabakhane sokağı”, “tabakhaneler deresi”, “debbağlar çarşısı”, “tabaklar hamamı” gibi adlara rastlamak olasıdır. Örneğin; Safranbolu’da Debbağlar çarşısı, Aşağı tabakhane sokak, Yukarı tabakhane sokak Ödemiş’te Tabakhane deresi gibi.

Osmanlı döneminde ordunun ayakkabı üretiminde, deri ve kösele ihtiyacının karşılanması amacıyla Beykoz’da kurulan ayakkabı fabrikası Cumhuriyetin ilk yıllarında da faaliyetine devam etmiştir. II. Dünya savaşında duyulan deri mamulleri ihtiyacı bu müessese tarafından karşılanmıştır. Fabrika daha sonra Sümerbank’a bağlı bir kuruluş haline getirilmiştir. Kurum askeri botlara ek olarak, halk için ucuz ve sağlam ayakkabılar üretmiştir.

Türkiye’de 1920, 1930’lu yıllarda her kasaba düzleminde bir tabakçılık işine rastlanırken, zanaatın zamanla sanayiye dönüşmesi, işin özünde ileri teknolojinin yer alması, rekabet koşulları, çevre kirliliği olgusu dericiliğin belli bölgelerde, giderek de deri organize bölgelerinde yer alması sonucunu yaratmıştır. Türk deri sektörünün 1980’li yıllarda geçirdiği yapısal değişiklik, deri üretimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Deri tabakçılığı ve üretimi sırasında kullanılan bazı kimyasalların yarattığı olası çevre kirliliği riski, bu tür sanayilerin daha çok güvenli üretim birimlerin de yapılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Yıllardan hatta asırlardan bu yana Kazlıçeşme bölgesinde kurulu olan Türk deri sektörü tabakhaneler, bu haklı istek sonucu, üretim yerlerini değiştirme kararı almışlardır. Bu amaçla 1986 yılında başlatılan Tuzla organize deri sanayi

bölgesi projesi, 1992 yılında hazır duruma gelmiş ve deri üretim birimleri yavaş yavaş bu sanayi bölgesine taşınmaya başlamıştır. Ancak organize sanayi bölgesinin yapımı ile tamamlanması arasında geçen sürede, deri işletmelerinin Kazlıçeşme'yi boşaltmaları istenmiştir. Böylece dericilerin Kazlıçeşme'deki üretimleri dururken Tuzladaki üretimlerine hemen başlayamamışlardır. Bu ise Türk deri sektörü üretiminin düşmesine neden olmuştur. Turizmden sonra körfez krizinden de en çok etkilenen sektörlerin başında gelen deri sanayi, yeniden yapılanmayı hızlandırarak 1992 yılında Kazlıçeşme problemini de çözmüş ve Tuzla Organize Sanayi Bölgesini faaliyete geçirmiştir.¹¹⁶

Şekil 5.1.1. Süet ceketiyle Atatürk

Kaynak: YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005, s.181

¹¹⁶ KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul, s.150-151

6. BÖLÜM

ATACAN DERİ FABRİKASINDA DERİLERİN TABAKLANMASINDA KULLANILAN MAKİNALAR VE İŞ AKIŞI

6.1 . Hamderi Deposu

Deriler hayvandan yüzölüp gerekli konservasyon işlemleri yapıldıktan sonra, derilerin tabaklanacağı fabrikalara getirilir. Deriler, burada koruma amaçlı serin ve büyük depolarda ışık görmeyecek şekilde paletler üzerinde istiflenerek muhafaza edilirler.

Şekil 6.1.1. Hamderi Deposunda derilerin saklanması.
Kaynak: Semra ANAMUR

6.2. Tabakhane işlemlerinde Kullanılan Maddeleri Muhafaza Edildiği Depo

Şekil 6.2.1. Tabakhane işlemlerinde Kullanılan Maddeleri Muhafaza Edildiği Depo
Kaynak: Semra ANAMUR

6.3. Yaş İşlenti Bölümü

Şekil 6.3.1. Yaş işlenti bölümünden bir görünüm.

Kaynak:Semra ANAMUR

Yaş işlenti bölümüne getirilen deriler öncelikle tartılır, ırklarına, büyüklüklerine ,ağırlıklarına ve biyolojik özelliklerine göre gruplandırılırlar. Deriler tartıldıktan sonra ‘Yaş işlenti’ denilen bölümde işleme alınırlar.

Şekil 6.3.2. Tartılma işlemi tabaklama işlemlerinin bazı aşamalarında da tekrar yapılır.

Kaynak:Semra ANAMUR

6.4. İlk İşlem Islatma Yumuşatma İşlemi

“Deriler ilk olarak ıslatma yumuşatma işlemi için dolaplara alınır. Bu dolaplarda ağırlıklarının 1-5,2 katı su ile döndürülerek yardımcı kimyasallarla beraber kirlerinden arındırılarak, tuzlama sonucu kaybettikleri suyu geri kazandırılırlar. Bu aşama sonradan yapılacak işlemlere ön basamak oluşturması açısından önemlidir. Yeteri kadar ıslanmış deriler aynı dolaplarda kıl giderme ve kireçlik denilen bir başka önemli işleme alınır. Bu işlemde zırnık denilen kireç yardımıyla derilerin kılları giderilir. Ve deri içerisindeki kuvvetli lif bağları parçalanarak deri hacim kazanır süngerimsi bir yapıya sahip olur. Kıl giderme ve kireçlik işlemlerinden sonra deriler dolaptan boşaltılarak, iç yüzeyindeki et, yağ ve benzeri atıklar bıçak sistemi ile temizlenir. Deri sanayinde bu işlemin adı kaveletadır. Ardından deriler tekrar tartılarak dolaba alınır kireç gidermesi yapılır ve ileriki işlemlerde kimyasalların deri içine girmesinin zorlaştıracak şekilsiz proteinler deriden uzaklaştırılır. Bu işlemin adına ‘Sama’ denir. Deri bu aşamada süt rengindedir. Deriler asitler yardımıyla ana tabaklamanın çalıştığı uygun ph değerine getirilir ve tabaklanma işlemleri başlanmış olur. Deriler bir çok kimyasal tarafından tabaklanabilir. Örneğin; Belli bitkisel ürünler, Amonyum, Zirkonyum, Sentetik kimyasallar gibi maddelerle deriler tabaklanabilir. En yaygın olarak kullanılan kimyasal Krom’dur. Çünkü Krom ucuzdur ve ondan daha iyi tabaklayıcı madde yoktur. Her tabaklayıcı madde deriye kendi karakteristik özelliğini verir. Örneğin kösele işlentisinde deri toz haline getirilmiş ağaç kabukları ve ağaç gövdesiyle tabaklandığı için bisküvi rengine dönüşür. Krom tabaklamanın karakteristik rengi gök mavisidir. İşlenti sırasında ve işlenti sonrasında deriden numune alınarak belirteç yardımıyla kromun deri içerisine tamamen girmediği kontrol edilir ve uygunsa dolap boşaltılır.

Şekil 6.4.1. Yaş işlenti Dolabı.
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil 6.4.2. Mikser (Merdane) Makinasında boyama, yağlama, kromlama yapılır. Genelde tabaklama yağlama yapılır.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.4.3. Mikser (Merdane) Makinasında Yan tarafından görünümü.
Kaynak:Semra ANAMUR

Dökülen deriler cilt yüzleri üste gelecek şekilde paletlere yerleştirilir. Bu sırada krom deriye kuvvetli şekilde bağlanır.

Şekil 6.4.4. Mikser (Merdane) Makinasında Yan tarafından görünümü.
Kaynak:Semra ANAMUR

Tabaklanması yapılmış deriler mekanik işlemlere sonrasında da boyama işlemlerine hazırlık sürecine girerler. İlk olarak deriler silindirler tarafından belli basınçta sıkılır ve su oranı düşürülür. Bu sayede deri bağlanmamış serbest haldeki kromda deriden uzaklaştırılmış olur.

Şekil 6.4.5. Yaş Açıkı- Sıkma Makinası.
Kaynak:Semra ANAMUR

Bir sonraki işlem kroponlama işlemidir. Derinin etek kısmı gevşek yapılı olduğu için orta kısımlardan ayrılır ve sıkı stabil bölge olan orta kısımla işlemlere devam edilir. Deriler istenilen kalınlıkta olabilmesi için traş işlemine alınır. Burdaki

amaç toplu halde boyamaya alınacak derinin gruplarının standart kalınlıkta olmasını sağlamaktır.

Dolapta boyama işleminden önce deriler tartılır ve boyama dolaplarına alınarak deriler tartılır. Boyama işlemi ile beraber derinin fiziksel ve kimyasal özelliklerini arttırmak, tabaklamada eksik kalan kısımları tamamlamak için Retanaj ve yağlama yapılır. Retanaj da amaç Retanaj kimyasalları sayesinde tabaklamanın açıklarını kapatmak, yüzey özelliklerini iğleştirmek deriye uygun tutum ve yumuşaklığı vermektir. Yağlamada deri sanayiine özgü yağlar kullanılır. Ve bu yağlar derinin esnekliğine, yumuşaklığına ve diğer fiziksel özelliklerine katkı sağlar. Ayrıca su geçirmez deri işlentilerinde kullanılan yağların rolü büyüktür. Boyama, yağlama ve Retanaj işlemleri bitmiş deriler dolaplardan dökülerek paletlerde bekletilir.

Şekil 6.4.6. Deri Boyama Dolabı.

Kaynak:Semra ANAMUR

Ardından açkı-sıkma denilen ve boyanmış derilerin sıkılmasını ve alanının artırılmasını sağlayan makinelerden geçirilir. Çünkü ham deri ağırlık üzerinden satın

alınır ve ağırlık üzerinden işlemlerden geçer fakat alan hesabıyla satılır. Alan ne kadar artarsa işletme için okadar karlıdır.”¹¹⁷

Şekil 6.4.7. Deri Boyama Dolabı.
Kaynak:Semra ANAMUR

¹¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=VMYVg95mtqA> Anka Yapım Sedat Birgül (01.12.2014)

6.5. Mekanik İşlem Bölümü

Mekanik işlem bölümüne deri nemli olarak gelir. Küçük kuru zımpara makinası ile derinin alt kısmını pürüzsüz bir hale getirilmeye çalışılır.

Şekil 6.5.1. Yaş Zımpara Makinası.
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil 6.5.2. Kuru Zımpara Makinası.
Kaynak: Semra ANAMUR

6.6. Kuru İşlemlerin Yapıldığı Bölüm

Şekil 6.6.1. Kuru Dolap. Derilerin Yumuşamasını Sağlar.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.2. Kuru Açk Makinası. Finisaj içinde bazen kullanılır.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.3. Yatay Açkı Makinası. (Jumbo)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.4. Dikey Açkı Makinası. (Jumbo)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.5. Kürklü derilerde, Tüy Kırpma Makinası. (Tüy Boyunu Kısaltır.)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.6. Islatma Makinası. (Kürklü ve Suet Derileri Islatmak İçin Kullanılan Makine)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.6.7. Ütü Makinaları.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.7. Finisaj Bölümü

Şekil6.7.1. Numune Çalışmaları için bu bölümde çalışmalar yapılır.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.2. Pistole Makinası . Deriler Bu Makinada, Üzerinde bulunan misina iplerin ilerlemesiyle makinanın içine girer ve burda boyanır.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.3. Pistole Makinasında Derinin Boyanma Aşaması.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.4. Pistole Makinasında Derinin Boyanma Aşaması.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.5. Light Makinesi
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.6. Deri üzerine Yapılan Baskılarda Kullanılan Baskı Kalıpları (Serigrafi)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.7. Deri üzerine yapılan Baskılar için. (Baskı Makinesi)
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.7.8. Baskı'ya Hazırlanmış Deriler.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.8. Laboratuvar Bölümü

Şekil 6.8.1. Laboratuvar Bölümünden Görüntü.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.8.2. Laboratuvar Bölümünden Görüntü.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.8.3. Deneme Çalışmalar İçin Boyama Dolabı.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.8.4. Deneme Çalışmaları İçin Yaş İşlenti Dolabı.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.9. Asorti Bölümü

Şekil 6.9.1. Derilerin Ölçümünü yapmak için kullanılan Desi Makinası.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.9.2. Deriler Makinanın üzerindeki kayan bant üzerine verildikten sonra deri makinanın içinden geçip diğer tarafa geçirilerek ölçülür. Ölçüm sonucunda Makinanın otomatik etiket verme sisteminden çıkarılan etiketlerle etiketlenir.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.9.3. Asorti bölümünde aynı büyüklük ve özellikteki deriler gruplandırılarak istiflenir.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.9.4. Asorti Bölümünden bir görünüm.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.10. Derilerin ivilenmesi.

Şekil 6.10.1. Deriler ivilerle kenarlarından tutturularak gerdirilip bir sure bu Şekilde bekletilerek Hacim kazanması sağlanılır.
Kaynak:Semra ANAMUR

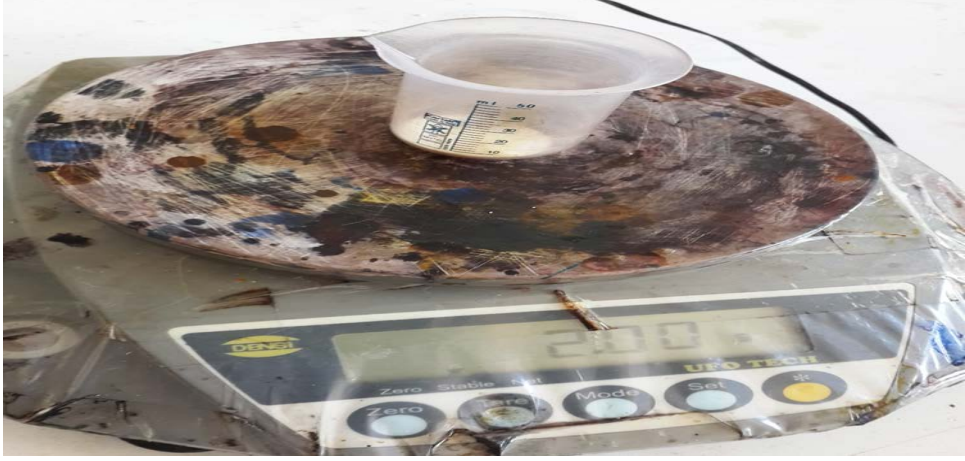

Şekil 6.10.2. Derilerin gerdirilmesi için tutturulmasında kullanılan ivi.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.11. Finisaj Bölümünde Yapılan örnek bir çalışma

6.11.1. Kürklü Derilere Yapılan Bir Çalışma

Kürklerinin uç kısımlarına yapılan bir uygulamadır. Bu uygulamada, Kimyasallarla hazırlanan sıvı solüsyon kürklerin uçlarına hafifçe sürülür. Solüsyon sürülmüş kürklü deriler Light Makinasından geçirilir. Bu aşamada Light Makinasından geçen deriler buharla kürklerin uçlarına etki ederek kürklerin uçlarındaki renklerin açılması sağlanmış olur.

Şekil 6.11.1.1. Kimyasallar ile sıvı solüsyonun hazırlanması
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.2. Kimyasallar ile sıvı solüsyonun hazırlanması
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.3. Hazırlanan solüsyonun derinin kürklerinin ucuna bir fırça ile hafif sürülmesi.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.4. Solüsyon sürülmüş kürklü deri buhar işlemi için makinaya verilmesi.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.5. Uçları açılan kürklü deriler ütü makinesinde ütülenmesi.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.6. Uçları açılan kürklü deriler ütü makinesinde ütülenmesi.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.11.1.7. Aynı yöntemle hazırlanmış örnekler.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.12. Kurutma Bölümü Derilerin Kurutulması

askı kurutmaya alınır, ve fabrika içerisinde döngü halinde kurutulur. Ayrıca serinden sıcağa ters akım sistemiyle daha kolay kurumaları sağlanır.

Şekil 6.12.1. Kurutma Tüneli.
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.12.2. Fanlı Kurutma Makinası. Hızlı Kurutma Sistemi.
Kaynak:Semra ANAMUR

6.13. Deri Yüzeyine Yapılan Tasarımlarından Örnekler

Şekil 6.13.1. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.2. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.3. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.4. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.5. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.6. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

Şekil 6.13.3.7. Deri yüzey tasarım örnekleri
Kaynak:Semra ANAMUR

7. BÖLÜM

DERİCİLİK ÜRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

“Deri ürün yapımında kullanılan araçları, fonksiyonlarına göre; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer kullanım araçları olmak üzere dört grup altında toplamak mümkündür. Deri ürün yapımında kullanılan gereçler ise temel, alt yapı ve süsleme olarak üç grupta toplanabilir.

7.1. Dericilikte Kullanılan Araçlar

Dericilikte kullanılan araçlar; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer araçlar olmak üzere 4 grup altında incelenmiştir.

7.1.1. Kesim ve Tıraşlama Araçları

Deri kesim bıçağı; deri kesiminde ve kösele üzerindeki derileri belirginleştirmede kullanılır. İki parçadan oluşur. İskelet kısmı ve ortasında bıçağı bulunmaktadır. Bıçak sapının arkası sivridir. Bu kısım köşeleri yuvarlaklaştırma ve nokta koyma işlemlerinde kullanılmaktadır.

Deri kesim makinası; monte edilmiş bıçaklar ile belirlenen ölçüde deriyi kesen araçlardır.¹¹⁸

“Deri kesimi elle yapılabileceği gibi otomatik deri kesim makineleriyle de yapılmaktadır. Otomatik deri kesim makineleri yaklaşık 3m² yer kaplayan makinelerdir. Makinenin ana parçaları, makineyi yönlendiren bilgisayar, tekli veya çiftli kesim bıçakları (kafa) ve yürüyen banttandır. Bu tür sistemlerin çalıştırıcıları sadece mekanik değil, bilgisayar ve kalıp programları konusunda da bilgi sahibi olmalıdır. Bilgisayarlı deri kesim makineleri diğer bilgisayarlı makinelerden çok farklıdır. Diğer makinelerde bilgisayar sadece makinenin belli kısımlarını kontrol ederken deri kesim makinesinde sistemin tamamı bilgisayarlıdır.

Otomatik deri kesim makineleri su kesim makineleri ile kıyaslandığında hız olarak çok yavaş kalır. Fakat su ile kesimde maliyetin yüksek olmasının yanında derinin neminin artması imalatçılar için dezavantajdır.

Otomatik deri kesim makineleri lazer kesim makinelerinden de yavaştır, fakat lazer kesim makineleri de deriyi keserken yaktığı için yaygın kullanılmaz.

¹¹⁸ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 93

Otomatik deri kesim makineleri pres kesim makinelerinden hızlı olup deri keserken %2 ile %4 arasında deriden tasarruf sağlar.

Makinelerin en büyük özelliği oynar tek veya çift kafanın her yöne (aşağıya yukarıya, sağa sola, ileri geri) hareket edip kesim yapabilme özelliğine sahip olmasıdır. Oynar kafanın üstünde kesim bıçakları, deriyi çizmek için gümüş kalem ve zımba (panç) bulunur.’’¹¹⁹

Şekil.7.1.1.1. Otomatik Deri Kesim Makinası

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 19

Bıçak; “bir sap ve bir çelik bölümden oluşan iki parçadan ibaret araçtır. Deri kesimi ve açma işlemlerinde kullanılmaktadır.

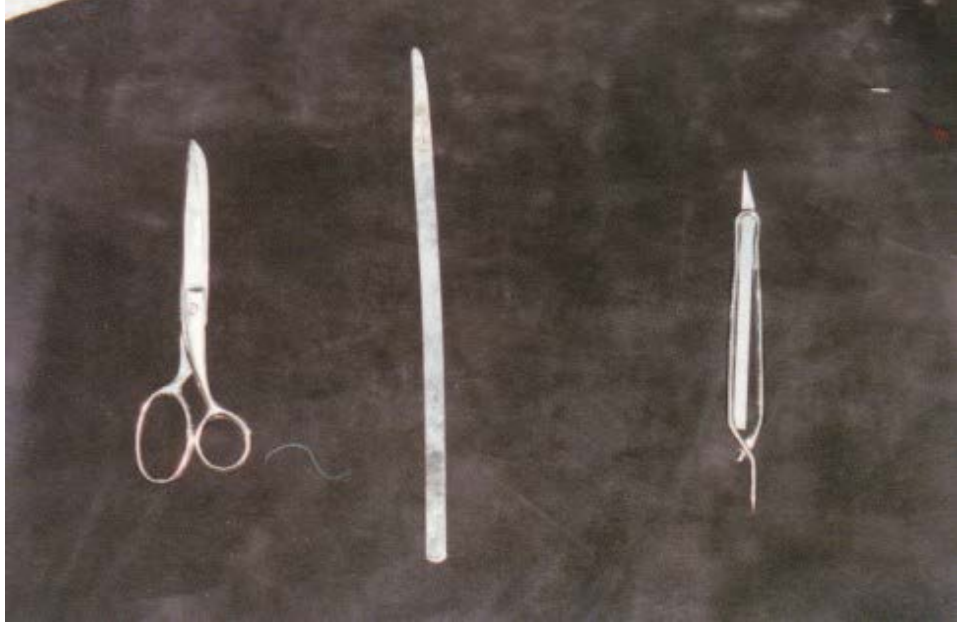
Makas; kağıt, bez, deri ve bunun gibi şeyleri kesmeye yarayan araç olup, birbirine ortadan çapraz eklenmiş iki bıçaktan oluşmaktadır. Kullanılacak yerlere göre değişik tipleri mevcuttur.

Maket bıçağı ; kağıt, deri v.b.malzemelerin kesiminde kullanılan, değişik boyları mevcut olan, keskin kısmı köreldikçe ucu kırılarak yenilenen bir araçtır. Günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Falçata; köselede özellikle büyük parçaların kesiminde ve deriyi traşlamada kullanılır. İnce ve uzun bir tür bıçaktır. Çeşitli kalınlık ve uzunlukta olanları vardır.’’¹²⁰

¹¹⁹Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 18

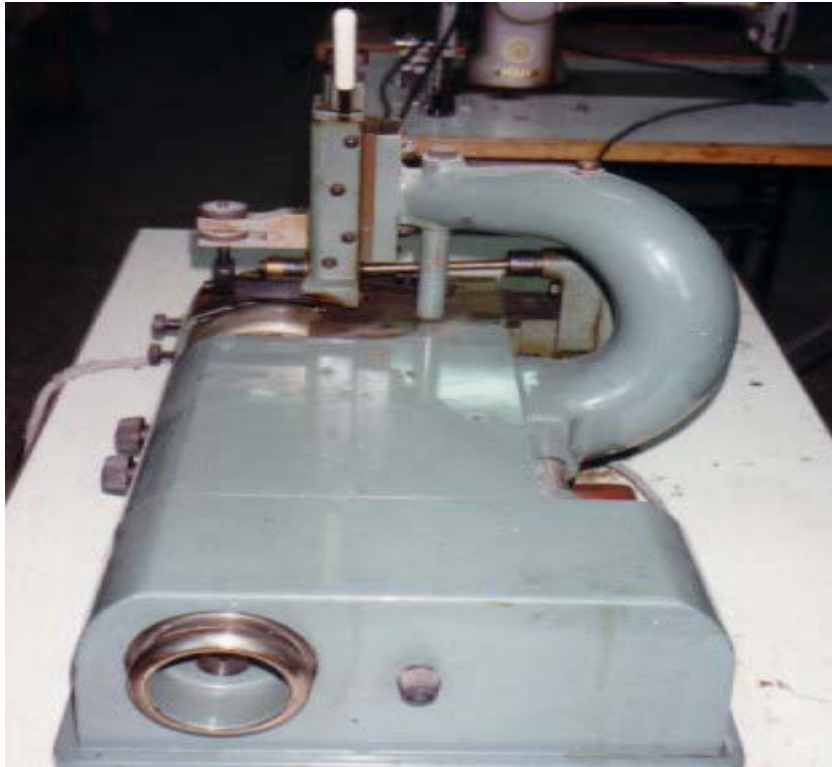
¹²⁰ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 93-94

Şekil.7.1.1.2. Makas, falçata, deri kesim bıçağı

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 94

Deri tıraş makinası; “Deriyi tıraşlamada kullanılan makinalardır.

Şekil.7.1.1.3. Deri tıraş makinası

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 95

7.1.2. Oyma ve delme araçları

Biz; tutmak için tahtadan sapı olan ucu iğneli bir araçtır. Deriyi delme ve yakma işlemlerinde kullanılmaktadır.

Çarklı zımba; delik açmada kullanılan, çeşitli çap büyüklükleri bulunan el zımbasıdır. Deride özellikle kenar birleştirmede ve deri yüzey süslemede kullanılmaktadır.

Linol bıçağı; metal uç ve tahta saptan oluşan iki parçadan ibaret bir araçtır. Deri yüzey süslemelerinde deseni kazımak suretiyle oluşturulur. Özellikle desenin kontur kısımlarında ve geniş hatlar meydana getirmede kullanılır. Ayrıca linol bıçağının uygulanacak desenin özelliğine göre farklı uçları da bulunmaktadır.

Şekil.7.1.2.1. Biz, çarklı zımba, bıçak, linol bıçağı

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 96

Çelik kalem; deri yüzeyi süslemede kullanılan, uç kısmı çeşitli kabartma desenlerle bezenmiş metal çubuktur.

Şekil.7.1.2.2. Çeşitli kabartma desenlerle süslenmiş çelik kalemler

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 96

Delgi zımba; Tahta, taş, deri v.b. üzerinde delik açmaya yarayan, çekiçle vurularak kullanılan çelik alet. Çeşitli şekil ve büyüklükte uçları mevcuttur.

Şekil.7.1.2.3. Çeşitli şekillerde delgi zımbalar

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 97

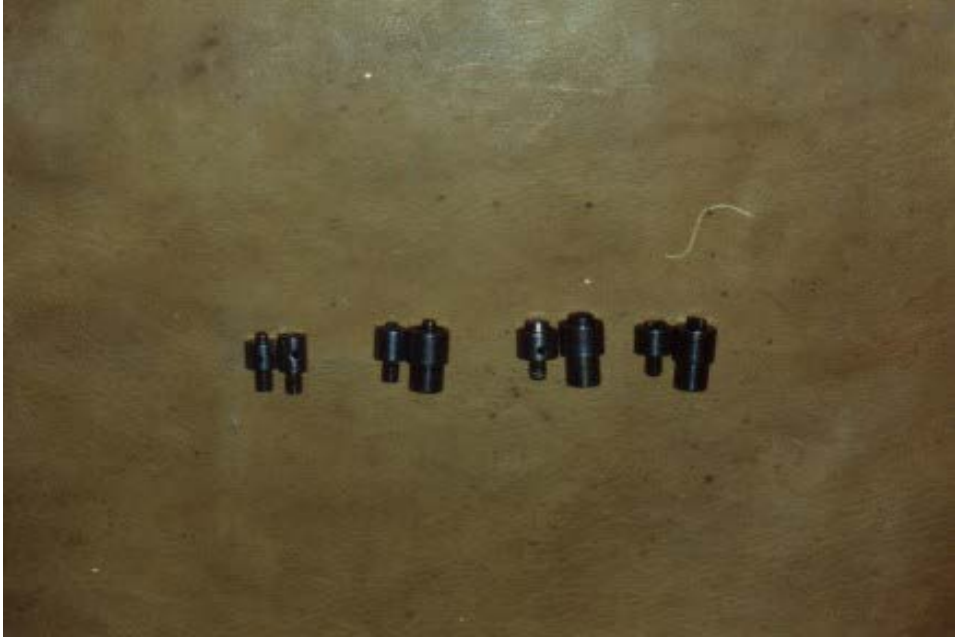
7.1.3. Birleştirme Araçları

Açık-kapalı zimba ve fermajup basma el araçları; belirli bir düzende dizilmiş zimbaların ya da fermajupun deriye geçmesini sağlamak amacıyla sıkıştırmak suretiyle basan bir tür prestir. Zimba basmak için bu araçların ucuna silindir biçimli, uzun, ağız kısmı delik ve yuvarlak olan çelik uçlar geçirilmektedir.

Şekil.7.1.3.1. Açık ve kapalı zimba el aletleri

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 98

Şekil.7.1.3.2. Açık ve kapalı zimba uçları

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 98

Basabas; klips ve fermuar sıkıştırmak için kullanılmaktadır.

Fermuar açacağı; klipsin ağız kısmını açmak için kullanılmaktadır.

Şekil.7.1.3.3. Fermuar açacağı, basabas

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 99

Deri İğneleri; baş, gövde ve uç olmak üzere üç kısımdan oluşur. Çeşitli büyüklükteki metalden yapılan bir ucu sivri diğer ucu delikli araçlardır. Deride elde birleştirme ve yüzey süsleme tekniklerinde kullanılmaktadır.

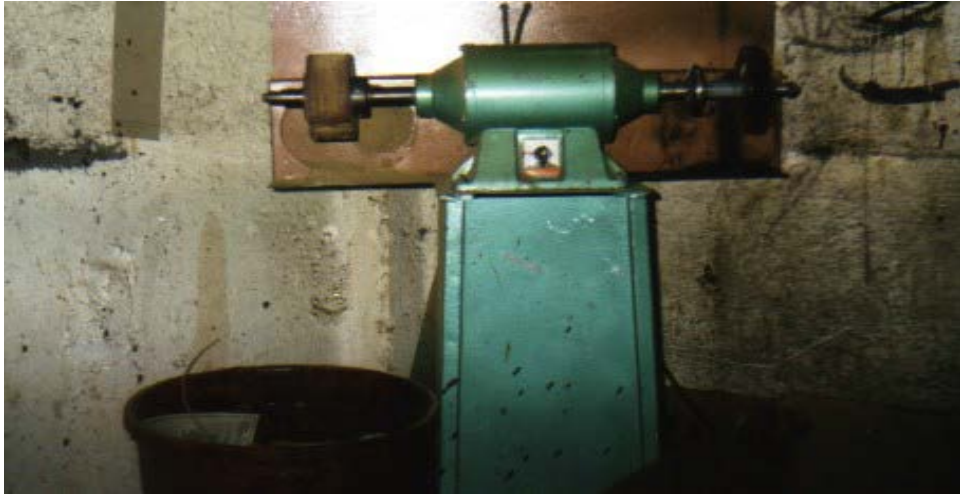
Deri dikiş makinası; genellikle kenar birleştirme ve astarlama işlemlerinde ve bazen de yüzey süslemelerinde kullanılmaktadır. Bunların dışında çoğunlukla sanayiye yönelik deri işlerinde değişik tip ve boyutlarda makinalar da mevcuttur. Bunlar; deri biye makinası, kemer bombe makinası, deri sıcak ve soğuk baskı makinası, kıvrırma makinası, yarma makinası şerit kesim makinası, çizgileme makinası ve ütü makinası gibi çeşitli makinalardır.

Şekil.7.1.3.4. Deri dikiş makinası

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 100

Freze makinası: Köselenin kenar düzgünlüğünü sağlamaya yarayan, köşeleri yuvarlaklaştırma işlemlerinde kullanılmaktadır.”¹²¹

Şekil.7.1.3.5. Freze makinası

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 100

¹²¹ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 100

Şekil.7.1.3.6. Şerit kesim makinası

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 101

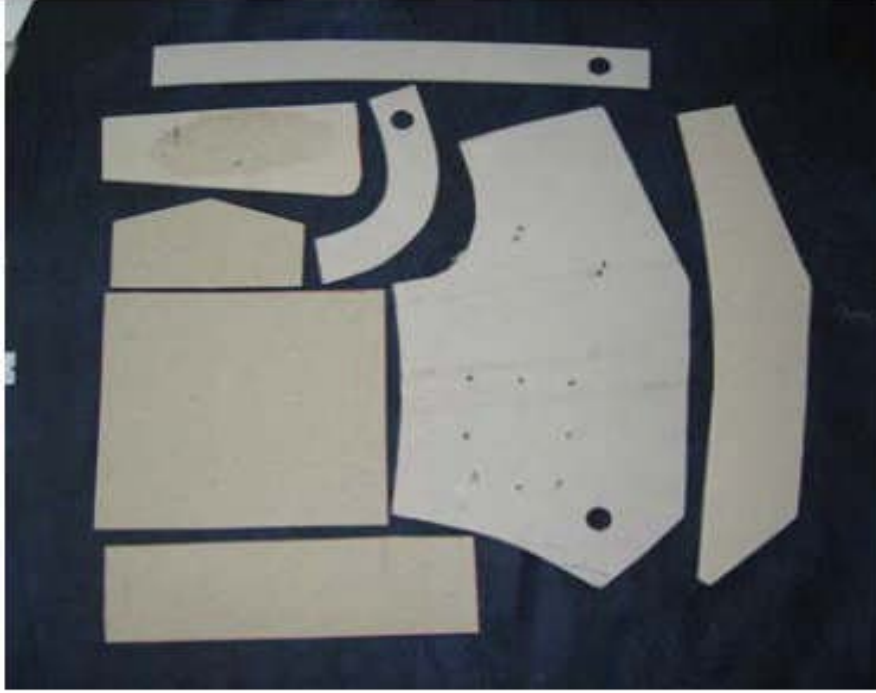

Şekil.7.1.3.7. Çizgileme makinası

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 101

7.1.4. Diğer araçlar

Kıvrırma ve İşaret Şablonları: “Deri dikimi sırasında ayakçı tarafından kullanılan kalıplar dikiş paysız olarak hazırlanmış kıvrırma ve işaret şablonlardır. Bu şablonlar işlemin özelliğine göre yaka, cep, cep kapağı ve manşet vb küçük parçaların deri giysi parçaları üzerine işaretlenmesinde veya daha sonra kenar kıvrırmada (form vermede) kullanılır.”¹²²

Şekil.7.1.4.1. Deri Ayakçılığında Kullanılan Şablon Kalıplar

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 16

Gümüş kalem: “Deri üzerine işaret almada kullanılan, daha sonra kolayca silinebilen kalemdir.”¹²³

Şekil.7.1.4.2. Deri Ayakçılığında Kullanılan Şablon Kalıplar

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 16

¹²² Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 16

¹²³ Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 16

Bileği taşı; “kesici araçları bilemeye yarayan ince taneli çok sert bir taştır. Değişik şekilleri mevcuttur.

Çekiç; bir ahşap uzun sap ile dövcek maden kısından oluşan el aracıdır. Deride vurarak yapıştırma işleminde kullanılır.

Çelik cetvel; deriyi kruponlamada kullanılır. Ayrıca deri yüzeylerinden desen ve parça çıkartılmasında bu cetvelden yararlanılmaktadır.

Danaeli; kerpetene benzeyen daha ince uçlu araçtır.

Eğe (limaki); bıçakların ağzını açmak için kullanılan üç yüzeyli bir alettir.

Şekil.7.1.4.3. Çelik cetvel, eğe, kargaburun, keski, çekiç

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 102

Fırça; derilerin yüzeyine yapıştırıcı sürmede, boyamada, parlatma da kullanılır. Suluboya, yağlı boya, ayakkabı boyası gibi çeşitleri mevcuttur.

Şekil.7.1.4.3. Çeşitli biçimde fırçalar

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 103

Kauçuk; Afrika ve Asya'nın çeşitli ağaçlarından özellikle lastik ağacından elde edilen dayanıklı esnek maddedir. Deri ve kösele kesiminin yapıldığı plaka halindeki yardımcı araçtır.

Kargaburun; tel kıvrırma ve bükme işlemlerinde kullanılan madenden yapılmış uçları karga gagası gibi sivri olan bir alettir.

Keski; keskin uçlu, çelikten yapılmış, ağaç, taş, metal, deri v.b. üzerinde çeşitli delikler açmaya ve kesmeye yarayan, üzerine çekiç vurularak yürütülen araçtır.

Kerpeten; demirden yapılmış yarım ay şeklinde iki parçadan oluşan ve tutmak için kolları olan deriyi bir yere takarken çekmek için kullanılan araçtır.

Mahat; tahtadan üzerinde oyuntuları olan ve deriye istenilen yerde oyuntular yapılmasını sağlayan araçtır.

Mala; çanta ağızlarını klipslere yerleştirmeye yarayan, yassı demir ve tahta saptan oluşan, uçları genellikle kare ve üçgen şekilde olan bir araçtır.

Masat; deri bıçaklarının bilenmesinde kullanılır. Demirden yuvarlak hatlı bir alettir.

Şekil.7.1.4.4. Masat

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 104

Mermer; deri kesimi, kıvrırma, yapıştırma ve özellikle tıraşlama işleminde kullanılan yardımcı araçtır.

Şekil.7.1.4.5. Mermer Tezgah.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 17

Mušta; sarı veya beyaz metalden yapılmış, yapıştırıcı sürülen derilerin kıvrırma ve dövme işlemlerinde kullanılan, küre biçiminde saplı ve kenarları içe doğru kavisli bir alettir.

Şekil.7.1.4.6. Mušta

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 104

Pense; telleri kıvrırmaya küçük vida ve somunları sıkıştırmaya, çıkarmaya yarayan çeşitli biçim ve büyüklükteki kısıkaç.

Pergel; yay ve çember çizmek ve ölçmek için kullanılan birer ucunda birbirine eklenmiş iki metal çubuktan oluşan ölçü ve çizim aracıdır.

Rulet; döndürüldüğünde sıralı izler bırakan, saplı, dişli, küçük demir çark.

Tel kesme pensi; metalden yapılmış çubuk ve levhaları kesmeye yarar. İnce ve kalın telleri kesen çeşitli boyları mevcuttur.

Tokmak; ağaçtan yapılmış başları lastikli ya da lastiksizdir. Çekiçle vurulduğu zaman bozulabilecek, kırılacak ince ve zarif maddeleri vurmaya yarar. Deri yüzey süslemede kalem uçlara, zimbalara vurmaya yarar.

Tornavida; çelik uçlu olan bu alet vidaları döndürmek ve yüzeye açılmış deliklere yerleştirmek için kullanılır. Ucu yassı ve düzdür. Vidaları çıkarmak ve tutturmak içinde kullanılır.

7.2 Dericilikte Kullanılan Gereçler

Dericilikte kullanılan gereçler, temel ve alt yapı gereçleri ile süsleme gereçlerinden oluşmaktadır.

7.2.1. Temel Gereçler

Açık ve kapalı zımbalar; parçaları birleştirmek için açılan deliklere geçirilen metal zımbalardır. Beyaz ve sarı renkte olanları bulunmaktadır.

Boyalarda; katı ya da sıvı bir taşıyıcı maddeden oluşan, kullanıldığı yerlerdeki malzemelerin rengini değiştiren renkli maddelerdir. Boyalar kimyasal yapılanma ve boyama özelliklerine göre sınıflandırılırlar. Dericilikte daha çok anilin boya kullanılmakla birlikte, deri, kumaş, çiçek boyları ile guaj ve mont boyları da kullanılmaktadır.

Çeşitli boncuklar; cam, taş, sedef, tahta, plastik gibi maddelerden yapılmış ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli maddelerdir.

Çeşitli metallere; elde kolay şekil alan ince plaka halindeki bakır-pirinç levhalar, birleştirme işlemlerinde kullanılan teller ve süsleme unsuru olan çeşitli rozet ve tokalar ile ürünlerin tutacak kısımlarını meydana getiren saplardan oluşmaktadır.

Çeşitli iplikler; makina da ya da elde birleştirmede kullanılan çeşitli kalınlıkta naylon, floş ve pamuk iplikler kullanılmaktadır.

Davul derisi; daha çok vurma çalgılı saz yapımında kullanılan sert ve kalitesiz derilerdir. Genellikle toprak kap üzerine germede veya yüzeyini süslemede ve de dekoratif ürünlerin yapımında kullanılmaktadır.

Değişik özellikteki deriler; glase, rugan, süet, vaketa, maroken, fantezi deriler ve suni derilerdir. Bunlar deri ev ve giyim aksesuar yapımında ve süslemelerinde kullanılmaktadır.

Fermajup; parçaları birbirine bağlayan bir tür kapsüldür. Sarı ve beyaz renkte olanları mevcuttur.

Makina kayışı; kalın köseleden kesilen yuvarlatılmış deri şeritlerdir. Genellikle çanta birleştirme ya da yüzey süslemelerinde kullanılır.

Parlatıcılar; boyalı yüzeyleri korumak ve parlatmak amacıyla kullanılan maddelerdir. Başlıca parlatıcılar çeşitli laklar, selülozik vernikler, deri cilaları, gomlak ve leflef tir.

Sırım; meşinin çok ince kesilmiş ince ve uzun halidir. Deri ürünlerinde kenar birleştirmelerinde, kenar temizleme ve yüzey süslemelerde kullanılmaktadır. Sırımın köseleden yapılan türleri de vardır.

Yapıştırıcılar; iki yüzeyi birbirine yapıştıran sıvı ya da katı haldeki maddedir. Deri birleştirmede kullanılmaktadır. Deri ürünlerinde genellikle derby ve bally tercih edilmektedir.

Şekil.7.1.4.7. Deriyi yapıştırmada kullanılan solüsyon

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 108

7.2.2. Alt yapı gereçleri

Kimi zaman çerçeve, tepsi, kutu, kül tablası, bardak, abajur ayağı vb. gibi dekoratif ürünlerin yapımında cam, ahşap, toprak gibi malzemeler alt yapı gereci olarak kullanılmaktadır. Ayrıca alt yapı gereci olarak mukavva, karton, sünger, tela, astar (suni deri, kumaş) gibi malzemeler kullanılmaktadır.

Süsleme Gereçleri: Tüy, kurdele, sicim, plastik saplar, borular, boncuklar, metal zimbalar, vb. gereçlerden oluşur.¹²⁴

¹²⁴ ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 102-109 arası

8. Bölüm

8. Deri Çeşitleri ve Deri Örnekleri

8.1. Deri Çeşitleri

“Deri kalitesine ve kullanılacağı yere göre; ağartma, yağ giderme, boyama, son sepilme, yağlama ve cilalama gibi bir dizi işlemden geçtikten sonra finisaj aşamasında nubuk, videla, güderi veya süet adını almaktadır.

Deri çeşitleri, yapılacak olan ürünün özelliğine göre seçilmektedir. Örneğin kemerde sert, çantada daha yumuşak ayakkabıda modeline göre değişen incelik ve sertlikte kullanılmaktadır.

Deriler hazırlanış ve görünüşlerine göre özel isimler alırlar. En ince derilere, glase, süet, parlak olanlarına, rugan, kalın olanlarına ise vidala denmektedir.

8.1.2. Ak deri: Üstüne yazı yazılabilecek şekilde ponza taşıyla, özenle perdahlanmış ceylan, koyun ve keçi derileridir. Özellikle yazı yazmak ve resim yapmak için kullanılır.

8.1.3. Antilop: Büyük baş hayvan derilerinden üretilen, işlenmiş hali süetten daha uzun tüylü olan bir tür deridir.

8.1.4. Astarlık: Ham koyun ve keçi derilerinden türlü yöntemlerle sepilenecek elde edilen tabii renkte veya boyanmış ince, yumuşak, elastiki deridir.

8.1.5. Astarlık glase: Ham keçi derisinden krom tuzuyla sepilenmiş sırça tarafı perdahlı, tabii renkte veya boyanmış ince, yumuşak, elastiki, astarlık deridir.

8.1.6. Domuz derisi: Çok sağlam kendinden desenli, lüks ve dayanıklı bir deridir. Süet ve elbiselik yapımında kullanıldığı gibi çanta ve bavul yapımında kullanılır.

8.1.7. Davul derisi: Dana, domuz ve eşek derileri, kılları ve yağları temizlendikten sonra sünger taşı ve tebeşir tozu ile ovulur, gerilerek havada kurutulur. Şeffaf ve sert bir hale gelen deriler müzik aletleri ve dekoratif süslemelerde kullanılır.

8.1.9. Fantezi Deriler: Antilop (Ceylan) yılan, kertenkele, timsah, köpek balığı ve kedi balığı derilerinin yağla sepilenecek hali elde edilir. Çanta, kemer, ayakkabı gibi eşyaların yapımında kullanılır. Bu derilerden yapılan eşyalar pahalı fakat son derece dayanıklıdır.

8.1.10. Glase: Oğlak ve kuzu derisinden yapılan eldiven ve yumuşak kadın ayakkabıları yapımında kullanılır. Krom tuzları ile sepilenir ve piyasada yüzlük deri olarak bilinen yumuşak tutumlu ince zarif derilerdir.

8.1.11. Güderi: Geyik, koyun, kuzu veya kuzu süet yarmasının yağla sepilenecek hali elde edilir. Yumuşak esnek ve mat görünümlüdür. Giysi ve eldiven yapımında kullanılır. Ayrıca cam silme temizleme işlevi de vardır.¹²⁵

¹²⁵ Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s.79

8.1.12. Keçi derisi: “Astarlık, ayakkabılık deridir.

8.1.13. Kösele: Büyük baş hayvan derilerinin sepilenmesinden elde edilen sert, sıkı tutumlu ve tabii renkteki mamul derilere denir.

8.1.14. Kromlu kösele; büyükbaş hayvan derilerinin krom tuzları ile sepilenmesinden sonra yağlı veya yağsız olarak yapılan beyaza yakın renkte, bükülebilir bir köseledir. **Suni kösele;** esas kullanım yeri ayakkabı sanayi olan ve kromlu deri parçaları ile krom talaşı ve kösele kırpıntıları gibi daha çok doğal maddelerden yapılmış bir yardımcı maddedir. Taban astarı, fort, gibi yerlerde kullanılır.

8.1.15. Sabunlu kösele; büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden sonra belirli bir oranda yağlanmış ve yüz tarafı perdahlanmış olan tabii renkte, yumuşak tutumlu, elastiki bir köseledir. Tabii renkte ve boyanmış olanları mevcuttur. **Kayışlı kösele;** büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden sonra özel surette yağlanmasıyla elde edilen krupon halinde, tabii renkte ve sıkı tutumlu bir köseledir.

8.1.16. Krokodil: Timsah dezar (büyük kertenkele), sıcak memelilerin derileridir. Çanta, pabuş, kemer, kadın giyim eşyası ve çeşitli süslemelerde kullanılan pahalı bir deri cinsidir.

8.1.17. Maroken: Küçükbaş hayvanların derilerinden bilhassa keçi derisine krom veya tanen (sumak) sepisi yapılmasıyla elde edilir. Sepilenmeden sonra çok açık renk aldığından istenilen renge boyanır. Maroken derisinin en önemli özelliği yüzeyinin taneli görüntüsüdür. Yüzeyindeki girinti çıkıntıları baskı ile yapılır.

8.1.18. Meşin: Bitkisel sepilenmeyle hazırlanmış kalın koyun derisidir. Ayakkabı astarı yapımında, maroken ve saraçlık işlerinde kullanılan, doğal renkte yada boyanmış ince yumuşak elastiki deridir.

8.1.19. Napa: Küçük ve büyükbaş hayvan derilerinin genellikle krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilir. Sırçası düzgün veya tanecikli, ince, yumuşak, esnek ve mukavemetli, çeşitli renkleri olan derilerdir. Kuzu, koyun, keçi, daha, sığır domuz napa gibi çeşitleri vardır.

8.1.20. Nubuk: Süte benzeyen, sığır derilerinin kromla sepilenmesi ile elde edilen ince ve yumuşak tutumlu derilerdir. Sırça yüzeyleri hafif zımparalanmıştır.

8.1.21. Parşömen Derisi: Dana, domuz, eşek derilerinden yapılır. Kıl ve yağları temizlenen deri sünger taşıyla ovulur. Bu derilere davul derisi de denmektedir. Gerilerek havada kurutulup sertleşmesi sağlanan parşömen derisiyle davul, bateri gibi müzik aletleri yapımında kullanılır.

8.1.22. Rugan: Sığır, dana, at, deve, keçi, oğlak ve koyun derilerinin doğal ve sentetik her türlü sepileyici maddelerle ve türlü yöntemlerle sepilenmesinden sonra türlü renklerle sırçadan boyanmış ve ayrıca yağlı veya sentetik cilalarla finisaj yapılmış çok parlak görünümlü yumuşak tutumlu deridir. Parlak ve yumuşak olması ayrıca suyu geçirmemesi en önemli özelliğidir. Zamanla yüzeyinin çatlaması istenmeyen özelliklerdendir. Ayakkabı, çizme, kemer ve konfeksiyon sanayinde kullanılır.”¹²⁶

¹²⁶

Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s.79

8.1.23. Sahtiyen: “Keçi derilerinin bitkisel tanenlerle sepilenmesinden elde edilen doğal renkli veya boyanmış, yumuşak, işlenmiş derilerdir. İnce ve cilalıdır. Ayakkabı ve çizme yapımında çok kullanılmış olduğu bugün Topkapı Sarayı pabuç koleksiyonunda görülmektedir.”¹²⁷

8.1.24. Şeffaf deriler: “Deriler kurutulduktan sonra içine bir miktar asit borik ilave edilmiş olan gliserine yatırılır. Doymuş hale gelince kurutulur kullanılır. Bu deriler suya karşı dayanıklı değildir.

8.1.25. Süet: Sığır, dana, malak derileriyle keçi, oğlak koyun ve kuzu derilerinin kromlu tuzlarla sepilenmesinden elde edilir. Derilerin tersi özel makinelerle fırçalanarak tüylenir ve istenilen renge boyanabilir. Kürk süet denilen cinsi ise koyun postalarından elde edilir. Derinin her iki yüzü aynı anda tabaklanma işlemini görür, iki yönlü değerlendirilir.

8.1.26. Vaketa: İnce meşin denilen bu deriler, büyükbaş hayvan derilerinin sepilindikten sonra yağlanmak ve sırça tarafı perdahlanmak suretiyle elde edilen tabii renkte veya sırçadan boyanmış yumuşak tutumlu derilerdir. Ayakkabı yüzlük deridir.

8.1.27. Vidala: Büyükbaş hayvan derilerinin krom tuzları ile sepilenmesinden elde edilen sırça tarafından finisaj görmüş türlü renklerde ve yumuşak tutumlu derilerdir. Çanta, kemer, ayakkabı yapımında kullanılır.

8.1.28. Yapay (Suni) Deriler: Dış görünüş bakımından tabii deriye benzer ve suya karşı dayanıklıdır. Mobilyacılıkta, çanta, ayakkabı yapımında kullanılır. Suni derilerin yapımında; pamuklu kumaşlar, bitkisel lifler, deri imalatından artan deri talaşları ile hint yağı ve kauçuk seluloz asetatı gibi kimyasal maddelerle yoğrulur, sıkıştırılır sıcak presle düzleştirilip deri desenleri verilir.”¹²⁸

8.2. Deri Örnekleri

Şekil.8.2.1. Koyun Derisi

Kaynak: ANAMUR Semra

¹²⁷

Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s.80

¹²⁸

Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 81

Şekil.8.2.2. Ceylan Derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.3. At Derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.4. Model özelliğine göre aksesuar olarak kullanılan keçi derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.5. Deri üzerine nakış işleme
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.6. Kanguru Derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.7. Tilki Derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.8. Tavşan Derisi
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.9. Lazer ile işlenmiş deri.
Kaynak: ANAMUR Semra

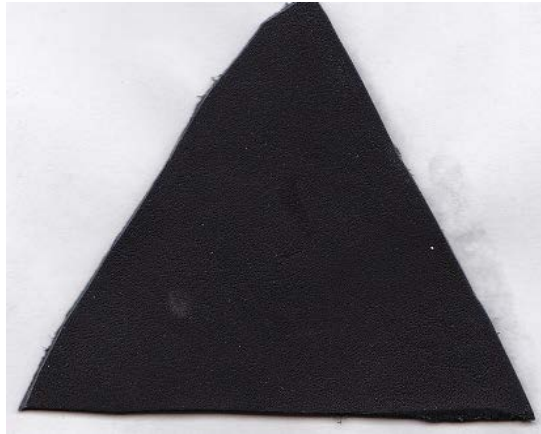
Şekil.8.2.10. Sığır derisi (Açma deri). Çanta ve ayakkabı yapımında kullanılır. Ayakkabı iç kısmına astarlık olarak da kullanılır.

Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.11. Napa sığır derisi genellikle çanta yapımında kullanılır. Özelliği su geçirmemesidir.

Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.12. Napa sığır derisi genellikle ayakkabı yapımında kullanılır. Özelliği su geçirmemesidir.

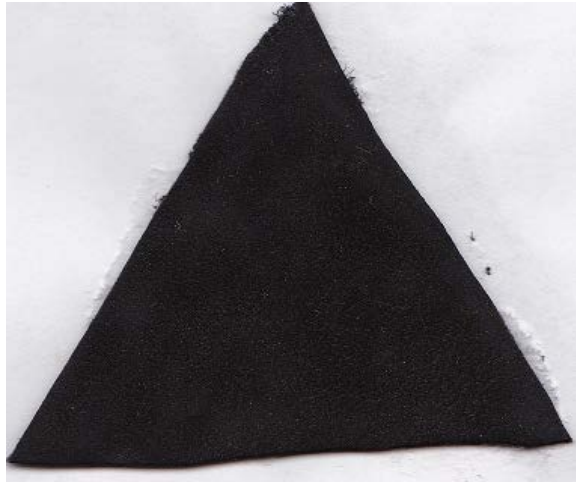
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.13. Tam aşamasız sığır derisi. İlk aşamalı sığır derisinin işlenmemiş halidir.
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.14. Analin sığır derisi. 1. Kalitede sığır derisidir. Ayakkabı ve çanta yapımında kullanılır.
Kaynak: ANAMUR Semra

Şekil.8.2.15. Sığır derisi. Zımparalanmamış halidir. Genellikle giysi yapımında kullanılır.
Kaynak: ANAMUR Semra

9.BÖLÜM

9. DERİ İLE YAPILAN SÜSLEME TEKNİKLERİ

“İnsanlar ilk çağlardan itibaren günümüze kadar farklı malzemelerden yararlanarak çeşitli teknikler geliştirmiş, deri işleri ve süsleme sanatlarını yaratmışlardır.

Derinin yumuşaklığı nedeniyle kolay işlenebilir olması hemen hemen kumaşın girdiği her yere girmesine imkan vermiştir. Kumaşta olduğu gibi bezeme motifleri en ince detaylarına kadar çok değişik tekniklerle uygulanabilmiştir.

Deri ürünlerin yapımında süsleme amacıyla farklı malzeme ve teknikler bir arada kullanılmakta ve derinin bazen ara malzeme bazen de ana malzeme olarak üretildiği görülmektedir.

Günümüzde de süslemeli deri eşya gittikçe önem kazanmaktadır. Bunlardan bazıları dekoratif amaç ile kullanılan yastık ve minderler, duvarları süslemek amacıyla yapılan ve bulunduğu mekana estetik değer katan pano, tablo ve duvar süsleri, çanta, kemer, takı gibi giyim aksesuarı, yazı takımı, fotoğraf çerçeveleri gibi ürünlerdir. Bunun yanı sıra dekorasyonda da deri ürünlerin kullanımı hızla artmaktadır.

Deri ürün yapımında genellikle önce model seçimi daha sonra sırasıyla kalıp hazırlama, kalıp uygulama, kesme, süsleme ve birleştirme tekniklerinin uygulanmaktadır.

Farklı deri teknikleri ürünlerin birleştirme ve yüzey süsleme teknikleri olmak üzere iki bölüm halinde açıklanmaktadır.”¹²⁸

9.1. Yüzey süsleme teknikleri

“Deri yüzey süslemelerinde 12 farklı teknik kullanılmaktadır.”¹²⁹

9.1.1. Aplikasyon tekniği

“Aplike Fransızca bir kelime olan applique'den gelmektedir. Üzerine koyma, uygulama anlamındadır. Bir malzemenin üzerine aynı ya da farklı özellikteki diğer bir malzemeyi kesip, yapıştırarak, dikerek v.b. şekilde ilave edilerek yapılan süsleme tekniğidir.”¹³⁰

¹²⁸ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 111-112

¹²⁹ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.112

¹³⁰ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.113

Şekil.9.1.1.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan II. Selimin çizmesi, deri üzerine farklı renkte deriyle rumi motifleri applike edilmiştir.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 114

9.1.2. Kabartma tekniği

“Bir biçim ya da süslemenin düz yüzey üzerindeki çıkıntısına “kabartma” denmektedir. Kabartma (Rolyef) terimi İtalyanca “relievo” sözcüğünden gelmektedir. Bir yüzeyi farklı derecelerde oyarak, bir biçimin ortaya çıkması tekniği olan kabartma da, bir figürün çıkıntıları zemine bağlı olarak oldukça belirgin bir şekilde ortaya çıkarılmışsa buna “yüksek kabartma” eğer çıkıntılar hafif bir biçimde belirtilmişse “alçak kabartma” denir. Dericilik alanında özellikle ciltçilikte yoğun olarak görülen kabartma, cilt üzerinde oluşturulan alçak ve yüksek bölümler şeklinde belirginleşir.

Kabartma tekniği uygulanacak alana göre farklı biçimlerde yapılmaktadır. Cilt için özel hazırlanmış mukavva istenilen ölçülerde kesilir. Süslenecek yerleri oyulmuş ikinci ince mukavva diğerinin üzerine yapıştırılır. Deri, mukavva üzerine yapıştırılarak kaplanır. Oyulmuş kısımlara kalıplar basarak oluşan motifler deri üzerinde kabartma olarak ortaya çıkmış olur.”¹³¹

Şekil.9.1.2.1. 19 yy. Yıldız Sarayında bulunan Sultan Abdülhamit'in kızı Fatma Sultan'a ait marş kitabında kabartma tekniği

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 116

¹³¹ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.115

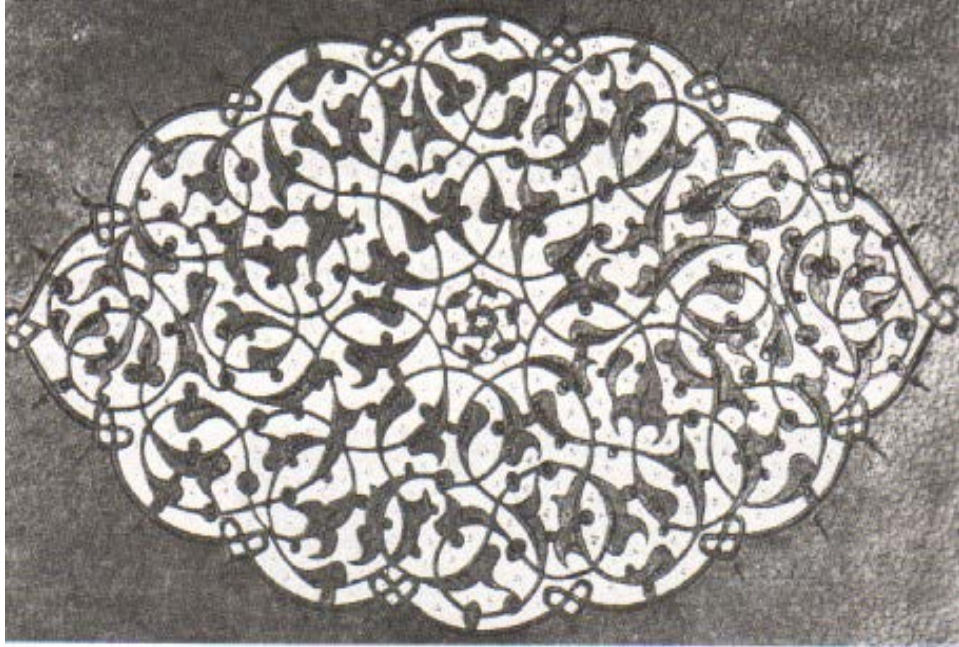

Şekil.9.1.2.2. Kabartma Rölyef Tekniği ile çalışılmış bir pano.

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 117

9.1.3. Oyma (Katı) Tekniği

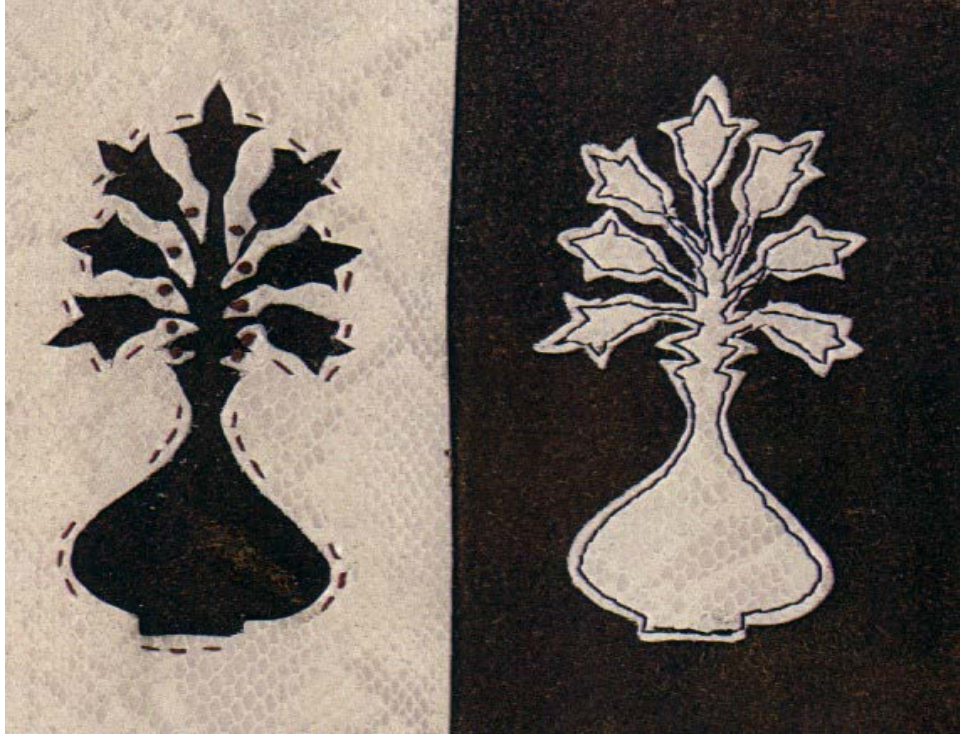
“Deri,kağıt, karton, parşömen, ağaç, metal, taş ve mermer gibi maddeler üzerine çizilen bir desenin özel kesici aletlerle biçimlendirilmesidir. Deri ile yapılan oymalarla, ciltlerin dış ve özellikle iç kapaklarında dantelalar işlenmiştir. Rumiler, hatailer, buketler, güller, karanfeller ve çeşitli motifler, nakkaşlar tarafında stilize edilerek çizilmiş ve oyulmuş örnekleriyle, kitaplar ve albümlerde kullanılmıştır.”¹³²

Şekil.9.1.3.1. Fatih Sultan Mehmet Devrine ait bazı ciltlerden oyma süsler

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 118

¹³²ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.117-118

Şekil.9.1.3.2. Deri üzerine yapılmış dişi ve erkek oyma desenleri

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 119

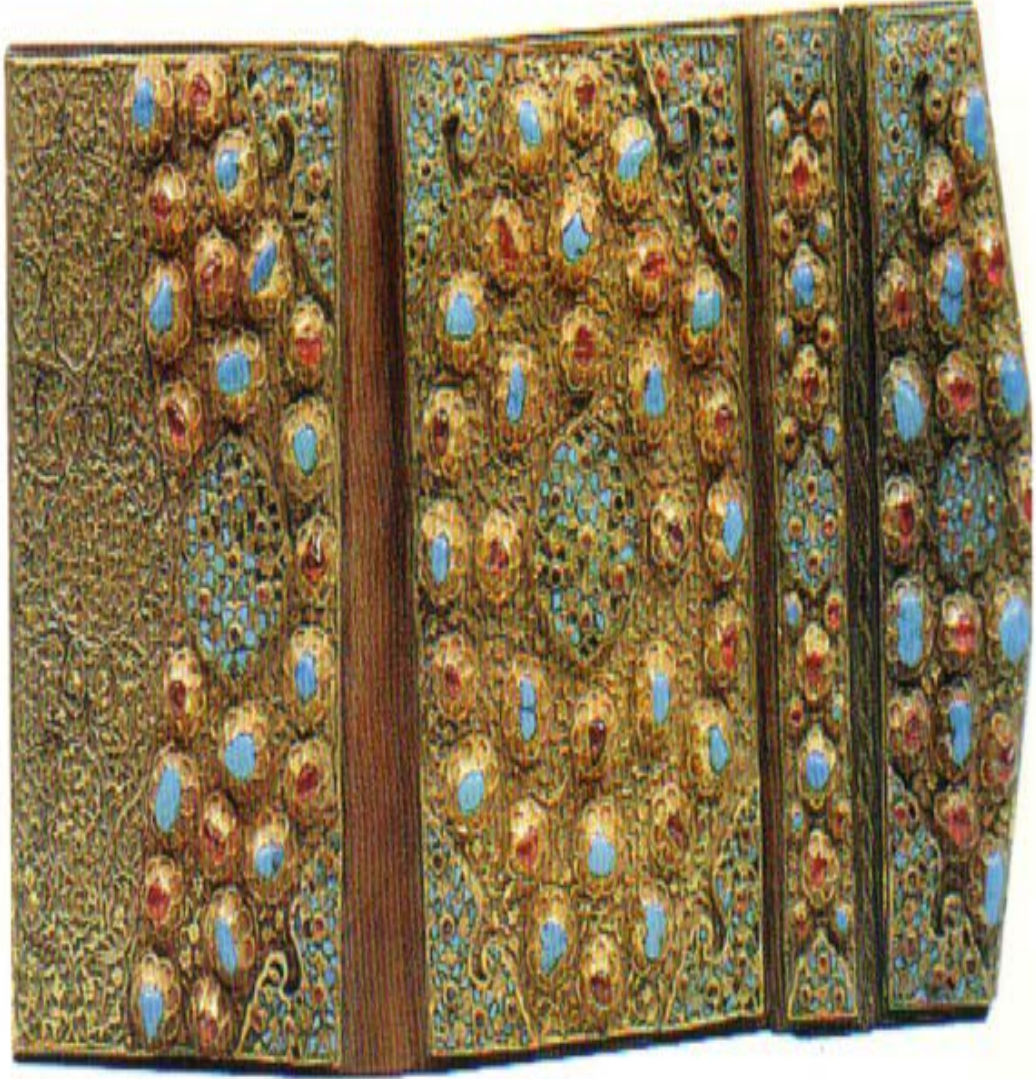

Şekil.9.1.3.3. Oyma tekniği ile yapılmış deri yastık

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 120

9.1.4. Kakma (G6mme) tekniği

“Düz bir yüzey üzerinde açılan ve dekorasyonu oluşturan oyuklara taş, maden, cam v.b. gibi çeşitli materyallerin sıkıştırılarak oluşturulmasına kakma (gömme) tekniği denir.”¹³³

Şekil.9.1.4.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan deriden kakma tekniği ile yapılmış bir Kuran kabı
Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 121

¹³³ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.121

9.1.5. İşleme tekniği

“İpek, yün, keten, pamuk, metal v.b. iplikler kullanarak, çeşitli iğneler ve uygulama biçimleri aracılığı ile keçe, deri, dokuma v.b. malzemeler üzerine yapılan bezemelere işleme denmektedir.

Deride işleme tekniği daha çok ince deriler üzerine desenin sim, sırma, ipek, iplik, inci ve boncuk işlenmesiyle oluşturulmaktadır.”¹³⁴

Şekil9.1.5.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan 19. y.y.'a ait mavi ipek atlas üzerine, sarı tulle dival işlemeli çocuk botu

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 124

¹³⁴ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.122

9.1.6. Dikiş tekniği

“Çeşitli dikiş teknikleri uygulanarak yapılan deri yüzey süslemeleridir. Bunun için değişik iplikler, sıırım, sicim gibi malzemeler kullanılmaktadır. Bunlar lastik büzgü, makina büzgü, fitil büzgü gibi büzgü çeşitleri, pili, nervür, biye gibi dikiş teknikleri ile değişik süslemeler yapılmaktadır.

Dikiş teknikleri yüzey süsleme tekniklerinin yanı sıra birleştirme tekniklerinde de kullanılmaktadır.”¹³⁵

Şekil.9.1.6.1. Dikiş tekniği ile yapılmış yastık

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 131

¹³⁵ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.125

9.1.7. Yakma (Dağlama) tekniği

“Elektirikli yakma aletleri ile kızgın demir uçların deri yüzeyinde meydana getirdiği şekillerden oluşur. Çeşitli boyda ve biçimde uçlarla yüzeyde istenen etki sağlanmaktadır.”¹³⁶

Şekil.9.1.7.1. Yakma tekniği ile yapılmış deri çömlük

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 132

¹³⁶ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.126

9.1.8. Baskı tekniği

“Baskı tekniği olarak adlandırılan çalışmalar baskıyı oluşturacak kalıp ve basılacak düz bir yüzeyi (kumaş, deri, kağıt v.b.) gerektirir. Tahta, metal, taş gibi dayanıklı bir madde üzerine desenin hazırlanması ile başlar. Kalıplar yüzeyin niteliğine göre seçilir.”¹³⁷

Şekil.9.1.8.1. Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan Sultan IV. Murad’ın sarı sahtiyan üzerine baskı desenli mest-pabucu

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları çerçevesinde üretilen Deri rnleri üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 128

¹³⁷ZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları çerçevesinde üretilen Deri rnleri üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.127

9.1.9. Boyama tekniği

“Deri yüzey süslemelerinde analin, akrelik, kumaş, deri ve çiçek boyları kullanılmaktadır. Bunlardan analin boya en çok tercih edilen boya türüdür. Boyama genellikle açık renk derilerde uygulanmaktadır. Piyasada toz halinde satılmaktadır. Ayrıca guaj boya ile renklendirilen deri ürünleri de bulunmaktadır. Deri üzerine batik uygulaması da yapılmaktadır. Batik uygulamasın da ince ve kolay şekil alabilen davul derisi tercih edilmektedir.”¹³⁸

Şekil.9.1.9.1. Boyama tekniği ile yapılmış deri tablo

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 130

¹³⁸ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.130

9.1.10. Keserek İşleme ve linol işleme tekniği

“Keserek işleme tekniği deri yüzeyindeki desen oluşturmada grift kısımların kesilerek belirginleştirilmesidir. Hazırlanan desen deriye çizilir ve çizilen desenin üzerinden kesim bıçağı ile hafifçe kesilir.

Linol işlemede ise yüzey önce nemlendirilir daha sonra kullanılacak desenin özelliğine göre farklı uçları bulunan linol bıçağı ile kazımak suretiyle oluşturulur. Bu teknik genellikle düz hatlar elde etmek ve konturlamak için kullanılır. Keserek işlemeden farklı olarak yüzeyde daha geniş hatlar meydana getirmesidir.”¹³⁹

Şekil.9.1.10.1. Boyama tekniği ile yapılmış deri tablo

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 132

¹³⁹ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.131

9.1.11. Islatarak Şekil Verme Tekniği

“Su içinde ıslatılan derinin elde istenilen forma sokulması ile oluşturulan tekniktir. Mak ve rölyef çalışmaları bu teknikle yapılmaktadır.”¹⁴⁰

Şekil.9.1.11.1. Islatarak şekil verme tekniği ile yapılmış deri kaplı şişe

Kaynak: ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s. 133

Şekil.9.1.11.2. Deri'den yapılmış mask.

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 151

¹⁴⁰ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.132

9.1.12. Birleştirme teknikleri

“Deri ürünlerin birleştirilmesinde; yapıştırarak, elde dikerek, makinada dikerek, zımba ile birleştirme olmak üzere dört farklı teknik kullanılır.”¹⁴¹

Şekil.9.1.12.1. Birleştirme tekniği kullanılarak yapılmış sandık

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kùltür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 152

Şekil.9.1.12.2. Birleştirme tekniği kullanılarak yapılmış sandık

Kaynak: Özdemir Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kùltür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, s. 152

¹⁴¹ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara, s.134

10. BÖLÜM

10. GİYSİLİK DERİ ÜRETİMİ İÇİN DERİ KONFEKSİYON AŞAMALARI VE DERİDE KULLANILAN ÖLÇÜ BİRİMİ

10.1. Deri Konfeksiyon Aşamaları

10.1.1. Ana Deri Deposu

Mamul derilerin sağlıklı korunabilmesi için bazı koruma şartları sağlanmalıdır. Aksi halde deriler zarar görebilir.

Amaca en uygun depolama odaları 10-15 Derecede sabit ısıya ve %50-70'lik nem oranına sahip kuru ve serin odalardır. Bu değerler termometre veya hidrometre yardımıyla kontrol edilirler.

Deriler, yerden 15-20 cm uzaklıkta muhafaza edilmelidirler. Tahta ranzalarda istiflenmemelerinin sebebi, ağacın böceklenmesi sonucu böceklerin deriyi yiyerek zarar vermeleridir. Deriler palet üzerlerinde de istiflenebilirler. Paletler eşek semerleri gibi oval şekindedirler. Bu şekilde derilerin katlanıp kıvrılması önlenmiş olur.

Nemi fazla olan depolar deri de küflenmeye yol açar, çok kuru havası olan depolama odaları ise deriyi kırılabilir veya yırtılabilir duruma getirir. İşletmelerde bu durumu önlemek için Klimalar kullanılır. Derinin depo koşullarında zarar görmesi özellikle de yaz aylarında olabilir. Kış aylarında ise deriler Kalorifer boruları gibi ısıtıcılarda ve güneş ışınlarından uzak tutulmalıdır. Ağır deriler rulolar yapılarak dikey durumda depolanmalı. Depolar havalandırılmalıdır.

Tüm deri yüzeyleri tozlara karşı korunmalıdırlar. Çünkü tozlar deri yüzeylerini kapatarak derinin hava almasını engellemektedirler.

Ayakkabılık, Yüzlük ve çantalık deriler, hafif deriler 80 cm kadar istiflenebilirler.

Sık rastlanan deri depolama hatalarından biriside, özellikle yağlama işlemi görmüş deri türlerinde rastlanan kendinden kızışmadır. Bunun nedeni, depolardaki yetersiz hava sirkülasyonu (hava akımı) fazla nemli depolama veya yetersiz harekettir.

Aşırı kuru depolama sonucunda kırılabilir hale gelmiş deriler, ikinci bir yağlama ile düzeltilebilir. Böylelikle yumuşak formlarını tekrar kazanacaklardır.

Çok nemli ve sıcak depolama hatalarından kaynaklanan küflenmeler ise dezenfektan maddelerle yapılan fırçalama ve sürtünme ile deriden uzaklaştırılır.

Şekil.10.1.1.1. Dersi makinasında derilerin ölçümlerinin yapılması
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.1.1.2. Depoda bulunan derilerin istif edilme şekli.
Kaynak: Semra ANAMUR

Deri depolarında aşırı aydınlatma yapılmamalı çünkü uzun süre etki eden kuvvetli aydınlatma da ve güneş ışınına uzun süre maruz kalan derilerde, deri renklerinde değişme meydana gelir ve deride bulunan maddelerin oksitlenmesi gerçekleşir. Depolarda haşarat bulundurulmamalı ve kolayca temizliği yapılabilinmelidir.

Şekil.10.1.1.3. Depoda bulunan derilerin istif edilme şekli.
Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.2. Yardımcı Malzeme ve Aksesuarlar Bölümü

Bu bölümde; Siparişi alınan ürünlerin malzemeleri bu bölümde depolanır. Hazır aksesuar ve süsleme malzemeleri bu bölümde depolanır. Bu malzemeler hazır alınan düğme, fermuar, şerit, kordon, tela, astar vb. gibi ürünler olmaktadır. Konfeksiyon üretimi sırasında kullanılan iplik, iğne, makine yağı, makine iğnesi gibi malzemelerde bulunur.

10.1.3. Bitmiş Ürün Bölümü

Konfeksiyon aşamalarında geçirilerek giyilebilir giysilik haline getirilmiş ürünlerin sevkiyata hazır halde tutulduğu bölümdür.

10.1.4. Modelhane Bölümü

Bu bölümde ya müşteriden gelen numune tekrardan çalışılarak kalıbı çıkarılıp üretim numunesi hazırlanır, ya da üretimi yapan firmanın kendi tasarımcılarının ürettikleri koleksiyonlar müşteriye sunulur. Müşterinin beğenip sipariş ettiği ürün üretim sürecine girer.

Şekil.10.1.4.1. Hazırlanmış numune modeller.

Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.1.4.2. Modelhane bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.5. Asorti Bölümü

Derilerin renk, cins, ton, cilt, tutum ve yüzey görünümü özelliklerine göre gruplandırıldığı bölümdür. Depodan gelen deriler bu bölümde asortileri yapılır. Belirlenen modele uygun özellikte olan deriler seçilerek ölçüleri yapılarak asortilenirler.

Asortlama, düz ve geniş masalar üstünde özel ışıklandırılmış masalarda yapılır. Ayrıca Hatalı derilerde burada fark edilerek ayıklanır.

Asorti yapılırken deriler orta kısımda ikiye katlanarak diğer partiler ile renk ve ton kıyaslamaları yapılarak en yakın renk ve tonlar bir arada gruplandırılır.

Asortisi yapılan deriler, kesim işleminin gerçekleştirilmesi için partiler halinde kesimhanedeki sıpalar üzerine ortadan ikiye katlı şekilde sevk edilirler.

Şekil.10.1.5.1. Asorti Bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.6. Kesimhane Bölümü

Asortiden gelen deriler kesilmek üzere burada kesim masalarına yerleştirilir. Kesim işlemi derinin özelliğine göre değişir.

İnce derilerde kesim bıçağı, makas ve el makasıyla kesim yapılır. Kalın derilerde ise, Falçata veya maket bıçağı kullanılır.

İşaretleme yapılırken, kurşun kalem, deri çizim kalemi, rület, pergel, karbon kağıtları kullanılır. Süt deriler ve açık renk derilerde lekeler oluşmaması için karbon kağıdı ve kurşun kalemle işaretler alınır.

Kesim bölümünde düz kesim, çelik cetvel kullanılarak yapılır. Yuvarlak kesim, yuvarlak şekilde hazırlanmış şablonlar kullanılarak yapılır. Şekilli kesim ise, cetvel ve şablondan yararlanılarak yapılan kesimdir.

Kesim yaparken bıçağımızın iyi biyelenmiş olması gerekir. Kesim masasının yüzeyi düzgün ve cam olmalı, kauçuk veya lastik kaplı olmalıdır. Kesim bıçağı dik tutularak ve el kaldırmadan gerçekleştirilmiş olmalıdır.

Kesim yaparken; Kesilecek modeli iyi bilmek gerekir, Asortisi yapılmış deriler olmalı, Hangi deriden hangi parçaların alınacağı bilinmeli, seri olmak gerekir.

Kesimi yapılan deriler poşetlere konularak dikimhaneye sevk edilirler.

Şekil.10.1.6.1. Kesimhane Bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.7. Tıraş Bölümü

Bu bölümde derideki tıraşlanması gereken kısımlar tıraşlanıyor. Kürklü derilerde dikiş paylarının kalınlık yapacağından dolayı dikiş paylarının olduğu kısım deri dikilmeden tıraşlanıyor. Bu da dikiş paysız kalıplar ile yapılıyor.

Şekil.10.1.7.1. Tıraşlama Bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.1.7.2. Tıraşlama Bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.8. Dikimhane Bölümü

Bu bölümde Her makinacının bir ayakçası vardır. Birlikte çalışırlar. Makinacı diktiği parçayı ayakçığa veririr ve ayakçası yapıştırılacak dikiş payalarını yapıştırarak tekrar ürünü makineciye verir. Ve bu şekilde birlikte çalışırlar.

Şekil.10.1.8.1. Dikimhane Bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.1.8.2. Dikimhane Bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.1.8.3. Dikimhane bölümünde bir ayakçı ceket kenarına oya çekiyor.

Kaynak: Semra ANAMUR

Dikimhanede üretim planı şu şekilde yapılır;

Firmanın kapasitesine oranla bant sistemi ve makine miktarı değişebilir. Küçük bant sistemi, Orta bant, Sistemi ve büyük bant sistemi diye adlandırılır.

Dikilecek parçalar eşleme ve etiketleme işlemlerinden sonra telalama işlemine alınarak yaka, manşet gibi daha tok durmasını istenilen bölgeleri telalanır.

Dikilecek parçalar bant sisteminde ilk makineden işleme alınmaya başlayarak son makineye kadar bant sisteminde iş akışına göre işlem görür ve son makinada bitmiş ürün olarak çıkar.

Dikilen ürünler bu bölümden sonra el işçilerinin çalıştığı aksesuar bölümüne poşetlenerek sevk edilir.

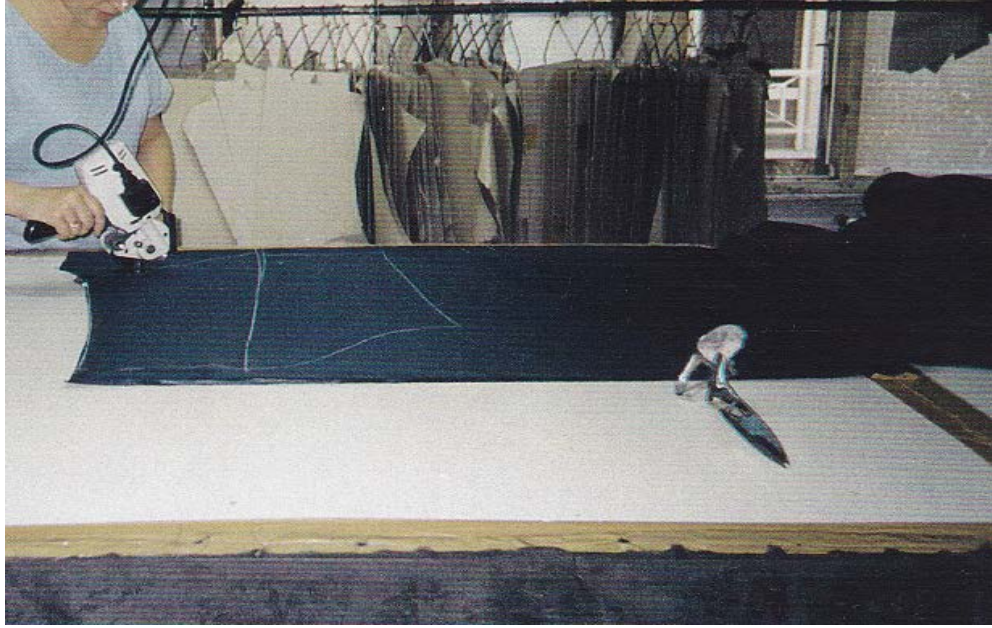

Şekil.10.1.8.4. Tela makinasında deriye telalama işlemi uygulanıyor.

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.9. Astar Bölümü

Astar kesimi önce astar kalıpları ile çizilir. Sonra hızar makinasıyla ile kesimi yapılır.

Şekil.10.1.9.1 Astar bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.10. El İşçileri ve Aksesuar Bölümü

El işçileri deri üzerinde iplik temizleme, düğme dikme vb. gibi işlemleri yapmaktadır.

Şekil.10.1.10.1 Aksesuar ve el işçiliği bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.11. Kalite Kontrol Bölümü

Bu bölümde Modelin sparişi verilmiş numune ürünle aynı ölçülere sahip olup olmadığı mezura ile ölçülerek kontrolü gerçekleştirilir. Dikişleri kontrol edilir. Ayrıca üretim sırasında gözden kaçmış kalite problemlerini veya üretimin herhangi bir aşamasında ürünün zarar görmüş olup olmadığı son genel bir kontrolü yapılır. Kontrolü sağlanan ürün de problem var ise düzeltilmesi için ilgili bölümlere geri gönderilir. Problem yok ise de ütü bölümüne sevk edilir.

Şekil.10.1.11.1 Kalite kontrol bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.12. Ütü Bölümü

Ütü ayarı ütülenecek deriye göre ayarlanmalıdır. Aşırı ısı ile deriler yanabileceğinden ve büzülebileceğinden ütü bölümünde çalışanların çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Aksi taktirde yaşanan deri yüzey sorunları Deri konfeksiyon bünyesinde düzeltilemeyecektir.

Şekil.10.1.12.1 Pres ütü yapılan, ütü bölümünden bir görünüm

Kaynak: Semra ANAMUR

10.1.13. Ambalajlama Bölümü

Bu bölümde deriler ambalajlanır. Ürünün depolama ve taşıma özellikleride dikkate alınarak yapılır. Ambalajı yapılan ürün sevkiyat bölümüne gönderilir.

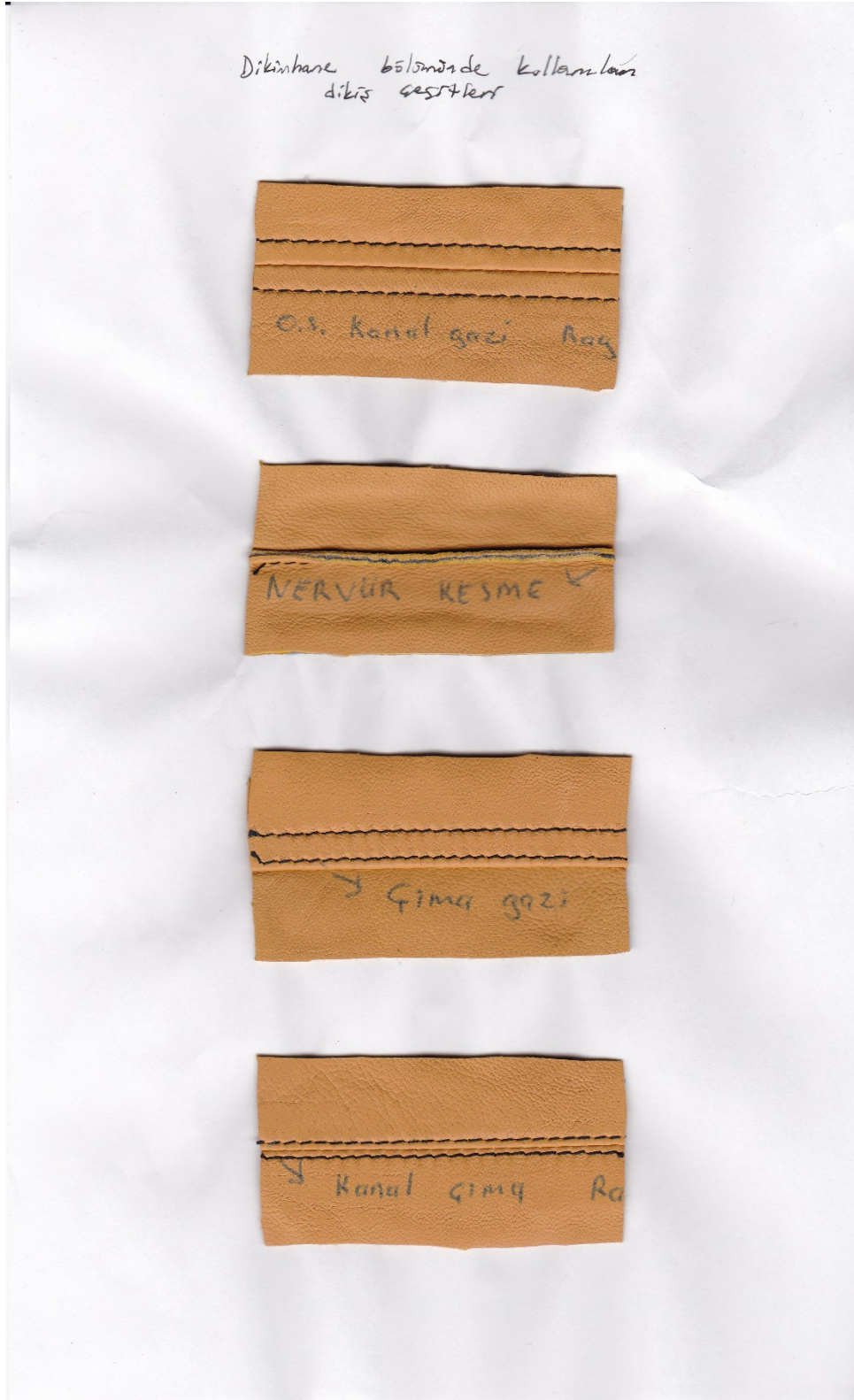

Şekil.10.1.13.1. Sevkiyat bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

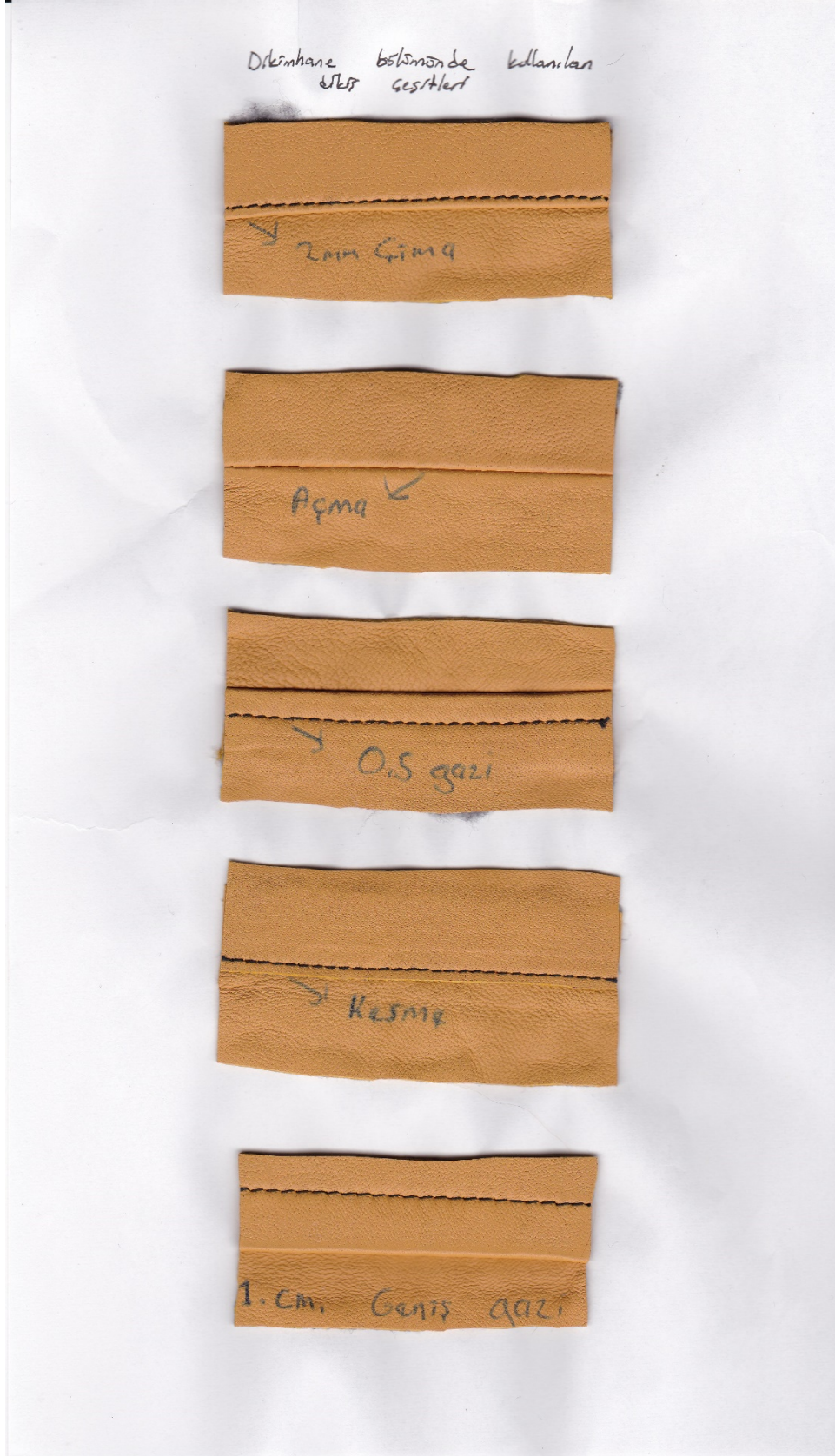
Şekil.10.1.13.2. Ambalajlanmış sevkiyat bölümünden bir görünüm
Kaynak: Semra ANAMUR

10.2. Deri Konfeksiyonda Kullanılan Dikiş Çeşitlerinden Örnekler

Şekil.10.2.1. Deri konfeksiyonunda kullanılan dikiş çeşitleri

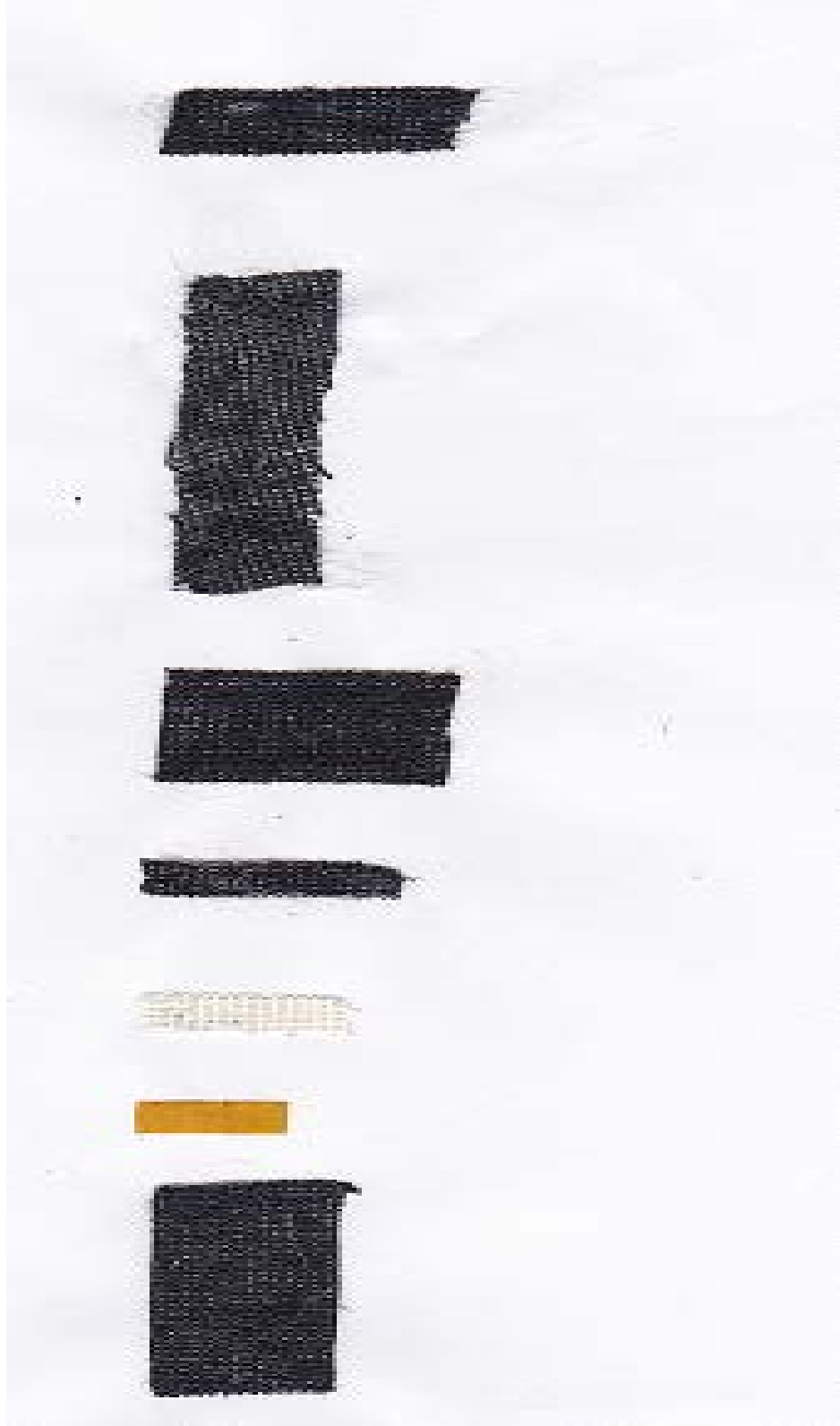
Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil.10.2.2. Deri konfeksiyonunda kullanılan dikiş çeşitleri

Kaynak: Semra ANAMUR

10.3. Deri Konfeksiyonda kullanılan Oya Çeşitleri

Şekil.10.3.1. Oya genişlikleri 0,5 ile 4cm arasında değişmektedir.

Kaynak: Semra ANAMUR

10.4. Deride Kullanılan Ölçü Birimleri

“Çantalık, sayalık derilerde olduğu gibi giysilik ve mobilyalık derilerde de alan hesaplamasında ölçü birimi olarak İngiliz ayak kare ölçüsü kullanılmaktadır. Sadece kösele gibi deriler ağırlıklarına göre satılırlar. 1981 yılında Avrupa topluluğu kendi üye ülkeleri için metre sisteminin (cm², dm², m²) derinin yüzey hesaplanmasında kullanılmasına karar verilmiş ise de, İngiltere ile eski kolonilerde ve Amerika’da eski ölçü sistemlerine bağlı kalınmıştır. Bu şekilde uluslar arası deri piyasasında İngiliz ayak kare ölçüsü halen geçerlidir. Sürüngen ve balık derileri gibi lüks derilerde genişlik ve yüzey ölçüsü olarak inç kullanılmaktadır.

Buna göre;

1 inç = 2,54 santimetredir.

1 İngiliz ayak ölçüsü = 12 inç = 12 x 2,54 cm = 30,48 cm

1 İngiliz ayak kare = 30,48 cm x 30,48 cm = 929 cm²veya 9,29 dm² dir. (tam olarak 929,0304 cm²)

1 m² ise = 100 dm² : 9,29 dm² = 10,76 ayak karedir. Yani 9,29 dm² veya 929 cm² = 1 ayak karedir.

Bir ayak 9,29 dm² dir. Uygulamalarda hesap kolaylığı için 1 ayak=10 dm² alınmaktadır.”¹⁴²

¹⁴²Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011, s. 8

11. BÖLÜM

11. TÜRKİYEDE DERİ İLE ÇALIŞAN MARKALAR VE TASARIMCILAR

11.1. Türkiyede Deri İle Çalışan Markalar

11.1.1. Derimod

“1974 yılında kuruldu. 40 yıldır sektörde öncü ve faaliyetlerine devam ediyor. 1982 yılında ABD Los Angeles/Beverly Hills’de yurt dışında mağaza açmıştır. Türkiye’ye genelindeki 81 mağazası olan Derimod, genç müşteri kitlesi için alt markası olan Mood By Derimod ile sokak modasını yansıtmaktadır. Moda çekimlerinde dünyaca ünlü bir çok modeller ile çalışmaktadır. Ve çekimlerini Yurt dışında da gerçekleştirmektedir.”¹⁴³

Şekil 11.1.1.1. Derimod defilesi

Kaynak: <http://www.derimod.com.tr>

¹⁴³ <http://www.derimod.com.tr/hakkimizda.asp>

11.1.2. Desa Deri

“1970’de Melih Çelet’in girişimcilik çalışmaları sonucu 1972 yılında kurulur. İlk mağazasını 1973 yılında Erenköyde açılır. 1986’da New York’ta açtığı Desa Ofisi ile ABD, Avrupa ülkeleri ve İngiltere’de tanınan ve bu ülkelere ihracat yapan bir marka oldu. 1990 yılında, üretim Sefaköy’de bulunan 15.000 metrekarelik modern tesise taşınır. 1991 yılında Çorlu’da bulunan 28.000 metrekarelik deri tabaklama tesisinde üretime başlar. 2006 yılında 20.050 metrekarelik toplam, 9.280 metrekarelik kapalı alanda modern üretim imkanları ile donatılmış Düzce fabrikasını faaliyete geçirir. 2010, 2011 ve 2012 yıllarında Desa’ nın yurt içindeki başarısı ile, üç yıl üst üste Deri ihracatçıları Birliği’nin verdiği İhracat 1.lik ödülünü alır. dünyaca ünlü markalardan Giorgio Armani, Salvatore Ferragamo ve Hugo Boss’ a kreatif direktörlük yapmış olan Graeme Black’ i kreatif ekibinin başına getirerek tasarım ekibini genişletir. Başta ABD, İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa, Çin, Hong Kong, Güney Kore olmak üzere dünyanın birçok ülkesine ihracat yapmaktadır. 2014 yılı itibariyle, Desa Türkiye’de 100’e yakın mağazası ile ve İngiltere Londra’da bulunan 2 Desa mağazasında ve online alışveriş sitesi ile üretimine devam etmektedir.”¹⁴⁴

Şekil 11.1.2.1. Desa imaj 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu

Kaynak: <http://www.woow.com.tr/?p=6188>

¹⁴⁴ <http://www.desa.com.tr/Content/About>

11.1.3. İnci Deri

“1917’de İstanbulda küçük bir lostra salonu olarak kuruldu. 1947 yılında, ailenin 2. kuşak temsilcisi Ahmet Nuri Kızıldaş, Fatih’te yeni bir ayakkabı mağazası açtı. İnci, bugün 67 mağazası, 29 franchise’ı ile Türkiye’de toplam 96 noktada yer alıyor. KKTC’deki 3, Bakü’deki 1 mağazası ile İnci, Türkiye dışında da hizmetlerine devam ediyor. Kendi bünyesindeki tasarımcılar dışında moda tasarımcılarına dönemsel koleksiyonlar hazırlatıyor.”¹⁴⁵

Şekil 11.1.3.1 İnci 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu

Kaynak: <http://www.incideri.com>

¹⁴⁵<http://www.incideri.com/content12/Hakkimizda>

11.1.4. Kuzu Deri

“54 yıllık bir geçmişe sahip olan kuzu deri firması, 1960 yılından bu yana deri ve kürk malzemelerini kullanıyor ve modayı yakından takip ediyor.

Fransa, İsveç, Norveç, Danimarka, Rusya, Ukrayna ve Amerika başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde satış noktası bulunmaktadır., İstanbul Zeytinburnu'nda bulunan 6000 metrekarelik ana binasıyla showroomu, İstanbul'un tarihi yarımadasında yer alan tarihi Tayyare evlerinde, Antalyanın en büyük alışveriş merkezi Tera City de, Cagaloğlu bab-ı Ali caddesinde, Moğolistanın başkenti olan Ulanbatur da mağazaları bulunmaktadır.”¹⁴⁶

Şekil 11.1.4.1. 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu

Kaynak: <http://www.kuzu.com.tr/tr/profil.html>

¹⁴⁶ <http://www.kuzu.com.tr/tr/profil.html>

11.1.5. Matraş Deri

“Kuruluş öyküsü 1947 yılında başlayan Matraş bugün dünya devlerine üretim yapan entegre bir şirkettir.

Matraş Türkiye’de ve dünyada deri sanayiciliğine ismini altın harflerle yazdırmıştır. Her mevsime uygun şık ve kullanışlı tasarımlar Matraş’ın ürün yelpazesinde bulunmaktadır. Kadın çanta, ayakkabı, seyahat çantaları, evrak çantaları portmone ve portföyler, erkek ayakkabı, deri giyimin yanı sıra makyaj çantaları büro aksesuarları, oyun takımları, anahtarlık takımları gibi her türlü hediyelik eşya Matraş kalitesini tüketicisiyle buluşturmaktadır.

Matraş yurtiçinde 15 mağaza ile müşterilerine hizmet vermenin yanı sıra kurumsal firmalara da hediyelik eşya ve ofis malzemeleri üretimine devam etmektedir. Deri sanayicisinde entegre tesis olmak zor ve deneyim isteyen bir süreçtir. Şirket bünyesinde yer alan madertaning ham deriyi işleyerek kullanılabilir duruma getirmektedir, Matraş Metal ise her türlü deri eşyaya metal aksesuar üretmektedir. Yılların verdiği deneyimle üretilen eşyalar, geleneksel Matraş kalitesinin oluşmasında başrol oynamıştır. Müşteri memnuniyeti entegre üretim şartlarından dolayı maksimum düzeydedir.”¹⁴⁷

Şekil 11.1.5.1. 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu
Kaynak: <http://www.trendyol.com/Markalar/Matras>

¹⁴⁷ <http://www.matras.com/kurumsal.php?sf=81>

11.2. Simay Bülbul

“Yeni kuşak Türk tasarımcılarından biri olan Simay Bülbul koleksiyonlarında deriyi kullanarak Türkiye'nin çok güçlü olduğu bu sektöre yepyeni bir vizyon getirmektedir.

İngiltere ve Hollanda'da aldığı eğitimi sürecinde oluşan vizyonunu ve tasarım alanında yaptığı çalışmalara dayanan birikimlerini kendi koleksiyonlarında bir araya getirirken ayrıca firmalara tasarım ve marka danışmanlığı, eğitim projeleri ve film dizi klip projelerinde de styling ve kostüm yapmaktadır.

2003 derisigner(deri tasarım yarışması) Türkiye birincisi olan Simay Bülbul ağırlıklı olarak deriden oluşan ve tekstil ürünleri ile bir bütünlük içinde tamamladığı koleksiyonları, sadelikle farklılığı birlikte yakalayabilen, detaylarla ön plana çıkan tasarımlardan oluşuyor. Koleksiyonlarının ana materyali deri olup bayan ceket, tunik, elbise, bluz, pantolon, etek ve aksesuar ürünlerinden oluşmaktadır.

2001 yılından beri modanın içinde aktif çalışan ve 2007 yılında ilk olarak kendi adıyla ve etiketiyle tasarımlar yapmaya başlayan ve markasının kimliğini sokakların dokusu ile en güzel yansıttığına inanan moda tasarımcısı kendi yolunu arayan ve ya bulmuş olan , tasarımı hissedilen, kalıpların dışında yaşamayı seven kadını giydiren.

2001 yılında Galata'da 600 metre karelik yeni ofisine taşınan ve deri ile şık kumaşları birleştirerek özel günler için kişiye özel tasarımlar yapan Simay Bülbul gelinlikten şık bir gece elbisesine kadar farklı avangard tasarımlarla servis vermekte olup birçok ünlü sanatçının da imaj danışmanlığını yapmaktadır.

25'e yakın yurtiçi ve dışı satış noktası ile beraber 2009 yılı aralık ayında ilk kendi mağazasını yerli ve yabancı müşteri potansiyelinin artmış olduğu galata bölgesinde Leather Design Boutique adı altında açmıştır.

Türkiye deki çok önemli bir sektör olan deri sektöründeki ilk atölyesini ve markasını kuran Türk tasarımcı olarak tasarım dünyasındaki yaptığı çalışmalara istinaden Deri Tanıtım Grubu'nun desteğine hak kazanan Simay Bülbul yurt içi ve yurt dışına üretimlerini sürdürmektedir.

İlk kişisel performans defilesini Garaj İstanbul'da gerçekleştiren Simay Bülbul yurtiçi ve dışı bir çok organizasyon ardından İstanbul Moda Haftası'nda dört senedir defilesini sergilmeye hak kazanmıştır.

2010 İstanbul Kültür Başkenti projeleri kapsamında Türkiye'yi temsil edecek tasarımcı olarak seçilen Simay Bülbul 2010 ekim ayında Almanya'da bir defile gerçekleştirmiştir..

2011 yılında Saraybosna'da gerçekleştirdiği defilenin ardından 2012 yılında

Dunya Expo fuarında Türkiye'yi temsil edecek moda tasarımcısı olarak seçilip Kore de son koleksiyonunun defilesini sunmuştur.

2012 yılında Moda tasarımcıları Derneği Başkan Yardımcısı ve Moda Hazir Giyim Federasyonu yönetim kurulu üyesi olarak görev almaktadır.”¹⁴⁸

¹⁴⁸
<http://simaybulbul.com/hakkında>

Şekil 11.2.1. Moda Tasarımcısı Simay BÜLBÜL
Kaynak: <http://simaybulbul.com>

Şekil 11.2.2. Aşk Mektupları Koleksiyonu 2014-2015 Sonbahar/Kış Koleksiyonu
Kaynak: <http://simaybulbul.com>

Şekil 11.2.3. Zamanın Seslenişi Koleksiyonu 2011-2012 Sonbahar/Kış Koleksiyonu
Kaynak: <http://simaybulbul.com/koleksiyonlar>

Şekil 11.2.4. Şaman Kadınları 2010-2011 Sonbahar/Kış Koleksiyonu
Kaynak: <http://simaybulbul.com/koleksiyonlar>

Şekil 11.2.5. Şaman Kadınları 2010-2011 Sonbahar/Kış Koleksiyonu
Kaynak: <http://simaybulbul.com/koleksiyonlar>

12. BÖLÜM

12. 16.YÜZYIL OSMANLI DERİ SANATININ GÜNÜMÜZ MODASINDA GİYSİYE UYARLANARAK YAPILAN TASARIM ÖRNEKLERİ

12.1. Moda Dünyasından Tasarım Örnekleri

Şekil 12.1.1. Deri İşleme Tekniğine Örnek Tasarım.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010, s. 9

Şekil 12.1.1. Boyama yöntemi ile desenlendirilerek süslenmiş deri Palto.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Laurence King Publishing Ltd, London 2010, s. 45

Şekil 12.1.2. Birleştirme ve applike tekniği ile yapılmış deri bustiyer.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010, s. 17

Şekil 12.1.3. Packwork ve Aplike Tekniği ile yapılmış deri ceket.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010, s. 80

Şekil 12.1.4. 16.yy. da yapılan deri oyma tekniği günümüzde lazer işleme ile yapılmaktadır.Lazer işlemeli Elbise.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010, s. 39

Şekil 12.1.5. Lazer işlemeli Palto.

Kaynak: STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010, s. 40

12.2. Tez Çalışması için Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi Örneği

Şekil 12.2.1. Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi.

Kaynak: Semra ANAMUR

Şekil 12.2.2. Aplike Tekniği Kullanılarak Hazırlanan Giysi.

Kaynak: Semra ANAMUR

13. BÖLÜM

13. DERİ SEKTÖRÜ SORUNLARI

“Türkiye, bir tarım ve hayvancılık ülkesi olmasına rağmen, hem miktar hem de kalite olarak deri konfeksiyon sektörüne hammadde üretmesi açısından yetersiz bulunmaktadır.

Türkiye’de yılda 3 milyon sığır, 15-17 milyon koyun, 4-5 milyon keçi olmak üzere kesilen hayvan sayısı 22-25 milyon civarındadır. Halbuki deri sanayinde kullanılmak üzere yılda 80 milyon küçükbaş hayvan ve 5,5 milyon büyükbaş hayvan derisine ihtiyaç vardır. Bu durumda ihtiyaç duyulan derilerin küçükbaş hayvan için %75’i, büyükbaş hayvan için %46’sı ithalatla karşılanmaktadır. Görüldüğü gibi ülkemizdeki hayvan varlığı sayısı deri sanayii için yeterli değildir.

Ayrıca, deri kalitesi açısından da yeterlilik söz konusu değildir. Çünkü hayvanların beslenme koşulları da yetersizdir. Kaliteli yemlerin pahalı olması kullanımını azaltmaktadır. Örneğin Türkiye’de elde edilen ham-yaş deri ağırlığı 14-18 kg. civarındadır. Oysa kösele yapımında gereken ham-yaş deri ağırlığı 30-35 kg.’dır. Türkiye’de bu vasıfta üretilen ham-yaş deriler ihtiyacın sadece %20’sini karşılayabilmekte, geri kalan %80’lik kısmı ise ithalat yoluyla elde edilmektedir. Keza hayvanların mezbahalar dışında kaçak kesimi de (resmi açıklamalara göre yıllık kesimlerin %10’udur) mevcut hammadde kaynaklarının heba edilmesi anlamına gelmektedir.

Ayrıca kesim yapılan bazı mezbahaların koşulları da yetersiz olup, bunların da modern hale getirilmeleriyle ham deri israfının önüne geçilmesi gerekmektedir.

Deri üretim sektörüne nihai girdileri sağlayan deri işleme (tabaklama) faaliyetlerinin de gerek teknoloji konusunda gerekse de çevresel standartlara uyumu bakımından deri organize sanayi bölgelerine kaydırılmaları sağlanmalıdır. Türkiye’de bir kısmı faal 20’ye yakın organize sanayi bölgesi kurulmuş bulunmaktadır.

Ancak Türkiye’deki bu organize sanayi bölgelerinin toplam kapasitesi 350 milyon adet küçükbaş hayvan derisi işleme kapasitesine sahiptir, bu ise dünya üretimine göre (ortalama 450 milyon adet) düşük kalmaktadır.

Sektörün ithalata bağımlı olması da sektörün üretimini etkilemektedir. Mesela hammadde ihtiyacının büyük bölümünün karşılandığı Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde yaşanan kuraklık hammadde fiyatlarında büyük dalgalanmalara yol açmıştır. Diğer taraftan, Asya ve Rusya krizleri bu sektörü çok etkilemiştir.

Bankalardan kredi alan sektör üreticileri bu kredileri ödeyemeyince bankaların kaynaklarının azalmasına yol açmıştır.

Ayrıca deri ürünleri ihracatında önemli bir yer tutan deri konfeksiyon sektörü henüz markalaşmadığından dünya modasında etkili olamamaktadır. Bu alanda tasarımcılar yetiştirilerek dünya pazarlarında rekabete girilmesi ülkemiz açısından gereklidir. Keza bu alanda özellikle AB pazarında tutunabilmek için tanıtım ve fuar

faaliyetlerine önem verilmesi lazımdır. Dış alıcıların siparişte bulunmalarını beklemeden gelir düzeyi yüksek ve istikrarlı pazarlara yönelmek gerekmektedir.”¹⁴⁹

Türkiyede Deri sanayii Sektörünün sorunlarına çözümler bulmak sektördeki üretici firmaların birlik içinde çalışmalarını sürdürebilmeleri için sektördeki dernekler çeşitli etkinlikler ile üreticileri bir araya getirmektedirler. Sektöre nitelikli eleman yetiştirmek içinde çeşitli eğitim etkinlikleri düzenlemektedirler.

Türkiye Deri Sanayicileri Derneği, Deri Teknoloğları Teknisyenleri ve Kimyacıları Derneği, Türkiye Deri Vakfı ve Kazlı Çeşme Ar-Ge ve Test Merkezinin organize ettiği “Küreselleşen deri sektöründe nasıl var oluruz? Tehditler ve fırsatlar” konulu seminer’e katılan katılımcılara katılım belgesi verilmiştir.

Şekil 13.1. Eğitim Semineri’ne Katılım Belgesi.

Kaynak: Semra ANAMUR

¹⁴⁹ GÜNAY Deniz, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Deri ve Deri İşleme Sanayi Sektörü, Mayıs 2004, Ankara, s. 29-30-31

14. SONUÇ

Deri; Canlıyı soğuğa, sıcağa, dış mekanik etkilere, ultraviyole ışınlarına ve mikroorganizmalara karşı kormaktadır. Derinin yapısı Üç tabakadan oluşmaktadır. Epidermis, Corium ve Subcutis'dir. Hayvan Derisinin Kimyasal Yapısı %65 su, %33 proteinler, %1,8 yağlar, %0,2 mineral maddelerden oluşmaktadır.

Mamul deri elde edilmesinde kullanılan yöntemler, hayvan derisine uygulanan konservasyon yöntemleri, tabaklamaya (sepiye) hazırlık işlemleri, (yaş işlentiler), sepilme debagat işlemleri, bitirme finisaj işlemleri'dir.

Deri ve dericilik tarihi tarih öncesi devirlerde deri kullanımı duvar resimlerinde karşımıza çıkan posta sarınmış insan figürleri, derinin ilk olarak post biçiminde giyim amaçlı kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Anadolu topraklarının bulunduğu coğrafyada tarih boyu birçok uygarlık yaşamıştır. Yapılan kazılar sonucu değişik tabakalarda bulunmuş olan duvar resimleri buradaki toplulukların avcılık yaptıklarını, hayvanı ehlileştirdiklerini bugün bizlere aktarmaktadır. Yapılan kazılar sonucu bulunan araç ve gereçlerin birçoğunun deri üretim ve değerlendirilmesi için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dericiliğin ilk başlangıcının Taş Çağlarında başladığına yapılan kazılarda çıkan bazı büyükbaş hayvan kemiklerinden yapılmış aletlerden anlaşılmaktadır.

Mısır uygarlığında öldükten sonra yaşayacaklarına inandıkları için mumyacıların gelişmiş olması ile deri tabaklama tekniklerinin ileri düzey de olduğu anlaşılmaktadır. Bazı firavun mezarlarında duvar fresko çizimlerinde çeşitli deri cinslerinden yapılan deri ürünlerini ve debbağhaneleri tespit etmek mümkündür.

Musevilik dininde debagat hoş görülmemektedir, deri imalatının şehir dışında yapılması istenmektedir. Hatta dericilik günah bile sayılmıştır.

Hititlerde dericiliğin ayakkabı kullanımlarıyla kanıtlandığı açıktır. Hitit tipi burnu kalkık ayakkabılar için pekçok örnek verilebilir.

Mısır, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarında deri ayakkabı, sandalet, çizme ve giysilerin, at binilirken ve genellikle savaş alanlarında kullanıldığını görmüştük. Deri, Yunan'da ise bunların dışında pekçok alanda kullanılan önemli bir meta haline gelmiştir. Yunanistan'da ayakkabı çeşitlerinde büyük gelişme olmuş, çok çeşitli kadın ve erkek ayakkabıları ortaya çıkmıştır.

Yunanlılar gibi Romalılar'da deriyi birçok alanda kullandılar. Romalılar'da deri giysi ve sandaletler toplum hayatında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Roma da M.S. III. ve IV. Yüzyıllardan itibaren Pergament (Parşömen) kullanımı yaygınlaşmıştır.

Osmanlı da deri sanatının üstün eserler vermesinin önemli sebeplerinden biri de Fatih Sultan Mehmet'in bu sektör için yaptığı teşvik çalışmalarıdır. Tabakhaneleri bir araya toplayıp, debbağlara Kazlıçeşme'de tabaklama yapabilmeleri için uygun yer temin ettirmiştir. Deri tesislerinin devamlı çalışmasını sağlamak amacıyla da bu bölgede kesilecek tüm hayvanların derilerini de tabakhaneye tahsis etmiştir. Ve bunu bir kanunla kararlaştırmıştır. Bu kanuna uymayanlara ağır cezalar uygulanmıştır.

Kanunlarla belirtilen kalite standartlarının altında üretim yapıldığı takdirde cezai yaptırımlar uygulanarak kaliteli ürün üretilmesi sağlanmıştır.

Geçmişte yapılan minyatür ve diğer eserlerden de gördüğümüz gibi Osmanlı döneminde yapılan deri ürünler hem kalite hem de ürün çeşidi bolluğu ile zengin bir arşive sahiptir.

Dericilikte kullanılan araçlar; kesim ve tıraşlama, oyma ve delme, birleştirme ve diğer araçlar olmak üzere 4 grup altında incelenmiştir. Kesim ve tıraşlama araçları, Oyma ve delme araçları, Birleştirme Araçları, Diğer araçlar'dır.

Deri kalitesine ve kullanılacağı yere göre; ağartma, yağ giderme, boyama, son sepileme, yağlama ve cilalama gibi bir dizi işlemden geçtikten sonra finisaj aşamasında nubuk, videla, güderi veya süet adını almaktadır.

İnsanlar ilk çağlardan itibaren günümüze kadar farklı malzemelerden yararlanarak çeşitli teknikler geliştirmiş, deri işleri ve süsleme sanatlarını yaratmışlardır. Derinin yumuşaklığı nedeniyle kolay işlenebilir olması hemen hemen kumaşın girdiği her yere girmesine imkan vermiştir. Kumaşta olduğu gibi bezeme motifleri en ince detaylarına kadar çok değişik tekniklerle uygulanabilmektedir.

Deri konfeksiyon aşamasında deri depolandıkları yerde depolama koşullarına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde deri organik bir malzeme olduğu için bozulabilmektedir.

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başlarında başlayan batılılaşma hareketiyle dericilik sektörüne makinelerin girmesiyle gerileme yaşanmış olsa da, günümüzde Türkiye'de deri sektöründe makinelerin yoğun bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Eski yöntemlerle tabaklama yapan atölyelerin yok denecek kadar az kaldığı görülmektedir. Deri sektöründeki makineleşme sonucu daha seri üretim yapılarak, kalite standartlarının uygulanması ile de belli bir kalitede üretim gerçekleştirilmektedir.

Küreselleşmenin sonucunda rekabetin hız kazanması ile deri sektöründe var olmak isteyen firmaların fiyat ve kalite politikalarıyla rakiplerine karşı üstün gelebilmek için ürün tasarımlarında da önem verdikleri görülmektedir. Bunun için Moda Tasarımcılarıyla iş paylaşımlarında bulunmaktadır.

Deri sektörüne genç moda tasarımcılarının ve kalifiye deri teknikerlerinin yetiştirilmesi için sektöre öğrenci yetiştiren eğitim kurumları ve deri sanayii birlikleri çeşitli projeler için biraraya gelerek ortak çalışmalar yürütmektedirler. Bu da deri sektörünün giyinme ihtiyacını karşılamakla kalmayarak modayıda takip etmesi ile deri modasına gereken önemi verdiğini göstermektedir.

T.C. Kalkınma Bakanlığının onuncu kalkınma 2014-2018 raporunda Deri sektöründeki tehditler içerisinde Yerli ham deri arzında düşüş ihtimalinin bulunması ve Dünyada ham deri arzının daralması ve artan maliyetler öngörülmektedir bu tehditlere karşı devlet müdahaleleri ile tedbirler alınarak sektörün öngörülen bu sorunu çözümlenmelidir.

Günümüzde hayvancılığın devlet tarafından teşviklerle desteklenmesi ile hammadde ithalatının düşürülmesi sağlanmalıdır. Deri AR-GE/ÜR-GE çalışmalarının desteklenmesi ve deri ürünlerinin ihracatını arttıracak teşvik politikalarının düzenlenmesi ülke ekonomisi için büyük önem taşımaktadır.

Arkeolojik kazılar sonucunda bulunan deri eserler dönemlerinin kültürünü de yansıtmıştır. Bulunan deri eserleri sayesinde dönemin sosyo-kültür yapıları da günümüze aktarılmıştır. Bu nedenle tarihte türklerin de vazgeçilmez bir malzemesi olarak bir çok alanda kullandıkları deri ürünleri ve çok iyi bildikleri deri sanatı geleneksel kültürümüzde bir parçası haline gelmiştir.

Günümüzde deri sanatında geleneksel çalışmaların titizlikle devam ettirilmesi ve sürdürülmesi tarihimizi bir sonraki kuşaklara aktarılmasında önem taşımaktadır.

Türk deri sektörü globalleşen dünya ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Türk dericiliği, uzmanlığı ve üstün ürünleri ile yurt dışında da aranır hale gelmiştir. İhracattaki başarısı ile ülke ekonomisine katkı sağlayan önemli sektörler arasında bulunmaktadır.

15. KAYNAKLAR

- ÖZDEMİR Melda, Geçmişte ve Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Üretilen Deri Ürünleri Üzerinde Bir Araştırma, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2004-Ankara
- ÖZDEMİR Melda, KAYABAŞI Nuran, 2007, Geçmişten Günümüze Dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara
- Melda ÖZDEMİR, Nuran KAYABAŞI, 2007
- YELMEN Hasan, Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yay., İstanbul 2005
- KOPAN Demet, Anadolu'da Deri Giyim Tarihi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008-İstanbul
- DAĞTAŞ Lütfü, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, Mas Matbaacılık, İstanbul 2007
- DAĞTAŞ Lütfü, Anadolu'da Dericilik, MAS Matbaacılık, İstanbul 2007
- Hülya TEZCAN, Kürkün Saltanatı, Antik Dekor Dergisi, Sayı:74 2013/1
- TOPTAŞ, Ahmet, Deri Teknolojisi, Sade Ofset Matbaacılık, İstanbul, 1993
- GÜNAY Deniz, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Deri ve Deri İşleme Sanayi Sektörü, Mayıs 2004, Ankara
- DEREBOY Elif Jülide, Kostüm ve Moda Tarihi, Özel Güzel Sanatlar Stilizlik Ltd. Şti. Ankara 2004
- Uygarlık Tarihi Pegem Akademi
- STERLACCI Francesca, Leather Fashion Design, Lourence King Publishing Ltd, London 2010
- MEGEP, Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı, Ankara, 2007
- Milli Eğitim Bakanlığı, Giyim Üretim Teknolojisi, Deri Kesimi, Ankara, 2011

16. İNTERNET KAYNAKLARI

<http://turkishleatherbrands.com/tr/heritage.php> Erişim Tarihi: 01.01.2015

<http://www.woow.com.tr/?p=6188> Erişim Tarihi:15.12.2014

<http://www.incideri.com> Erişim Tarihi:15.12.2014

<http://www.kuzu.com.tr/tr/profil.html> Erişim Tarihi:15.12.2014

<http://www.trendyol.com/Markalar/Matras> Erişim Tarihi:15.12.2014

<http://simaybulbul.com/koleksiyonlar> Erişim Tarihi:15.12.2014

<http://www.youtube.com/watch?v=VMYVg95mtqA> deri tabakhane Erişim Tarihi:15.12.2014

17. ÖZGEÇMİŞ

13.07.1982 yılında Bitlis'te doğdu. İlk ve Orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Sabiha Gökçen Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesi'nde Hazır Giyim Branşında eğitimine devam etti. T.C. Kara Kuvvetleri Komutanlığı 1 Numaralı Dikimevinde staj yaptı, 2000 yılında mezun oldu. 2000- 2002 yılları arası T.C.M.E.B. Özel Tasarı Moda Kursları'nda Bilgisayarlı Modelistlik Eğitimi aldı. 2002 yılında evlendi. 2002 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Deri Konfeksiyon Bölümünde eğitimine devam etti, 2004 yılında Mezun oldu. 2003 ve 2004 yıllarında T.C.M.E.B. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünün eğitim seminerlerine katıldı. Kadıköy Halk Eğitim Merkezinde Modelistlik Branşında öğretmenlik yaptı. 2005 yılında Seda Magazin Dergisinde Moda Editörü oldu. 2006 Haftasonu Magazin Dergisinde Moda Editörlüğüne devam etti. 2006-2008 yılları arasında Hürriyet Gazetesi Birleşmiş Markalar birliğinin çıkarmış olduğu "Look" ek'inde Styling, Sokak Modası çekimleri ve Kültür-Sanat röportajları hazırladı. 2008 yılında kendi adını taşıyan "Semra Anamur Tekstil" markasının kurdu. 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünde lisans eğitimine devam etti. 2014 yılında mezun oldu. 2014 yılında T.C.Haliç Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programına katıldı.